

Nils Nissen:

En sønderjydske Landmands Krigserindringer

**FLUGTEN FRA SIBIRIENS
FANGELEJRE**

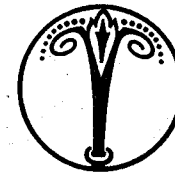
FLUGTEN

FRA SIBIRIENS FANGELEJRE

UNDER VERDENSKRIGEN

1914—18

EN SØNDERJYDES TRÆNGSLER
OG OPREJSNING

AARHUS
AARHUS AMTSTIDENDES BOGTRYKKERI

1926

Indkaldelsen.

Oppe ved Tivoli i Haderslev fandt Indkaldelsen Sted den 15. Marts 1915. Jeg var da 17 Aar gammel.

Samme Dag om Aftenen Kl. 7 blev 300 unge 17-aarige Sønderjyder transporterede til Karlsruhe (i Baden), hvor Uddannelsen foregik. Officerer og Befalingsmænd, som førte Transporten, vilde ikke oplyse os om, hvor vi skulde hen, men deres Dialekt forraadte dem, enkelte af os kunde høre, at de var Badensere.

To Dage senere var vi i Karlsruhe. Samme Dag blev vi inddelt i Korporalskaber og faa Timer senere iklædt Uniformen. Næste Dag havde vi alle fuld Op-pakning paa Nakken, Feltspade, Bajonet og Gevær, og saa til Øvelse.

Højre og venstre om, saa op og ned paa Jorden, og selvfølgelig kunde vi dumme Bondekarle (som Tyskerne kaldte os) ikke gøre det godt nok.

„I har for meget Flæsk og Grød i Maven“, raabte vor Korporal, „men vent blot, det skal jeg nok tage fra Jer. Maven ind og Knæene sammen, Snuden og Øjnene til højre, nu kommer Kaptajnen“.

Kaptajnen, som gjorde et venligt og godt Indtryk paa os, bød os velkommen til Baden, og formanede

os til at være tro og udholdende over for vort Fædreland, i Morgen skal I aflægge Faneeden.

Dagen kom, og Faneeden blev aflagt paa en meget højtidelig Maade med Gudstjeneste og Fridag, og allerede 3 Uger efter Indkaldelsen var Uddannelsen forbi.

Det var Pinsemorgen omkring ved Firetiden, enkelte paa Stuen var allerede vaagne og laa og drøftede, hvor man skulde tage hen i Omegnen for bedst at se alle Vinbjerge og Tobaksmarker. Pludselig faldt et Kanonskud, det var usædvanlig tidligt om Morgen. Korporalerne stormede ud af Stuerne, ud paa Gangene, rev Dørene op ind til alle Fællestuer og raabte:

„Alle Mand ud af Sengene, Undertøj paa og op paa Kammeret til Iklædning“.

Et Virvar af Officerer, den ene mere nervøs end den anden, det ene Kommandoraab efter det andet gjaldede op igennem Gangene, og i Løbet af kort Tid stod hele Kompagniet i splinternyt Tøj klar til Afmarch. Regiments-Musikken stillede sig i Spidsen. Saa kom Kaptajnen i fuld Firspring paa sin hvide Skimmel og kommanderede March. Musikken spillede:

„Muss i' denn,

muss i' denn zum Städtlein hinaus“.

(Maa jeg nu, maa jeg nu ud af den lille By.)

Nu var man altsaa paa Vej til Banegaarden.

Ankommen til Banegaarden, hvor Toget allerede stod parat til at modtage os, og Maskinen havde fuld Damp oppe, blev vi inddelt med 6 Mand i hver Kupe, hvor hele Oppakningen blev lagt op i Bagage-nettet, saa blev Dørene smækket i, Transportfø-
ren gav Afgangssignal, og Toget satte sig langsomt

i Bevægelse. Dermed forlod vi den smukke Garni-
sionsby Karlsruhe.

I rasende Fart satte Toget af Sted, over Heidel-
berg, videre over Köln, Rhinen, Trier, ind efter Bel-
gien. Her fik man det første Indtryk af Krigens Ra-
seri og Slagteri: Husene var raserede til Jordens
Overflade, det ene Granathul efter det andet saas,
Skovene skudt af, i det hele taget et frygteligt Syn,
først nu kunde man forstaa, hvad Krig havde at be-
tyde, maaske om faa Timer var allerede nogle af
os saarede eller døde. Ved hvilken Station det var,
ved jeg den Dag i Dag ikke endnu, her blev Toget
ført ind paa et andet Spor, og med Kurs imod Syd
fortsatte Toget videre sin rasende Fart, stærkere og
stærkere.

Det blev Nat, vi havde passeret Sedan, her holdt
Toget, i Skjul bag en stor Bakke, Lyskastere og Lys-
kugler oplyste Himlen, den ene Granat- og Mine-
eksplosion fulgte efter den anden, en Raslen af Ma-
skingeværer og Knitren af Infanteriild lød fra det
fjerne Vesten. Vi blev kommanderet ud af Toget,
og her mødte vi saa det første skrækelige Mord
i Luften. To Flyvere kæmpede haardt mod hinanden,
og faa Øjeblikke efter styrtede den ene til Jorden.
De første Transporttog rullede forbi os, fulde af
saarede, som blev behandlede af opofrende barm-
hertige Sygeplejersker.

Alle Mand med fuld Oppakning paa Ryggen hen
til den lille Feltbane, som førte os ud til forreste Ild-
linie. De sidste 2 Kilometer maatte vi krybe paa Knæ-
ene hen over en Jernbanelinie, hvor vi blev overøst
og bombarderet med Artilleriild. Allerede her faldt
to af vore bedste Kammerater, som jeg havde lært
at kende paa Transporten.

Stille og forsigtig kravlede vi videre, og mens jeg der kravlede og følte mig frem med Fingrene, ja, en mere modbydelig Fornemmelse kunde jeg ikke tænke mig, kom jeg til at gribe i et fuldstændigt opløst Menneskelegeme, som lugtede skrækkeligt, men hvad var det af alt det hele — nej, kun en Bagatel af alt det, man senere skulde se.

Langsomt kravlede vi videre fra det ene Granathul til det andet. Saa kom vi hen i en Skyttegrav. Her blev gjort Holdt et Øjeblik for at samle os alle. Tre var allerede døde. Afdelingsføreren formanede os til at være rolige, ikke sige et Muk, al Kommando gik lydløst fra den ene til den anden, vi var nu i Forbindelseslinien, som gik lige ud til forreste Ildlinie.

Atter March, og langsomt — inden vi anede noget om det — laa vi midt ude i den værste Trommeild i de forreste Skyttegrave. Her blev vi fordelt, hver paa sin Plads, og nu var det blot om at faa saa meget ud af Geværmundingen, som der kunde komme. Fjenden kunde man kun se, naar der hvert Øjeblik gik en Lyspatron eller Raket til Vejrs, men man kunde mærke Fjenden, den ene Kammerat efter den anden faldt her som Fluer, og Jammer og Skrigen, Granatexplosioner døvede vore Øren.

I denne Trommeild laa man saa i fem Uger, og da var kun 39 Mand tilbage. Saa i rolig Stilling, hvor man fik Reserve. Dette var den første Tørn jeg fik ved Fronten. Om selve Offensiverne holder jeg ikke af at skrive, for med korte Ord sagt, var det saa raat, at man næsten ikke kan beskrive det, og for det andet kan Folk, som ikke selv har været med eller set det, ikke tro det. Derimod fortæller jeg om nogle alvorlige og spændende Patruljer, som jeg selv har ført.

Den første Patrulje i Champagne.

Den usynlige Skyttegrav.

Vi laa i forreste Ildlinie, det var en temmelig rolig Stilling, engang imellem blev der foretaget nogle Patruljer, men altid om Natten.

Min Kompagnifører gav mig Besked om at udforske den forreste fjendtlige Linie, om der var Franskmand eller hvilke Tropper, der nu laa i den fjendtlige Linie. Det var Vinteren 1916. Patruljeterænet var meget usikkert, i Midten en lille Landsænkning mellem to Skove, hvorover der laa Sne, omtrent $\frac{3}{4}$ Meter høj. Der skulde denne Patrulje nu finde Sted.

Jeg søgte to af mine bedste Kammerater ud, jeg vidste de var dygtige, og at jeg kunde stole paa dem. Hver forsynet med en særlig dertil indrettet Signalføjte og Stormoppakning forlod vi vor Linie.

Jeg fordelte mine to Kammerater, en i hver Side af Skoven, jeg selv i Midten — altsaa i den omtalte lille Landsænkning. Her begyndte jeg at kradse Sneen lidt tilbage med min Feltspade og arbejdede mig frem paa denne Maade, mine Kammerater arbejdede sig frem hver for sig paa min højre og venstre Side ovre i Skovene. Signaltegn mellem mine Kammerater ved vort eget Artilleri var aftalt i Forvejen.

Længere og længere arbejdede jeg mig frem i Sneen, omtrent en Times Tid. Jeg vidste, at jeg snart maatte være ved de fjendtlige Skyttegrave.

Jeg spejdede forsigtigt ud til alle Sider, men Skyttegrave kunde jeg ikke se nogle af, og dog vidste jeg bestemt, jeg maatte være i Nærheden af den fjendtlige Linie. Om Eftermiddagen havde jeg nemlig afmaalt Strækningen fra vor egen Linie, og efter dette

skulde der kun være 200 Meter mellem begge fjendtlige Linier. Men som sagt, jeg kunde endnu ikke se noget.

Jeg blev liggende ganske rolig og lyttede, paa engang var det, som kom der en hel Eskadron Ryttere, men da der var Sne, kunde jeg ikke rigtig begribe Spektaklet. Jeg spejdede endnu skarpere til alle Sider, og atter kunde jeg høre, men ikke se noget. Jeg arbejdede mig videre, stadig skrabte jeg Sneen til Side. Jeg frøs, det var koldt. Varme i Fødderne havde jeg ikke mere, og Angst og Uklarheden over, hvor jeg befandt mig, var ubeskrivelig.

Jeg kravlede paany frem og arbejdede med min Spade i den iskolde Sne. Pludselig faldt Sneen ned i den fjendtlige Skyttegrav, og hele Gaaden var nu løst: Fjenden havde spændt alle sine Teltsejl over Skyttegraven, og Sneen var falden derpaa, saa det var jo ikke saa underligt, at jeg ikke kunde se Skyttegraven, og der hvor jeg laa, var direkte over den fjendtlige Understand, og den Trampen, jeg havde hørt, og som jeg mente var Artilleri, var ikke andet end Fjenderne, der sad nede i Understanden og var beruset og spillede Kort.

De haarde Slag i Bordet, som de slog, naar de spillede Kortene ud, var det, jeg havde hørt og antaget for Drønet fra en Eskadron Ryttere.

Nede i Skyttegraven kunde jeg se, hvor Fjenderne havde stillet deres Geværer langs med Kanten af Skyttegraven. Saa kommer der Skridt, nærmere og nærmere, tydeligere og tydeligere, det var Vagtposten, som patruljerede frem og tilbage nede i Graven. Hvad skulde jeg gøre?

Løbe min Vej kunde jeg ikke, mine Ben var som Is, nu kunde jeg allerede se Vagtpostens venstre

Skulder, hvad i Alverden skulde jeg gøre? Hurtig Beslutning, jeg smed mig ned og laa som død, havde i sidste Øjeblik kastet noget Sne hen over mit Ansigt og trillet mig en lille Smule tilbage, vel ca. en Meter. Det varede heller ikke ret længe, saa kom den franske Vagtpost hen til den lille Aabning, jeg havde lavet ned til Skyttegraven. Om han har lagt Mærke til mig tror jeg ikke, han gik videre, og Lyden af Skridtene svandt mere og mere. Med den lille Smule Kraft, jeg havde tilbage, og kold om Benene anstrengte jeg mig og kravlede, alt hvad jeg kunde, en halv Snes Meter tilbage, saa videre i Sneen til højre i Zigzag videre, her kunde han ikke se mig. Det var ogsaa mine sidste Kræfter, jeg kunde ikke mere og blev nu liggende.

Franskmændene begyndte at skyde paa Kraft, den ene Kugle for mig over Hovedet efter den anden, gode Raad var dyre, hvad skulde jeg atter finde paa. Jeg maatte foranledige Trommeild sat paa for at frelse mit eget Liv. En rød Lyskugle sendte jeg i Luften, et Tegn til vort Artilleri (Trommeild), og faa Minutter senere overøste Tyskerne de fjendtlige Stillinger med Granater og Miner, og jeg laa der mellem to Stillinger midt i den værste Artilleriild, hvem vidste, naar det Minut kom, da en Granat slog ned ved Siden af mig og rev mig i Stumper og Stykker. Saa begyndte Stormtrommen at gaa, og med et rasende Hurra stormede Tyskerne frem over de fjendtlige Linier, derved fandt Tyskerne mig igen, jeg blev af Kammeraterne slæbt hen i en Hule og fik Tæpper om mig, og efter fem Timers Forløb var jeg varm igen. Det var en vellykket Patrulje, og Belønningen var 14 Dages Ferie og 200 Mark samt Jernkorset af første Klasse.

En anden Rekognosceringspatrulje.

Den underminerede Bro.

Ved Acht Häusern, oppe ved La Barase Kanalen i Flandern, skulde vort Regiment frem til Storm, vi skulde over Broen, men var uklare over, om denne Bro var sikker, en af vore Signalpatruljer havde meddelt os, at Broen ganske sikkert var undermineret, hvorfor vi maatte gaa forsigtigt til Værks og først udspionere. Det var et meget uroligt Frontafsnit. Nogle Dage i Forvejen havde der været et svært Stormangreb, som havde kostet Tusinder af Menneskeliv. Tyskerne laa paa den ene Side af Kanalen, og Tommyen (Englænderne) laa paa den anden Side. Denne Patrulje skulde udføres af een Mand, og jeg maatte atter af Sted. Om Eftermiddagen var Frontafsnittet temmeligt roligt, men der forberedtes et nyt Angreb. Broen skulde jeg undersøge om Natten. Langs med Kanalen var der en Del Underskov, som var grøn, endnu ret tæt, og som var udmærket til at arbejde sig frem i, men man maatte ogsaa her tage i Betragtning, at var Underskoven et godt Skjulested for den ene Part, var den jo lige saa god ogsaa for den anden. Dette gjorde Patruljen mere alvorlig og usikker, for jeg kunde jo skjule mig, men Fjenden kunde det samme.

Langsomt sneg jeg mig langs med Kanalen hen til den omtalte Bro, blev liggende et Par Meter fra Kanalen et Stykke inde i Skoven for at afvente, om jeg maaske kunde høre eller mærke Fjenden, men alt var stille.

Hvert Minut gik der en Lyskugle i Luften ovre fra Fjenden paa den anden Side af Kanalen, og af dens Susen vidste jeg, at nu var Fjenden ikke ret

langt borte fra mig, han laa lige ovre paa den anden Side af Kanalen.

Ind igennem Underskoven og det lange Græs arbejdede jeg mig helt hen til Kanalen og ind i en stor Vinbusk, som var helt grøn, det var det bedste Skjulested, jeg kunde finde.

Jeg blev liggende og lurede, men alt var stille. Hist og her kunde jeg høre en stakkels forvildet Fugl, som stadig udstødte sine Klagesange, og lidt efter lidt opfangede jeg en Lyd, som om en stor Slange nærmede sig. Faa Øjeblikke efter bemærkede jeg et svagt Lyspunkt ovre paa Kanalens anden Side. Det lysende Punkt arbejdede sig videre og videre frem mod Kanalen. Atter gik en Lyskugle til Vejrs, og da viste det sig at være et Menneskes Ansigt, som den hvide Plet eller Punkt havde markeret for mig.

Skulde det maaske være en fjendtlig Patrulje, som nærmede sig for at udspionere vore Linier?

I dette Tilfælde var der ikke andet at gøre for mig end ganske rolig og stille at blive liggende, for ikke at forraade mig selv. Jeg spejdede skarpt, længere og længere kravlede den fjendtlige Person, saa blev han liggende, nu var han vel omtrent lige overfor mig, men paa den anden Side af Kanalen. Jeg kunde se, han arbejdede med noget, men hvad det var, kunde jeg ikke se. Atter en Lyskugle i Luften, og Manden aabnede en lille Laage, saa forsvandt han i Jorden.

Hvad jeg ikke havde at spekulere over i Forvejen, fik jeg nu. Det var jo en pludselig og hurtig Forsvinden, og tilmed i Jorden.

Jeg laa længe for at se, om han skulde komme frem igen, men der kom ingen. Der var ikke andet

for mig end at kravle over Broen for at faa undersøgt, hvor Manden holdt sig skjult.

Dette var ikke let, mærkeligt skulde det være, om ikke Fjenden holdt Broen under Observation, men der var jo ikke andet at gøre. I samme Øjeblik, jeg var i Begreb med at snige mig hen over Broen, kom der langsomt et Ansigt til Syne igen, og Laagen lukkede sig atter. Manden kravlede langsomt og forsigtigt over til sin egen Linie, nu var jeg mere rolig og sikker.

Da jeg kom hen til Broen, kunde jeg skimte den Laage, hvor Manden var steget ned, og jeg var klar over med det samme, at det var en almindelig Kloakbrønd. Men hvad i Alverden vilde han dernede?

I tre Timer laa jeg der for at udspionere videre, atter kom en Person krybende hen til Laagen, forsvandt som den første ned i Jorden, og lidt efter kom han op igen. Det var bleven henad Morgenstunden, det blev lysere, og jeg kunde se, at det ikke var den samme Person, der kom op som den, der gik ned; det maatte altsaa være en Afløsningspost paa en eller anden Maade, men at dette foregik nede i Jorden, var mig stadig en Gaade.

Da det var bleven lysere, opdagede jeg fra mit Skjulested, at nede i Kanalens Vand laa en hel Masse Miner, saa at Broen var undermineret, og det var jo faktisk dette, jeg skulde udspionere.

Og dog blev jeg liggende, for det var alt for risikabelt at arbejde sig tilbage ved Dagslys, Fjenden vilde sikkert kunne høre mig eller se mig, men ligge der en hel Dag, og i et saadant uroligt Terræn, var jo ogsaa risikabelt.

Men som sagt, jeg blev liggende vel ca. et Par Timers Tid, jo længere man kom op paa Dagen, des

mere farefuldt blev det, for Englænderne nærmede sig mere og mere, og hveranden Time foregik Afløsningen nede i Kloakbrønden.

Mit Kompagni havde udsendt en Snigpatrulje, som skulde søge efter mig, og da denne nærmede sig, mærkede Fjenden dette og satte den værste Trommeild paa; en Times Tid senere svarede Tyskerne med samme Mønt, og jeg var klar over hele Situationen, jeg maatte nu blive liggende i denne Trommeild og vente, enten det ene eller det andet, Liv eller Død. Den ene Granat slog ned ved Siden af den anden rundt om mig, Jorden fløj til alle Sider, og store Jordmasser styrtede ned ved Siden af mig, en af disse Jordklumper kunde have gjort det af med mit Liv. Det var en forfærdelig Angst og Uvished, jeg laa i —

Langsomt sagtnede Ilden fra Tyskernes Side, og lidt efter ogsaa fra den fjendtlige Side, det blev omtrent stille; paa en Gang brasede Tyskerne frem over Broen, og det hele udviklede sig til en svær Bajonetkamp, hvor Tusinder af Mennesker maatte lade Livet. Derved kom jeg i Sikkerhed, og jeg gav mig saa til at undersøge Kloakbrønden. Nede i denne havde Fjenden fastgjort alle Tændsnore til de mange Miner, der laa nede under Broen.

Det mest interessante af det hele var, at da jeg aabnede Laagen ned til Brønden, sad der en af de sorte Senegalnegere dernede og var i Færd med at skære sig et Stykke Mad. Da han saa mig, strakte han begge Hænder til Vejrs og raabte: „Pardon, Pardon“.

Negeren blev taget til Fange, han var ordentlig og omgængelig, noget man ellers ikke fandt hos disse Svende. For det meste var de vilde og umedgørlige, og i langt de fleste Tilfælde blev de slaet ned.

Hele denne Kamp udartede sig til en 3 Maaneders Offensiv, hvorunder samtlige Flanderns Vinmarker blev raseret.

Et Møde med en fransk Adelsdame.

I Nærheden af Reims ved den lille By X, havde jeg et mærkeligt Sammentræf.

Navnet paa Byen vil ikke blive nævnt, da den Dame, her er Tale om, endnu lever og bor i samme By den Dag i Dag. Byen X var fuldstændig skuddt i Aske, jeg hørte til Reserven og var derfor bag ved selve Hovedlinien. Vi skulde indlogeres om Natten i Byen X. Det blev sent, og alle Vegne, hvor Reservetropperne kom frem, var der optaget af andre Soldater, som laa og sov oven paa alle de Døde. Paa Trappegelænderet og ud over Vindueskarmen hang der Hundreder af Lig. Blodet flød ned ad Trapperne, og Ligene begyndte allerede at lugte. Langt om længe havde jeg faaet Plads til mine Soldater, kun een foruden mig selv var tilbage. Vi kom ind i et Hus. Første, anden og tredie Sal var fuldstændig optaget af andre Tropper, kun paa Trappen var der Plads til een endnu, og her foretrak jeg saa at lade min Følgesvend blive. Nu var jeg altsaa alene, jeg forlod det Hus, vi var i, og gik saa hen til det næste. Op ad Trapperne, alt var optaget, undtagen paa tredie Sal, og her stod et stort Skilt: „Adgang forbudt“.

Skiltet var skrevet paa Tysk, men hvor det var fra og hvorfor, det var der, stod der ikke noget om. I Krigen var man udsat for saa meget og at tro alt, var jo umuligt. Jeg bankede paa Døren, det varede lidt, inden der kom nogen for at lukke op. Jeg forfærdedes, da jeg saa en Kvindeskikkelse indenfor

Døren i Korridoren. Hun lukkede op, og spurgte, hvad jeg vilde? Jeg vidste ikke mit levende Raad, hvad jeg skulde sige. Da faldt den Tanke mig pludselig ind, og jeg spurgte saa, om hun havde Lov til at bo her? Damen, der var meget fint og elegant paaklædt, traadte et Par Skridt tilbage og bød: „Vær saa god at træde nærmere“.

Men jeg blev staaende, halede min Revolver ud af Hylsteret og satte Fingeren paa Aftrækkeren, klar til Skud, men det rørte ikke Damen, hun raabte blot: „Jeg er ingen Franc tireurs, jeg er ingen Franc tireurs“, saa holdt hun Armen ud imod mig og smilede og gjorde en Bevægelse med Armen, som om hun vilde sige: „Væk med Revolveren“. Hun tog et Stykke Papir frem, hvorpaa var skrevet af den tyske Generalkommando et Forbud for hendes Vedkommende og tillige et Forbud for tyske Soldater mod at betræde hendes Lejlighed, af en bestemt Grund, men hun var ikke Franc tireurs.

Da jeg havde læst denne Seddel, blev jeg mere rolig, og Damen kom hen til mig, tog mig i Haanden som kun en barmhjertig Sygeplejerske kunde gøre, med den ene Haand trykkede hun sig selv paa Maven og pegede saa med den anden Haand over paa mig. Jeg forstod hende straks, hun mente nemlig, om jeg var sulten. Jeg nikkede bejaende. Hun tog mig i Armen, som kun en Moder gør ved sine kære Børn, og bød mig saa ind i sin Stue.

Hun selv gik ud i Køkkenet og lavede Maden i Stand, medens jeg sad og undrede mig over hendes Indbo og over hist og her at se Blodstænk paa hendes Møbler, et Tegn paa, at der ogsaa her oppe var blevet slagtet Folk. Der gik vel en halv Times Tid, saa kom Fruen igen med noget dejligt veltilberedt

Mad og dækkede Bord, og da man var klar til at spise, skulde man tro, at man sad i et Fyrstehjem. Jeg kunde ikke rigtig tro mig selv, at det kunde være sandt, eller rettere, at det var sandt, da jeg saa en Kasse Cigarer og Cigaretter paa Bordet, ja, hvor havde jeg sidst været ved et saadant Bord. Jeg havde slet ikke Indtryk af, at denne Dame var angst eller bange; nej, tværtimod hun var livlig og vilde gerne tale, men det kneb jo med at gøre sig forstaaelig, og som et Par Døvstumme sad vi der og lavede Tegn med Fingrene. Maden smagte godt, udmærket endda, men jeg havde kun eet paa Samvittigheden, og det var, at jeg kunde ikke sidde stille, medens vi spiste, Lusene og Lopperne bed og spadserede rundt paa Kroppen og paa Benene. Jeg døjede meget med ikke at lade mig mærke med noget, men Mademoisellen, som man kalder Damen paa Fransk, havde lagt Mærke til det, og da vi var færdige med at spise, blev der tændt under Gasapparatet ude i Badeværelset, og ikke ret længe efter var der een, der laa ude i Badekarret. Lidt bange blev jeg nu alligevel, da jeg var færdig med Badet, for da jeg saa Vandet, som jeg var ved at kravle op af, syntes jeg, at saadant noget Vand og saadan et Badekar kunde jeg ikke være bekendt at efterlade mig. Jeg lyver ikke, naar jeg siger, at der var mindst en halv cm Snavs og Fedt paa.

I det samme gik Døren op, jeg saa ingen, kun en ren Manchetskjorte blev smidt ind paa Gulvet, og til hvem den var beregnet, behøvede jeg jo ikke at spørge om, jeg tog den paa og rullede min egen gamle, snavsede, lasede, beskidte Skjorte sammen og stoppede den ind under Badekarret, ja, endda saa godt at ingen kunde finde den; jeg stoppede den nemlig

ned i Afløbskummen. Men saa var Herligheden ogsaa forbi, jeg vilde lade Vandet løbe ud af Karret, inden jeg gik derfra, men det stoppede op, og nu kunde jeg godt have svømmet for anden Gang i Vandet inde paa Gulvet. Saa maatte jeg jo til sidst trække min Skjorte frem igen, og saa forsvandt Vandet heldigvis. Med min snavsede Skjorte tørrede jeg saa Badekarret af, og trak derefter Tøjet paa igen; og jeg følte mig nu ikke at forglemme, som et helt andet Menneske.

Saa ind i Stuen igen til Madame, hvor hun havde taget en hel Del Fotografier frem, som hun nu begyndte at vise mig. Blandt andre var der ogsaa et Par almindelige Postkort fra forskellige Lande, ogsaa et Par Stykker fra København. Da jeg saa et Billede af Raadhuspladsen i København, pegede jeg paa det og spurgte, saa godt jeg kunde paa Fransk, om hun havde været der? Hun svarede Ja paa Dansk, flere Gange sammen med sin Mand. Og nu begyndte vi saa at sludre paa Dansk, saa godt vi kunde, det gik i hvert Fald bedre paa Dansk end paa Fransk. De første Ord, hun sagde var: „Velbekomme“, og jeg svarede med: „Tak for Mad“. Derefter sagde hun: Godaften, Godmorgen“, og: „Har du spist dig mæt?“ Idet vi kom til at tale Dansk, erfarede hun, at jeg var Sønderjyde, og Resten gik nu hurtigt; og da vi havde siddet og talt om en hel Del forskelligt, spurgte hun, om jeg var træt; jeg bejaede dette, og Fruen gik nu ind i sit Sovegemak, tog Tæppet af den ene Seng og bad mig blive hos sig. Dette passede mig fortræffeligt, og jeg var ikke ret længe om at kravle i Seng, medens Fruen gik ud og vaskede op. Sove kunde jeg ikke i saadan en Seng som den. I lange Tider havde jeg ikke haft saa dejligt et Leje som denne

Nat hos min franske Velgørerinde. Næste Morgen Kl. 5 blæste Hornet til Samling igen; men hvem der laa alt for godt, og hvem der blev borte fra sit Kompagni, det var mig. Hos denne Dame holdt jeg mig saa skjult i 4 Dage, medens mine Kammerater laa ude i Trommeilden. Da jeg kom til mit Kompagni igen, skulde jeg jo saa gøre Regnskab for, hvor jeg havde været henne, det gik kort og godt, jeg havde haft Feber og havde ligget i en Lade i 4 Dage. Saa var den Potte ude.

Efter denne Tørn kom jeg til den flyvende Division, som besørgede os snart til Østfronten, snart til Sydfronten, til Galizien, Serbien og Afrika. Vi vil derfor lade en Tid hengaa til 1917, hvor jeg kom op til den store polotske Offensiv, hvor jeg hovedsagelig deltog som Flyverobservatør.

Inden jeg gaar videre vil jeg dog bemærke, at enhver Flyver i Krigstid skal observere, og for det meste skal Observatøren ogsaa kunne føre Maskinen, men det er dog ikke paakrævet.

Tilfangetagelsen.

Inde i vor Jordhule, „Kukkuk“, som vi kaldte den, sad 5 Kammerater og jeg for at vente paa Besked fra vor Bataillonschef om, hvad vi skulde udføre.

Ude i forreste Linie gik det haardt til, og det var blot om at holde sig klar. Vore Maskiner stod parate ude paa den store, frie Plads bag Skoven, hvor alle Mekanikerne var ved at efterse Maskinerne.

En Ordonnans kom løbende og overrakte os en Depeche; nu skulde jeg og en Observatør op for at undersøge et Stykke af den russiske Linie. Vi regnede ikke med nogen videre Fare, for paa dette Frontaf-

snit var Artilleriilden ikke saa stærk, vi havde nemlig Dagen i Forvejen haft en Rekognosceringsflyvning, og da forholdt den fjendtlige Linie sig rolig.

Faa Minutter efter at Meldingen var kommet, var vi klar til Start, Maskingeværet paa sin Stander og Fotografiapparatet med. Færdig! Nu svævede vi alt saa mellem Himmel og Jord. Vi beregnede at være tilbage igen om en Times Tid.

Det var en lille Smule Graavejr. Dette tvang os til at gaa temmelig langt ned for at se noget. Russerne maa have faaet Mistanke; thi de begyndte at overdænge os med deres lette Artilleriild, vi maatte retirere og gaa højere op. Venstre Vinge paa Maskinen havde taget Skade, men dog ikke mere, end at vi kunde holde Balancen, idet vi steg til Vejrs. Vi var kommet ud af den russiske Ild, men vilde gaa højere endnu for at være paa den sikre Side, og her i 800 Meters Højde, hvor vi troede os sikre, kom vi direkte ind i svær Artilleriild; den ene Røgsky efter den anden saas et Stykke fra vor Maskine. Pludselig gav det et Ryk i Maskinen, og Motoren fungerede ikke længere. I samme Øjeblik var jeg klar over at vi maatte nødlande. I Spiralflugt, som man kalder det til daglig, landede vi saa bag den fjendtlige Linie og blev hængende i Trætoppene i Skoven, 8 km bag Linien. Observatøren havde kastet, hvad han havde, ud af Maskinen, ogsaa Maskingeværet vilde han kaste ud, men det fik han dog ikke Tid til, Landingen gik for hurtigt.

Med et Bras laa vi nede paa Skovbunden og havde faaet mindre Kvæstelser og et stærkt Nervechock. Saa kom Russerne og stillede sig først op ved Siden af os, som om det slet ikke hastede med at faa os transporterede et eller andet Sted hen. Dog kom de

endelig til Besindelse, en af dem gik hen til et Træ, huggede nogle svære Grene af, hvorpaa de fastgjorde et Par Teltsejl, og der blev vi saa lagt paa og baaret hen til et af deres foreløbige Lazaretter, og derfra videre et lille Stykke i Automobil hen i Lazarettet i en stor Fangelejr. Jeg for min Part var ikke særlig medtaget, men min arme Kollega, opdagede jeg nu først, havde faaet en stor Flænge i Baghovedet. Hvor denne var kommet fra, ved jeg ikke, men jeg kunde tænke mig fra en Granatstump.

De russiske Officerer vilde tage os i Forhør med det samme, men Lægerne og Sygeplejerskerne begyndte at behandle os; og først da disse var borte, kom Generalen igen. Halvt drukken var han. Han forlangte af os, at vi skulde staa op, for han kunde ikke staa der og bøje sig. Men vi lod som ingen Ting, og lod ham sige, hvad han vilde. Min Kammerat var meget daarlig og sommetider ikke ved Bevidstheden. Generalen holdt sig stadig til mig.

Ved Afhøringen (som forhen sagt) var han meget vred, men Dagen efter kom der et nyt Ansigt, ja, man skulde ikke tro, at det var den samme Person. Det allerførste han gjorde var at tilbyde mig en Cigar og et Glas Vin. Vinen tog jeg, men ikke Cigaren. Af hvad Grund jeg ikke tog Cigaren, kan jeg ogsaa godt sige. Man var aldrig klar over, hvad en Fjende havde i Sinde at gøre med Cigaren; den kunde jo f. Eks. være forgiftet med et eller andet. Han vedblev at byde mig alt, hvad jeg vilde have, jeg kunde kun forlange det, saa fik jeg det. Det hjalp ham dog ikke noget, jeg blev ved mit, som jeg havde sagt, og ikke længere. Dagen efter kom han igen med akkurat de samme Tilbud, men han fik ikke noget at vide.

Første Tortur.

Saadan blev han ved at komme i samfulde tre Dage, men saa blev han ogsaa vred for Alvor. Han havde forladt Lazarettet; kort efter kom fire stærke russiske Soldater, de tog fat i mig og skubbede mig som et Dyr, der var uvilligt til at gaa, frem mellem Baarerne ud af Teltet, hen over en lille fri Plads ude i Fangelejrens Gaard, hen til en mørk Nedgang, hvor Trappen var meget stejl nedefter, og hvor man i det hele taget ikke kunde se nogen Afgrund, blot et mørkt Rum og en meget stejl Trappe. Et Puf, saa jeg havde Besvær med at holde mig paa Benene. Jeg næsten trimlede ned ad den stejle Trappe; de sidste Trappetrin endte helt nede i en dyb Jordhule eller som man kalder det ved Fronten: Understand.

Jeg kunde intet se, men Lugten var slet. De fire Soldater kom ned ad Trappen, den ene med en Lommelygte i Haanden, saa gik de hen til en Dør og aabnede denne, atter et Skub, saa var jeg inde i Rummet bag Laas og Slaa. Med det samme følte jeg, at jeg blev vaad om Fødderne; se kunde jeg ikke, thi der var ingen Vinduer. Jeg følte mig for og opdagede saa noget Fletværk ovre ved Væggen. Fletværket skulde hindre, at Jorden skred ned. Saa følte jeg mig frem og kravlede paa mine Knæ, men i Nul Komma Nichts, var jeg vel næsten over det hele. Saa hørte jeg en Stemme: „Nicht so dol“, „nicht so dol“, paa Dansk: „Ikke saa galt, ikke saa galt“.

Manden kom tumlende ned ad Trapperne og skreg noget saa jammerligt, ikke af Angst, men af Smerte. Bagefter ham kom Soldaterne, de gik alle ind i et Rum lige ved Siden af mit, der laa han og jamrede sig. Jeg spurgte ham, om han var tysk Soldat, hvortil

han svarede Ja. Saa raabte han: „Wasser, Wasser, ich bin nass bis an die Haupt“. (Paa Dansk: „Vand, Vand, jeg er vaad indtil Kroppen“.)

Han spurgte mig, om jeg havde ligget længe her-nede, men jeg gav ham intet Svar, jeg kunde ikke. Henne i det ene Hjørne fandt jeg et tørt Sted, og der lagde jeg mig saa til Ro. Ikke ret længe efter kom der en mere ned ad Trappen, han skældte ud: „Die verdammte Russen“, raabte han, og een, to, tre, saa var han ogsaa inde i et Rum. Fem Mand i det hele, en Mand i hvert Rum eller rettere sagt i hver Celle.

I den første Tid var der stille, men lidt efter lidt begyndte vi at tale sammen, og her fik jeg saa at vide, at de allesammen var Befalingsmænd. Dagen gik, vi ventede paa Mad, men der kom ikke noget. Vi frøs, og da den første Dag og Nat var gaaet, syntes vi, at det nu var Højdepunktet; vi kunde ikke holde det ud mere. Saa gav vi os alle til at raabe, alt hvad vi kunde; men det hjalp heller ikke noget. Vi blev enige om at kravle hen til Dørene, og dem begyndte vi saa at hamre imod, saa man maatte tro, at man laa i den værste Trommeild igen. Dog var der værre her, hvor vi laa end i den værste Trommeild. Det kunde se ud, som om vi nu skulde sulte ihjel; ingen kom for at se efter os, og ingen kom med Mad; hvad skulde man gøre, koldt var det, vi brækkede Fletværket ned og lagde det paa Jorden, saa Vandet ikke kunde gøre os vaade; men det varede ikke ret mange Timer, før vi havde trykket Fletværket ned. Saa begyndte vi at samle Træstykkerne op af Vandet igen, og med Fingrene kradsede vi saa en Del Sand ud af Væggen og bredte dette ud over Vandet igen og derpaa lagde vi Træstumperne. Saasart en eller

anden havde faaet en Ide, saa raabte vi den gensidig til hinanden, og dermed gik Tiden, men ikke Sulten. Da vi havde ligget to Dage nede i denne Kælder, kunde vi ikke mærke Sulten saa meget som den første Dag. Man var blevet oversulten, og Læberne var begyndt eller rettere sagt var revnede og sprukne, saa man kunde trække Huden af i lange Flænger. Tørstige var vi ikke, men alligevel saa udmattede, trætte og sløje, at vi ikke kunde mere. Med vore sidste Kræfter strittede vi imod, saa godt vi kunde, men det hjalp intet. Nu kunde det virkelig se ud, som de vilde sulte os ihjel. De allersidste Kræfter blev sat ind, baade med Raaben og Skrigen — endelig kom der en listende ned af Trappen. Saa begyndte vi først rigtig paa Kraft at slaa imod Døren. Paa een Gang aabner Døren sig ind til min Celle. Havde jeg kunnet, saa havde jeg slaaet ham ned og var stukket af; men Kræfterne, hvor skulde jeg have dem fra?

Med en Lommelampe i den ene Haand blev han staaende i Døren og mumlede nogle Ord, men jeg forstod ikke et Kvidder, jeg tænkte ved mig selv: Den Fyr skal vide, jeg er sulten, og derfor holdt jeg den ene Haand paa Maven og den anden Haand op paa Kinden. Med Tegn vilde det jo betyde saa meget som søvning og sulten. Men uha, han blev vred, gav et afværgende Vink med Armen, og saa gik han igen og laasede Døren. Saa gik han til de andre Celler, og da han var færdig med „Inspektionen“, gik han sin Vej igen. Vi vilde paany slaa Alarm, men betænkte os lidt, for det kunde dog være, han bragte os noget Mad. Her sad man saa i flere Timer ved Døren, spændt som den indespærrede Løve i zoologisk Have, og ventede. Hørtes en Lyd et eller andet

Sted fra, spidsede vi Øre, om det ikke var ham, der kom. Nej, hele Natten gik, og det blev Dag, og Dagen gik med, der kom ingen. Dunke imod Døren kunde vi ikke mere; Kræfterne slap op, paa Døden kunde vi vente, andet kunde vi ikke tænke os.

Dagen efter laa vi alle stille, ikke et Kny blev der sagt, jeg kunde høre Trin ned ad Trappen, og ganske rigtigt: Virkelig kom der en ned ad Trappen. Da han var helt nede, kunde jeg høre, han satte en Spand, og glad blev jeg, for nu troede jeg dog, han havde Mad med i Spanden. Jeg samlede mig sammen, vilde rejse mig, men det kunde jeg dog ikke, kun sætte mig paa min Hale. Han laasede Døren op, kom et Skridt ind i Cellen, blev staaende et Par Meter fra mig. Atter fremmulede han noget. Hvad han sagde, kunde jeg ikke forstaa, men et bemærkede jeg: han stod med begge Arme paa Ryggen, Lygten havde han sat i Døren. Jeg gjorde de samme Bevægelser som første Gang, lagde den ene Haand paa Maven og vilde til at lægge den anden Haand paa Kindbenet. Paa en Gang stod han henne ved mig, trak mit Hovede en lille Smule frem og gav mig nogle kraftige Slag paa Hovedet. Jeg skreg som et lille Barn, Stjernerne begyndte at flimre for mig, saa sank jeg sammen.

Hvad der skete efter den Tid med mig og mine Kammerater, ved jeg ikke, for da jeg kom til mig selv igen, laa jeg oppe paa samme Feltlazaret som før, og det første Syn, jeg havde, var en Sygeplejerske ved Siden af min Baare, som gjorde en medlidende Bevægelse med Ansigtet.

Dette var altsaa den første Tortur, jeg fik af Russerne. Jeg maa tilføje, der var ikke en, som fik denne

Tortur — nej, desværre mange, og adskillige bukkede under — de døde!

Hvad angaar Behandlingen paa Lazarettet og Behandlingen af selve Lægerne og Sygeplejerskerne, maa jeg sige, den var udmærket. Jeg kunde ikke tænke mig en bedre Behandling, end af en af de russiske Sygeplejersker. Alt, hvad der er Ret, Behandlingen hos det russiske Sanitetspersonale er værd at rose, i hvert Fald, hvor jeg har været.

Hver Dag kom den russiske General for at lede Afhøringen. Til Trods for den haarde Tortur, jeg havde gennemgaaet, kom jeg hurtigt til Hægterne igen, og hver Dag kom den fjollede General paany, jeg var saa ked af at se ham; saa snart jeg saa ham, drejede jeg Ansigtet til den anden Side, men undgaa ham kunde jeg jo ikke.

Lægerne var særlig flinke, og jeg tror nok, jeg kan takke den ene af disse for, at jeg blev saa længe paa Hospitalet som jeg gjorde.

Anden Tortur.

I seks Dage havde jeg ligget paa Hospitalet. Den syvende Dag om Formiddagen kom den russiske General igen sammen med Lægerne og en Sygeplejerske. Lægen og Generalen stod og diskuterede om et eller andet, jeg kunde se, at Lægen blev vred og med en barsk Mine vendte sig fra Generalen. Sygeplejersken rystede paa Hovedet, og da Generalen var gaaet ud af Lazarettet, kom Sygeplejersken hen, greb mig om Hovedet og hviskede mig noget i Øret, jeg ikke forstod, i alt Fald kunde det ikke være noget ondt, men senere hen forstod jeg, hun vidste nøjagtig Besked med, hvor jeg skulde hen.

Atter kom fire russiske Soldater ind i Lazarettet og hen til Baaren, hvor en Mand tog fat i hvert Hjørne af det Lagen, jeg laa i, og slæbte mig hen til et lille af Sten opmuret Hus. Ved Udgangen fra Lazarettet kastede jeg et Blik hen paa Sygeplejersken, som for kort Tid siden havde været saa rar imod mig — et venligt Smil, og derefter kunde jeg se hendes Ansigtstræk blive medlidende, og hun rystede paa Hovedet, jeg skulde tage meget fejl, om hun ikke begyndte at græde.

Huset, jeg kom hen til, saa ikke ret hyggeligt ud. De fire russiske Soldater lagde mig paa Gulvet, det vil sige: Rummet havde kun en Indgangsdør, og paa den modsatte Side en lille firkantet Aabning. Paa Gulvet, som var af Brædder, laa et tykt Plydstæppe, som man kun ser herhjemme i Skandinavien paa første Klasses Restaurationer og Hoteller. Her blev jeg lagt.

Ganske alene laa jeg nu derinde. Enhver vilde jo uvilkaarlig komme til at spekulere over, hvorfor i Alverden man skal ligge her, og det samme gjorde jeg. De fire Soldater var gaaet og havde lukket Døren, og jeg begyndte at kigge mig om i Rummet, og der opdagede jeg saa: for det første Tæppet, jeg laa paa, for det andet: oppe langs hen under Loftet en hel Masse smaa Spionhuller med kulørte Glas for. Derforuden var Væggene udpolstrede med Gummi og Vand, og i hvert Hjørne fandtes en lille, rund Aabning, som en Ventilator herhjemme.

Det begyndte at brumme og summe rundt om oppe ved Loftet, jeg kunde høre, men ikke se noget. Inden jeg fik mig rigtig set om, fik jeg et Stød, saa jeg fløj langt hen i den ene Side af Rummet, og da jeg faldt ned der, blev jeg kastet over i den anden

Side af Rummet. Derefter paa Kryds og tværs, frem og tilbage i Rummet, og vel at mærke, man følte sig stadig alene. Hvis man ikke var tummelumsk i Hovedet i Forvejen, skulde man nok blive det her. Denne Kasten frem og tilbage gjorde mig vred, det vil sige, jeg vidste vel ikke, hvad jeg sagde, men da jeg havde sagt et Par Ord, kom den russiske Soldat ind ad Døren og spurgte, om jeg ikke vilde sige noget. Jeg svarede ham ikke engang; men gav ham et afvejende Vink med Armen. Han vendte sig om og gik ud, lukkede Døren igen, og atter for jeg frem og tilbage fra den ene Side til den anden, saa længe, at man ikke kunde mere; man gik fra Sans og Samling. Fuldstændig forfjamsket og udmattet kom jeg paa Lazarettet igen, og det varede ikke længe, inden Sygeplejersken var hos mig, i et Par Dage havde jeg det nu godt igen. Hver Dag kom den russiske General og blev ved at presse paa, om han ikke kunde faa noget at vide, men intet. — — —

Tredie Tortur.

Atter hengik tre Dage paa Lazarettet, saa begyndte det paa en frisk igen. I et lille Hjørne inde i selve Lazarettet var afskildret et Rum, kun omgivet af Teltlærred. Der kom jeg ind. Midt i Rummet stod et Sengested, hvorfra Sengetøjet var fjernet, kun Madratsen var tilbage. Et Par Soldater lagde et Gummilagen paa denne Madrats, og to almindelige Lærredslagener blev vredne op i iskoldt Vand. Det ene af Lagenerne blev lagt op paa Gummistykket, Soldaterne klædte mig af, indtil jeg laa i Adamskostume paa det vaade Lærredslagen, et andet oven paa. 8—10 uldne Tæpper oven paa igen. Der kunde jeg saa ligge i 6 til 10 Timer. Og her maa jeg sandfærdigt

tilføje, thi jeg skaaner igen Ting: de, der var hjertesvage, blev ved denne Tortur slaet ihjel med det samme. Her kom da den russiske General for sidste Gang. Saa saa jeg ham heldigvis aldrig mere.

Kosten bestod af et Pund russisk Brød, halvtred-sindstyve Gram Marmelade, Kød eller Ost.

Et Par Dage senere, da jeg var kommen en lille Smule til Hægterne, og Sygeplejersken havde lovet mig snart at komme op, kom der en russisk Officer samt to andre Soldater. Den russiske Officer gik fra den ene Baare til den anden og pegede paa forskellige Fanger. De, han pegede paa, blev opskrevne af en ledsagende Soldat. De opnoterede fik udleveret en grøn Seddel med et grønt Nummer i, dette blev heftet paa Baarens Dækken. De, der gik oppe, fik det grønne Nummer paa Brystet. Faa Dage efter blev Uniformen taget fra os, og vi klædte os i brede, sribede Fangedragter. Alle Værdisager blev os fratagne: Uhr, Lommebøger, Tegnebøger, Notitsbøger, alle Breve, ja, endog Billeder af ens Paarørende derhjemme. Det var grimt, thi allersidst ønskede man at miste disse kære Erindringer. Man maa tage i Betragtning, at der er mange Soldater, som ikke har været hjemme i Aarevis paa Ferie eller Orlov. Det eneste, man har hjemme fra, er Billeder af Forældre eller Søskende, maaske Forlovede, og disse Billeder vil man dog nødigt af alt undvære. Men ogsaa disse Ting tog Russerne fra os, alt, — kun Dødsmærket beholdt vi.

Paa Fangetransport.

Hvad er Dødsmærket?

Det er en oval Zink- eller Jernplade, hvorpaa staar paagældende Soldats Navn, Fødselsdag og Aars-

tal, Hjemstedskommune, hvilken Dag og hvilket Regiment, han er indkaldt til og hvilket Regiment han kommer til i Fronten.

Dødsmærket fastgøres inderst paa Kroppen omkring Halsen med et Stykke Baand. Dødsmærket beholdt vi, ellers blev alt andet fjærnet, vi blev indklædte i Pels, Pelshat og Pelsovertræksstøvler, og saa af Sted paa Transport.

Denne foregik ikke i gode, opvarmede Personvogne — nej, i aabne Kreaturvogne med en Smule Halm i Bunden af Vognene. I Midten af Vognen en lille Feltkakkelovn, noget lignende som hjemme en Petroleumsovn. I hver Ende af Vognen en Bevogtningsmand med opplantet Bajonet. Alt og alle mellem hinanden, enten de var saarede eller ej, det var lige meget. Særlig vil jeg nævne de, der havde Maveskud, thi denne Lidelse er noget af det allerværste, man kan faa sig i Krigen, fordi man hverken kan nyde eller beholde Mad i sig, og i Reglen dør Patienten faa Dage senere.

Alt og alle kom af Sted paa Transport. Ingen Læger eller Sygeplejersker var med Transporten, ingen Medicin eller Forbindstoffer eller Gazebind. Kun hver tredje Dag fik vi varm Forplejning, de andre Dage maatte vi holde os med Tørmad. Elendigheden var og er ikke til at beskrive. Som en Flok Kreaturer laa man i disse Vogne, snart blev Toget sat paa Vigespor, hvor det saa kunde holde i Timevis, ja, sommetider i Dagevis. Tilligemed var det stærk Kulde. Natten var kold, længere og længere fjærnedes vi os mod Øst, hvor det blev endnu koldere. Som allerede fortalt, vi havde ingen Sanitetsstoffer, hvorfor mange døde under Jernbanerejsen. Hvad blev der gjort ved disse?

I Tyskland eller alle andre Steder her i Europa blev de, der døde under Jernbanefarten eller Transporten, bragt til Side, naar Toget holdt ved en By, men Russerne lod Ligene ligge, indtil Toget var i sin stærkeste Fart, saa blev de døde smidt ud paa den aabne Jernbanestrækning, vel at mærke, uden at Russerne tog eller saa paa de dodes Identitetsmærke (Dødsmærket). Af den Grund har jeg Ret til at sige, at der er mange Familier herhjemme i Danmark, men særlig nede i Sønderjylland, som har faaet den sidste Meddelelse: Savnet. Hvad betyder „Savnet“?

Ordet „Savnet“ er den sidste Meddelelse fra Kompagniet eller Regimentet, som ikke ved, om den paagældende Mand er falden i Fangenskab eller om han er død. Jeg vil tage et lille Eksempel: Man ligger i forreste Ildlinie, der er Trommeild paa. Vi skal have Mad. Feltkøkkenet kan ikke komme ud til os paa Grund af Trommeilden, Mad skal vi have, hvordan det saa end gaar eller staar. Naar Feltkøkkenet ikke kan komme ud til os, bliver en eller to Mand kommanderet til at hente Mad i nogle særlig dertil indrettede Madspande. Manden, som skal hente Mad, skal igennem Forbindelseslinien, men man maa tage i Betragtning: Fjenden har sine Feltballoner staaende 2 til 3 Hundrede Meter højt over os og kan i den Højde observere et Terræn paa 40 til 50 Meter bag den fjendtlige Linie, og der kan han se, hvad der foregaar. Nu gaar der en Mand med sine Madspande i Forbindelseslinien, og Observatøren ser dette, saa ringer han ned til sit eget Artilleri og meddeler: Fjenden henter Mad, læg Spærreild saa og saa mange Kilometer bag den fjendtlige Front. Spærreild er: hvert Minut, paa hver Meter

en Brisant-Granat, og jeg maa tilføje: det er næsten komplet umuligt for et enligt Menneske at komme igennem Spærreilden. Den paagældende kommer ind i Spærreilden, han bliver sikkert revet i Stumper og Stykker. Hvem har set det? Ingen. Denne Mand er altsaa sporløst forsvunden fra Jorden, uden at nogen ved af det. Han kan ogsaa være taget til Fange. Manden kommer f. Eks. ud paa Hjørnet af Zigzag Linien, i det samme stormer Fjenden frem og tager ham til Fange. Ja, hvem har set det? Da er det, at Kompagniet eller Regimentet meddeler: „Savnet“. Men langt de fleste af dem, der er meldt Savnet og ikke er kommen hjem endnu, ligger oppe paa Sibiriens Snemarker, og dem vil man næppe høre noget fra mere.

Der er ogsaa mange Krigsfanger, særlig de fra Sydsibirien, som efter Verdenskrigens Slutning er kommen ud at arbejde ved Landbruget, og da de er Europærere, har de god Forstand paa Arbejdet. Russerne faar mere ud af deres Jord, det indser de meget hurtigt. Med andre Ord: de giver Fangerne ledende Stillinger og derved kommer Fangerne mere i Forbindelse med Familieforholdene, og det hele udvikler sig tilsidst saaledes, at Fangerne gifter sig med velhavende russiske Kvinder, selv om de ogsaa er gift i Forvejen derhjemme og har Kone og Børn. Fra saadanne Fanger vil man vel heller næppe høre noget.

Hver tredie Dag fik man varm Forplejning, de andre to Dage maatte man holde sig med Tørmad, som vi fik udleveret ved Forplejningsstationerne, naar vi fik varm Forplejning.

Da Transporten ankom til Irkutsk, var der 2000 Mand døde, og nu skulde man paa Fodtur imod Nordøst langs op med Baikalsøen.

Det var ikke som ude ved Fronten: naar en Mand ikke kunde vinde med mere, saa kunde han først og fremmest sætte sin Oppakning i Grøften, kunde han slet ikke mere, saa kunde han selv sætte sig for at hvile ud. Var han meget medtaget, saa kom der i langt de fleste Tilfælde Vogne og Last-Automobiler og befordrede ham frem igen. Men her i Sibirien kom hverken det ene eller det andet, som man kunde komme med, nej, de, der ikke kunde vinde med, maatte blive liggende, saa meget havde Russerne tilovers for dem, de lod dem ikke ligge og elendigt forkomme, de slog eller skød dem ihjel, men uden at tage eller bare se paa Dødsmærket. I en Kulde paa 70 Grader vandrede man gennem Sibiriens Ødemarker, om Natten overnattede man saa i nogle Barakker eller i Telte, for det meste dog i de sibiriske Fængsler.

Ved Ankomsten til de sibiriske Fangeleje talte Transporten kun 10,000 Mand, og den var startet med 17,000 Mand fra de russiske Fangeleje.

Inden jeg gaar videre, maa jeg fortælle om den sibiriske Jernbane. Den gaar fra Petrograd (nu kaldt Leningrad) over Moskwa, Smolensk, Omsk, Tomsk, Irkutsk, Baikalsøen og videre til Wladiwostock.

Lidt om Sibirien.

Sibirien maaler fra Øst til Vest ca. 6000 Km, fra Nord til Syd ca. 3000 Km. Sibiriens Befolkning er $9\frac{1}{2}$ Million Mennesker, deraf bor de $7\frac{1}{2}$ Million Mennesker i Sydsibirien langs Jernbanelinien, saa bliver der kun $2\frac{1}{2}$ Million Mennesker tilbage i hele Nord-, Øst- og Sydsibirien, det vil sige lige saa meget som 90 Personer pr. 100 Kvadrat Km. Desfor-

uden har man i Sibirien kun to Samfundslag, den arme Bonde eller fattige Jægersmand (Pelsjægere), som man kalder dem, og saa den rige Godsejer. Denne sidste kan ikke jævnstilles med Godsejere herhjemme i Danmark, som ejer en 6—7000 Tønder Land. Godserne i Sibirien er større end Halvdelen af Jylland og større endnu. Jeg maa tilføje, at der skal ogsaa forfærdelig store Strækninger til, for at et saadant Gods kan klare sig, thi Landbruget er paa Grund af Klimaet magert, og de tre varme Sommermaaneder er alligevel ikke nok for at Sæden kan blive moden.

Den sibiriske Kulde mærkes ikke saa meget, fordi der er vindstille og tørt, herhjemme har man derimod et fugtigt og raat Klima, og skulde man herhjemme faa 30 Graders Kulde, saa vilde det være koldere end i Sibirien. Om Sommeren er der op til 39 Graders Varme i Sibirien.

Hvad Landbruget i Sydsibirien angaar, saa er det meget frugtbart, og Sydsibirien og Ukraine er absolut Ruslands Kornkammer. Selv om Midtsibirien er magert, hvad angaar Landbruget, saa siger jeg alligevel: Midtsibirien er det rigeste Land i hele Verden, for jeg tror ikke, man finder det Sted, hvor der er saa mange værdifulde Bjerge som her. Det fortælles, at der er fundet Guld, Sølv, Kobber og Jernerts i Masse, men at komme til at arbejde dermed er umuligt paa Grund af Bolschevismen, dens Tilhængere er nu engang ukultiverede og uciviliserede og er ikke til at komme ud af det med. Fra mit Standpunkt maa jeg mene, at inden den Slags russiske Bolschevikker er borte, nytter det ikke at komme til Sibirien. Men ellers er der store Chancer derovre, naar engang alt er kommen i Ro og Orden. Vi har jo de bedste Beviser herhjemme: hvor mange er der ikke alene her,

som før Krigen er rejst derover for at arbejde, det var i de fleste Tilfælde godt, og mange Danskere har haft store Fabrikker og været velansete Folk, og adskillige har tjent sig en stor Formue derovre. Efter Krigen er Bolchevikkerne kommen og har taget Rub og Stub. Er dette ikke forkasteligt, og hvem har Lyst til at arbejde for andre paa saadan Maade?

Ankommen til de sibiriske Fangelejre blev vi inddelte i smaa Afdelinger, ca. 50 Mand i hver Afdeling, og derefter fordelt i de forskellige Barakker, som blev stoppet saa fulde, at Sundhedstilstanden blev daarlig (indtil 80—100 Personer i hver Barak).

Livet indenfor de sibiriske Fangelejre.

For det første var der Kosten. Omtrent den samme som i Rusland, dog i mange Tilfælde bedre, fordi det somme Tider var større Portioner, og fordi Tilberedningen og Kogningen var bedre her. Arbejde maatte vi kun i den første Tid. Da maatte vi hjælpe at bygge Indhegningen op, som bestod af Jernpæle. Med fem Meters Afstand blev der rammet en Jernpæl ned i Jorden, saa godt den kunde for Frostens, hver 5-7 cm. blev der spændt en Pigtraad, og hver 3-4 Meter paa denne Pigtraad blev hængt en lille, oval Messingklokke, som ringede, saa snart man rørte ved Traaden. Udenom gik ved hver 40—50 Meter en russisk Bevogtningsmand med skarpladt Gevær og opplantet Bajonet. Her maa bemærkes: Fangelejrene var opbyggede af de russiske brændemærkede og af de russiske politiske Forbrydere. Sammen med dem maatte vi saa lave Indhegningen. Under brændemærkede Forbrydere maa man forstaa saadanne Men-

nesker, der akkurat som en Landmand hjemme brænder sit Kreatur et Nummer i Hornet. Paa lignende Vis gjorde Russerne det ved deres Storforbrydere, idet de brændte dem et Nummer paa Armen og i Panden. Dette er brændemærkede Forbrydere, og disse bindes af Russerne for Livstid til Sibirien. Sammen med disse politiske Forbrydere arbejdede vi, og blandt disse Forbrydere var der flere, som kunde tale Tysk og andre Sprog. Efter Indhegningens Opstilling maatte vi slet ikke arbejde mere, ikke engang vaske vort eget Tøj. Det var ogsaa let at afholde sig fra Vask, for vi fik ikke noget som helst Rengøringsmateriale udleveret. Ingen Aviser, Breve eller Pakker blev hverken modtaget eller afsendt. Ingen Tobak fik vi heller udleveret. Her maa jeg dog tilføje: engang imellem kom der russiske Handelsfolk, og naar disse kom forbi Fangelejrene, saa kunde det godt hænde, at de smed Cigaretter og Cigarer ind i Lejren. Det sagde de russiske Soldater ikke noget til, for naar de kunde se deres Snit dertil, samlede de først det op, som de vilde have. Russiske Handelsfolk er Handelsmænd, som gør Byttehandel med Vaaben, Ammunition og Levnedsmidler, og faar Tingene byttet med Pelsværk fra de sibiriske Pelsjægere. I Reglen gør Handelsfolkene en knippelgod Forretning.

Hver ti Mand fik en Æske svenske Tændstikker udleveret om Maanedens, og i Mellemtiden lavede man kunstig Ild, et Fyrtøj, som bestaar af en Blikæske, en almindelig Skocremæske. Vi rev noget af vort Underfoer ud af Benklæderne, og saasart vi fik Tændstikkerne, tændte vi Ild i dette Uldfoer, og Asken herfra lagde vi ned i Æsken. Desforuden samlede vi haarde Sten, og hist og her kunde man

endnu finde nogle Stykker Staal fra Indhegningen. Dette Staal sleb eller rettere sagt gned vi blankt paa Trappegælænderet eller Dørtrinet, og som i gamle Dage lavede vi nu kunstig Ild, idet man slog Stenen mod Staalet og holdt det hen over Skocremæsken, hvor Asken fandtes, og dette var meget let til at brænde.

Paa denne Maade lavede vi kunstig Ild, og man kunde næsten tænde alt, hvad det skulde være, med et saadant Fyrtøj.

Der var 45,000 Fanger i Fangelejren. Ingen Læger, kun 5 Sygeplejersker, og enhver kan tænke sig, hvor lidt fem Sygeplejersker var til saa mange Fanger. Tilmed den slette Forfatning, som alt laa i. Næsten ingen Medicin, ingen Gazebind eller Forbindstoffer. Det var en Jammer at se disse stakkels Sygeplejersker, naar de gik og behandlede alle de arme Saarede med den lille Smule Forbindstof, de kunde skaffe, og jeg maa tilføje: det var ikke saa sjældent, at Sygeplejerskerne tog deres eget Linned og rev i Stykker for at give de arme Saarede en ordentlig Forbinding. I det hele og store var Sygeplejerskerne moderlig flinke, godmodige og godhjertede, og Sygeplejerskerne var ogsaa de eneste, der kunde opretholde Humøret hos de stakkels Fanger. Lidt efter lidt døde den ene Sygeplejerske efter den anden, dels af Overanstrengelse og dels af Sygdom, men den vigtigste Aarsag maa jeg ikke glemme: Særlig om Aftenen kunde man se de russiske Bolshevikofficerer tumle rundt med disse arme Kvinder inde i deres Barakker, hvor de voldtog dem, og særlig deraf gik flere hen og døde. Man skulde jo tro, at naar saadanne Sygeplejersker døde, saa vilde der komme andre, men nej, vi maatte klare os selv,

saa godt vi kunde, og nu begyndte Elendigheden først rigtigt at tage fat. Følgerne deraf var ogsaa, at mange døde. Der blev ingen Foranstaltninger truffet med de døde i Fangelejren. I den første Tid blev de dynget op, den ene oven paa den anden, og der blev de liggende, indtil de begyndte at lugte. Dette blev os for meget, og tilsidst gik vi hen til Fangelejrskommandøren og beklagede os. Vi fik nu Tilladelse til at lægge de døde 200 Meter ud bag Fangelejrsgaarden, og der blev de liggende uden at blive begravet.

Hver Nat døde nogle, og efter at vi havde lagt de første ud, fik vi Lov til hver Dag at udbringe de i Nattens Løb døde. Da vi Dagen efter kom ud med disse døde, gjorde vi desværre den sørgelige Erfaring, at de første var slæbt bort af Ulvene, saa kun Knogler og Støvlerester laa tilbage. Jeg maa tilføje, at Ulvene i Sibirien er lumske. De flokker sig fra 20 til 50 Stykker, og dette er Tegn paa, at de er sultne og angriber alt, hvor de kommer frem. Det kan ogsaa hænde, at Ulven kommer alene, det er da et Tegn paa, at den er forvildet, og da er den meget menneskesky.

Kosten i de sibiriske Fangelejre var bedre end i de russiske. Den var omtrent den samme, men her var Tingene kogt, og somme Tider kunde der ogsaa vanke større Portioner. Behandlingen i de sibiriske var bedre end i de russiske Fangelejre, men Kulden og al den Elendighed, Sygdommene medførte, gjorde os dog kede af at blive der. Endelig døde den ene Sygeplejerske efter den anden, og dette var det værste, der kunde ske, thi derefter blev Elendigheden større og større. Vi blev ikke barberede eller klippede, intet rent Linned eller noget som helst.

En Kendsgerning er jo, at ved Fronten havde man altid Lus og Lopper i Overflod, men værre var det dog her i Fangelejren. Den store, tykke Pels, man havde paa, samlede særlig meget Utøj, og ikke alene det, men vi maa huske, at vi altid gik og gnubbete os paa disse Loppestik, tilsidst blev de til Saar, den stærke Kulde kom til, og saa blev det Koldbrand. Denne er som bekendt en svær Sygdom og er næsten ikke til at blive af med igen.

Fangelejrens W. C. bestod af en Kloak, et dybt Hul i Jorden, en Meter langt og i Reglen 80 cm dybt. Oven for paa Jorden ved Siden af dette Hul var et Par Stænger slaet i Jorden og saa en Tværstang. Der skulde man saa sætte sig, 10 til 20 Stykker ad Gangen. Medens man sad der, den ene søgte mere end den anden efter at faa fat i alle Lopper, der bed paa Kroppen. Lade være med at le kunde man ikke, naar saadan 10 til 20 Mennesker sad paa Stangen og begyndte at tælle, hvor mange, man havde slaet ihjel. Hist og her kunde man høre: „Aa, sikken et fedt Asen!“ Eller: „Der sad den, nu sprang den minsandten!“ Saa rystede man engang imellem Skjorten og mente, at Udyrene nu var borte. Nej, Lopperne havde gode Skjulesteder i det snavse Linned. Endnu en Ubehagelighed maa jeg ikke forglemme, det var Fladlusene, som bed sig helt ind i Skindet, og dem var det næsten lige saa galt med at faa bort, for vi fik jo ikke noget at smøre os med. Ligeledes kunde man saa, hvor koldt det end var, om Middagen sidde ude paa Baraktrappen, og der trak vi saa Tøjet og Skjorten af. Tøjet paa igen, og nu gik det saa løs paa Lusene. Der var Kapløb om, hvem der kunde faa de fleste skudt af

disse modbydelige Fjender, og tilsidst talte man saa, hvor mange man havde henrettet.

„Jeg har 50“, sagde nogle, andre igen: „Det er ingenting, jeg har 70“, og sommetider: „Jeg har 100“. Ja, det var virkelig et Væddeløb. — —

En Dag kunde vi mærke, at der var noget særligt paa Færde. Bevogtningsmændene fik travlt, og snart kunde vi se disse med opplantet Bajonet løbe ud igennem Porten, for at forsvinde over Markerne. En lille Anelse havde vi: Der skulde nok være løben nogle Fanger bort. Ganske rigtigt: Det varede ikke ret mange Minutter, saa blev vi andre alle i Høb kaldt sammen ind i Barakkerne, og her blev vi nu talt. Der var 5 Tyskere stukket af. Det varede længe, inden Bevogtningsmændene kom tilbage, men de havde ingen med. Vi blev en lille Smule glade og troede, at de alligevel var sluppen fra det. Men Dagen efter blev der travlt paany. Det vil sige, der blev ingen sendt af Sted for at søge, nej, de arme fem Kammerater var fanget af en eller anden Pelsjæger, og nu skulde de skydes. Paa en lille, fri Plads i Fangelejren foregik Henrettelsen: 8 russiske Soldater stillede op, og de tre Kammerater ogsaa, omtrent 5 Meter fra Skytterne. Ikke engang et Bind for Øjnene, eller der blev sagt et Ord til dem. Saa kom Kommandøren og befalede „Klar!“ Vi andre kunde staa og se paa det hele. Saa blev Geværerne lagt til Kinden, og de fem Kammerater rev Trøjen op og viste Russerne det bare Bryst: „Her skal I træffe“, raabte den ene, og til os, som stod og saa paa det, raabte de: „Naar I engang kommer hjem, saa ved I, hvor vi er henne!“

Derefter blev der kommanderet: Fyr! — og Kammeraterne faldt som Fluer. Da alt var færdigt, raabte

Russerne, som havde skuddt dem, Hurra. De døde blev liggende til Dagen efter, saa først blev de baaret ud paa Marken til den sidste Hvile.

Det mærkelige Sammentræf i Fangelejren.

Da jeg havde været et Par Maaneder i Fangelejren, traf jeg sammen med et Par andre Landsmænd paa følgende Maade: Om Middagen, da vi var opstillet for at hente vor Middagsmad med Madspanden under Armen, opdagede jeg nogle Meter bag mig et Par Soldater, der talte Dansk. Det vil sige: den ene af dem kunde kun tale lidt gebrokkent Dansk, men den anden, som var ægte dansk Sønderjyde, han talte godt Dansk.

Jeg vidste ikke mit levende Raad for, hvorledes jeg skulde komme hen til dem, thi gaa ud af Rækken, saaledes som man stod opstillet, maatte man jo ikke, og naar hele Afdelingen først satte sig i Gang for at hente Mad, var det jo ikke saa let at holde Øje med dem eller holde saadanne to i Sigte hele Tiden. Men det gik. Hele Tiden passede jeg paa. Jeg sad i det Rum, hvor vi spiste vor Mad, og holdt skarpt Udkig. Det halve af min Mad maatte jeg lade staa, for nu rejste de sig, nu var det blot om at komme bag efter dem. De gik ind i Barak 76, og jeg bag efter, og her kom jeg saa for første Gang sammen med et Par Landsmænd.

Da jeg hilste paa dem, stod der en russisk Bevogtningsmand og saa derpaa, men sagde ikke noget. Jeg forklarede mine to Landsmænd, hvor jeg boede, og nu besøgte vi hinanden indbyrdes den ene Dag efter den anden.

Ikke alene det, men om Dagen gik vi ogsaa sammen ud i Fangelejrsgaarden. I Løbet af faa Dage var det hele opdaget, og Bevogtningsmændene lagde Mærke til alt, hvad vi foretog os. Jeg tænker nærmest, de mente, vi vilde flygte derfra. Men vi gjorde jo ikke noget som helst Tegn dertil, og derfor varede det heller ikke ret længe, saa slog Bevogtningsmændene disse Tanker af Hovedet. Vi kunde atter gaa frit omkring, uden at nogen lagde os Hindringer i Vejen.

Hvad vore Samtaler drejede sig om i en saadan Fangelejr, er ikke let at sige. Dog vil jeg fortælle lidt om disse. For det første lavede vi et Sprog, som vi mente, ingen kunde forstaa. Det vil sige: ikke i Talemaaden, men i Skrivesproget. Jeg skal her forklare det saaledes, at enhver kan forstaa det og selv kan udføre det:

For at læse Sproget, skal man kunne Alfabetet, og saa udstreger man hvert andet Bogstav. For Eks.:
a / c / e / g o. s. v.

a bliver *a*, b bliver *c*, c bliver *d*, d bliver *e* o. s. v.

Et lille Eksempel:

Aasivt fs fo njeefmtups Cz j Eaonasl.

Aarhus er en middelstor By i Danmark.

Dette er en Skrift, som ingen kan tyde, det maa være hvilken som helst Videnskabsmand, som han være vil. Naar han ikke kender Nøglen, kan han ikke læse den.

Desuden gik vi og talte om Fremtiden, men du godeste Gud, hvilken Fremtid skulde vi vel have for os? Her i en saadan Fangelejr, hvor man hverken hørte eller saa noget og ikke vidste, naar man kom hjem igen. Og det, man saa med sine aabne

Øjne, var jo grusomt. Hermed mener jeg den Sygdom og alle de døde, som daglig blev baarne ud paa Marken.

Altid gik vi tre sammen ude i Gaarden og rundt om i Lejren. En og to Mand maatte godt gaa sammen, men ikke flere, for Russerne mente saa, at vi vilde angribe dem. Derfor maatte vi kun gaa en eller to Mand sammen.

En skønne Dag, vi gik ude i Fangelejrsgaarden alle tre Mand, kom en russisk Bevogtningsmand, som selvfølgelig godt saa, at vi gik sammen. Han sagde ikke noget, vi blev ved at gaa videre, indtil vi naaede en Krydsvej. Fra højre Side af denne kom den russiske Fangelejrskommandant, og han ser ogsaa, at vi gaar sammen alle tre. Kommandanten gaar hen til Bevogtningsmanden, som kommer bag efter os, han skælder ham ud. Vi syntes, det var Synd, da det var vor Skyld, og vi gik saa fra hinanden, hver til sin Side, og samlede os paa den anden Side af Barakken.

Da Fangelejrskommandanten havde talt et Stykke Tid med Soldaten, kom han hen paa Hjørnet af Barakken, og med højre Pegefinger gav han Tegn til, at vi skulde komme hen til ham. Vi troede selvfølgelig, vi skulde straffes, fordi vi havde gaaet sammen alle tre.

Vi fulgte efter ham ind i en stor Barak, hvor der sad en Del andre Officerer af det russiske Vagthold. Kommandøren tog os med ind i sit Kontor, og da han havde lukket Døren, og vi var ganske alene med ham, stillede han sig stramt op for os og sagde paa halvt gebrokkent Tysk: „De ikke Germansky Soldat“. Jo, det mente vi dog. Saa tav han et Øjeblik stille. Derefter siger han saa: „De ikke Gemansky“. Vi

svarede: „Jo“. Halvt vred i Hovedet siger han saa: „De ikke tale Germansky“. „Nej“, svarede vi ham saa og rystede paa Hovedet. Han tav et Øjeblik, men vi kunde tydelig se paa ham, at han var i Forlegenhed med, hvad han skulde sige eller spørge om. Han begyndte paa en og anden Maade at gøre Bevægelser med Hænderne, saa begyndte han at tale halvt gebrokkent Tysk igen, men at vi kunde forstaa noget, var umuligt. Vi tre Kammerater begyndte ogsaa, saa godt vi kunde, med Tegn og forskellige Skriftræk i Luften, men det hjalp ikke noget. Endelig gav han os et Stykke Kridt og viste saa ned paa Bordet. Vi forstod med det samme, hvad det skulde betyde, vi skulde selvfølgelig skrive eller gøre ham Situationen klar, men dette kunde vi heller ikke. Saa tog han et lille Landkort frem, lagde det paa Bordet, tog Kridtet og pegede paa nogle af de forskellige større Byer i Europa.

Hvad det egentlig skulde betyde, vidste jeg ikke med det samme, men Jørgen Hansen, der stod ved Siden af mig, sagde til mig: „Han vil sikkert have at vide, hvor vi er fra“.

Hvorledes jeg skulde gøre ham det forklarligt, vidste jeg ikke rigtigt, men saa pegede jeg med Fingeren paa Skandinavien, bad om at laane Kridtet, og dermed skrev jeg saa: „1864“. Da han saa dette, rev han Kridtet ud af Haanden paa mig og skrev selv neden under: „66“. Vi nikkede med Hovedet, og da han saa dette, skrev han videre: „Skandi ra nafky“. „Ja“, svarede vi. Saa smilte han og vilde begynde en Samtale, men vi kunde ikke forstaa ham, han talte som sagt kun daarligt Tysk, utilstrækkeligt til, at vi kunde forstaa det.

Da han mærkede det, sendte han Bud efter en Bevogtningsmand, og denne gik med os over i Barakken, der skulde vi tage alt vort Tøj og Straasæk og flyttede over i en anden Barak for os selv. Der fik vi Lov til at bo ganske alene i et Rum for os selv, og ikke nok med det, nej, vi fik Lov til at komme ind at arbejde i Officers-Messen. Der kunde vi saa skruppe Gulv og pudse Officerernes Støvler og Vaaben. Desuden fik vi Lov til at arbejde i Køkkenet, f. Eks. med at skrælle Kaalrabi og skære Hvidkaal i Stykker, slæbe Vand til de store Grubekedler, aabne Konservesdaaser og ellers alt, hvad der nu finder Sted i et saadant Feltkøkken.

Her maa jeg da bemærke, at vort bedste Vaskemiddel var, naar vi stod og rørte i de store Kedler, mens Maden kogte, saa kom vi til at svede; snavsede og fedtede var vi, saa det altsammen løb ned i Kedlen og videre ned i Maven. At viske Sved af var det allerbedste Vaskemiddel, men hvem der skulde spise det, blev der ikke tænkt over.

Faktisk fik vi tre Mand det jo meget bedre, end vi havde det i Forvejen, men da vi fik det bedre, kunde vi først indse al den Elendighed, der eksisterede inde i Fangelejren. Naar vi kom inde fra Køkkenet, stod der altid en hel Del Kammerater opstillet uden for Køkkendøren og bad om noget Mad. Ja, de Stakler, de sultede. Tilføje vil jeg ogsaa, at naar de blot kunde faa Kaalrabi-Skrællene, som vi smed i Skraldespandene, eller Hvidkaalsstokkene, saa var de glade, de spiste det med Velbehag. At se paa det hele var en Jammer, af Epidemier døde stadig mange, og alene det, at de blev kastet ud paa den aabne Mark, var jo dog noget, som ikke burde eksistere, det var efter min Mening brutalt og kan ikke tilgives.

Forberedelser til Flugten.

Min Landsmand, Heinse, var faktisk Sømand, men var alligevel kommen til Landtropperne paa Grund af en Læsion, han havde faaet i et Søslag i Østersøen med en russisk Krydser, og af den Grund kunde han ikke holde Søvæsenet ud mere. Han var da som saa mange andre kommen til Vestfronten og derfra til Galizien, Serbien, derfra til Afrika for at deltage i den store Offensiv ved Suez-Kanalen. Saa derfra igen til Rusland, og paa denne Maade var Heinse kommen i russisk Fangenskab.

Heinse begyndte at tale om at flygte derfra, han anstillede den ene Beregning efter den anden. Min anden Kollega og jeg stillede os noget skeptiske overfor Flugt, thi vi kendte jo ikke hinanden rigtigt endnu. Desuden skulde vi jo tage os i Agt for at sige noget, thi det blev hurtigt opdaget af de russiske Bevogtningsmænd. Desværre maa jeg tilføje, at allermost skulde man tage sig i Agt for sine egne Kammerater, thi den ene vilde stille sig bedre end den anden, og saa snart en kunde opdage noget, løb han til Officererne eller til Bevogtningsmændene og fortalte dem det hele. Belønningen, de fik for det, var en Pakke Cigaretter eller en Cigar, muligvis et ekstra Maaltid Mad. Den Mand, han forraadte, fik en meget streng Straf; var der virkelig noget bag ved det hele, blev han skudt. Jo, ens egne Kammerater skulde man allermost tage sig i Agt for — desværre. Alt gik sin almindelige Gang, og efterhaanden lærte man hinanden at kende. At se paa al den Elendighed i Fangelejren, var uudholdelig, særlig da Sygeplejerskerne var døde.

Da fire Maaneder efter vor Ankomst var gaaet, begyndte vi at planlægge Flugten. Nu kendte vi og var enige med hverandre.

Som tidligere sagt, arbejdede vi inde i Køkkenet og i Officersmessen. Her tilegnede vi os lidt efter lidt et Landkort og en Revolver, endvidere stjal vi alle de Tændstikker, vi kunde faa fat i, lagde dem ind i Straasækken, i vor Barak, der blev de saa skjult. Vi skulde desuden bruge en Niptang, den var inde i Køkkenet, og den benyttede vi hver Dag til at aabne Konservesdaaserne med, derfor kunde vi ikke fjærne den fra Køkkenet.

I den Tid, vi nu havde været i Fangelejren, havde vi lært Klima og Forhold i Lejren at kende, vi ventede kun paa, at det skulde blive Taage. Taagen havde nemlig den største Betydning for os, og denne Betydning vil Læserne snart faa at se.

For det første var der i Sibirien megen Kulde og Frost. Naar man har Frost og Taage, fulgte jo ogsaa til Dels Rimfrost. Denne er kendt over hele Europa, ogsaa her i Skandinavien. Vi ved ogsaa allesammen, at Rimfrosten sætter sig i tykke Lag over det hele. Ogsaa her satte Rimfrosten sig i Lag, baade udvendig og indvendig paa de smaa Messing-Allarm-Klokker, som hang i Pigtraaden og ringede, saasnt man rørte ved Traaden. Rimfrosten var det eneste, der kunde uskadeliggøre disse Klokker, thi den dæmpede Lyden. Naar det var Taage, kunde de russiske Bevogtningsmænd endvidere staa og tale sammen paa deres Vagtpost, hvilket de ikke kunde, naar det var klart Vejr, for saa kom de russiske Officerer og kontrollerede dem. Her maa indskydes, at naar Bevogtningsmændene blev snuppet i at staa og

tale sammen paa deres Vagt, blev de lige saa strengt straffede som Fangerne. I Taagen kunde de russiske Bevogtningsmænd høre Officeren, inden de kunde se ham.

Det var et saadant Øjeblik, vi skulde benytte til at flygte derfra. Nu ventede vi kun paa, at det skulde blive Taage paany, da skulde Turen gaa løs ud i den Verden, vi kun kendte lidt til, og som vilde være besværlig at komme igennem, men vedblive at se paa al den Elendighed i Fangelejren, kunde vi ikke, derfor holdt vi os klar hver Dag. Om Aftenen tog vi nogen Mad med over i Barakkerne og gemte den der til næste Dag. Hver Dag kunde det jo blive Taage, og vi ventede paa Dagen, hvor vi enten skulde afløses fra Lejrens Helvede eller ogsaa for evig forsvinde fra Jorden. Flugten kunde jo blive opdaget, og da var det jo vor sikre Død.

En fjorten Dages Tid før Flugten laa vi bestandig hver Aften, naar vi gik til Ro og granskede det lille Landkort, vi havde tilegnet os i Officersmessen, og vi var næsten ved at opgive Haabet om at komme igennem. Den ufrugtbare Egn og de store Floder, vi skulde over, vilde ikke blive nogen let Passage. Saa laa vi og beregnede, hvormeget Vildt, vi kunde skyde med det lille Kvantum Ammunition vi havde. Og ikke at forglemme, talte vi mindst for hundrede Gang Tændstikkerne, vi havde samlet. Ja, det var kun smaa Forberedelser, men Flugten skulde prøves. Enten den ene Vej eller ogsaa den anden.

Flugten.

Det var Taagevejr, vi var ude at se os om i Fangelejrsgaarden. Bevogtningsmændene kunde vi ikke se, men man kunde høre dem trampe uden for Ind-

hegningen, hvor de gik og patrouillerede frem og tilbage. Vi var klare over, at skulde vi bort fra Fangelejren, saa skulde det være den Dag. Taagen laa tæt. Hvorledes skulde vi arrangere os? Saa begyndte vi at hale vore Ting frem, Landkortet og Revolveren. Tændstikkerne og Ammunitionen stillede op paa Trappen i vor Barak. Her kunde vi høre vore to Bevogtningsmænd tale sammen. Den ene af os gik over i Køkkenet, som om han skulde paa Arbejde, hvilket han paa den Tid plejede. Der tog han en Skraldespand, og inde i Køkkenet tog han saa Niptangen, puttede den i Spanden og gik atter uden for Køkkenbarakken. Der satte han saa Spanden, tog Niptangen og gik over til vi andre tog.

Nu stod vi paa Trappen og ventede, at de to Bevogtningsmænd skulde gaa fra hinanden, og da de gjorde dette, sneg vi os hen til Pigtraadsindhegningen, Heinse i Midten med Niptangen, vi andre to en paa hver Side af ham. Vi tog med den ene Haand fat i nederste Pigtraad og med den anden Haand i næstnederste Traad, strammede disse en lille Smule, og Heinse klippede dem saa over. Vi gik begge to med Traadene et lille Stykke til hver sin Side, og der lagde vi saa Traadene ned, men forsigtigt. Vi kravlede vel en ca. 10 Meter, saa i Løb alt det, vi kunde spænde af Sted hen over Marken. Vi forsvandt ind i en lille Skov, men stadig videre og videre for at komme saa langt som muligt fra Fangelejren, inden Taagen klarede op.

Ja, hvorledes Situationen var i det Moment, vi løb derfra, er ikke let forklarlig. I det første Øjeblik, kan jeg huske, havde jeg Besvær med at faa Luft, og Hjertet slog næsten ikke mere, og dertil en frygtelig Angst, som er ubeskrivelig. Angsten

gjorde et saa stærkt Indtryk paa os, at vi ikke kunde holde ud at løbe tilsidst, og i Skoven maatte vi hvile ud for at komme en lille Smule til Forstand igen. Ja, det var uhyggeligt med den Spænding. Et Par Timers Tid senere klarede Taagen op, og da maatte vi holde Udkig for at se, om nogen forfulgte os. Vi var kommen et godt Stykke fra Fangelejren, men vi skulde jo ogsaa gemme os for Pelsjægerne, som boede rundt omkring i smaa Hytter.

Et var vi jo helt sikker paa, at blev vi fangede igen, da var det den visse Død. Vi var desuden let kendelige i vor Fangedragt, og tale Russisk kunde vi heller ikke, gaa ind at bede om Mad nogetsteds turde vi selvfølgelig heller ikke. Derfor var det ikke let at komme igennem. Om vi blev forfulgte eller ej, ved vi den Dag i Dag ikke, mærket noget havde vi ikke.

Heinse, der var Fører, begyndte nu rigtigt at studere Kortet, som vi havde snubbet i Officersmessen. Saa kiggede han paa Solen. Vi sad inde i Skoven paa en Træstump med Ansigtet mod Solen. Heinse sad med Landkortet i Skødet, atter spejdede han op mod Solen, saa rakte han den ene Haand frem og sagde: „Denne Vej skal vi!“

Dermed pegede han imod Øst.

Saa blev Planen lagt efter Heinses Beregninger. Heinse mente, at naar vi vilde gaa imod Øst og i Solens Retning, hvor den stod op om Morgenens, og vi da kunde komme godt igennem, saa maatte der ikke være ret langt til Stillehavet. Havde vi først naaet Havet, vilde Heinse godt tage Ansvaret for, at vi kom helt og levende hjem. Revolveren blev prøvet, om den kunde skyde. Ogsaa den var tilfredsstillende.

Atter op, og nu gik Marchen videre, ja, i Ilmarch endda, henover Marker, gennem Skov og Krat. Stadig holdt vi skarpt Udkig, om vi blev forfulgte, men heldigvis mærkede vi ingenting, hist og her saa vi en Jæger gaa paa Jagt, dog skete dette mest om Aftenen eller i Mørkningen. Disse Jægere var dog kendelige i lang Afstand, og saa var det blot om at holde sig i Skjul, indtil de var ude af Sigte.

Vore Fødemidler slipper op.

Den lille Smule Levnedsmidler, vi havde med i Lommen fra Fangelejren, var forbrugt, nu gjaldt det saa om at skaffe sig Føden paa anden Maade. Vi gjorde som vi før havde gjort det ved Fronten, naar vi ikke havde noget, saa stjal vi eller skød noget. Vi maatte nu skaffe og tilberede Maden, som vi bedst kunde. De Dyr, vi oftest skød, var dog Harer, Maar og Pindsvin. Tilberedelsen foregik helt primitivt i nogle almindelige Konservesdaaser eller almindelige Blikpotter, som vi hist og her fandt ved Jægerhytterne. Om Dagen laa vi saa inde i Skoven eller i Udkanten og tilberedte Maden ved et almindeligt Baal. Aldrig om Natten, for ikke at nogen skulde opdage vort Ildskær, dette kunde jo forraade os. Her maa jeg tilføje, desværre var det mange Gange, at vi ikke havde Vildt nok, nej, vi maatte klare os med det tørre Græs og Barken af Træerne, blot for at faa Maven stoppet, og jeg tør vel nok tilføje, at ens Helbred lider deraf den Dag i Dag, man kan ikke rigtig taale nogen Mad.

Alene af Træbark kan man ikke leve, saa bar vi os ad paa en anden Maade: Naar vi kom til en Jægerhytte, gik vi aldrig forbi, vi var jo nødt til at fægte noget. Gaa ind turde vi ikke, fordi vi hverken

kunde forstaa eller tale Russisk. Vi blev liggende ude paa Marken til Mørket kom, laa saa der for at afvente, at Jægerne skulde gaa paa Jagt. Naar de saa var gaaet, gik vi ind i Hytten og tog alt hvad der var.

Indbrud i Jægerhytterne.

Jeg maa her omtale, hvor vi kom ind i en saadan Hytte. Det første, vi gjorde, var at aabne Døren, vi rev en Tændstik for at orientere os, om der var nogen til Stede. Naar man saa var klar over dette, og Luften var ren, gik man helt ind i Rummet, hvor der i Midten stod en lille Træblok med et stort Stearinlys. Naar vi saa havde tændt dette, kunde vi jo se. Her fandt vi saa en stor Straasæk, oven paa denne en hel Dynge Pelsværk, hvor der i dette laa et lille Barn og skreg. Paa den ene Væg fandtes 3—4 Træhylder, det var Beboernes Spisekammer. Paa den anden Væg hang en Del Pistoler, Revolvere og Jagtgeværer og nogle store Patronbælter fulde af Ammunition. Det første, vi gjorde, var at tage hvert sit Jagtgevær og et Patronbælte. Det næste, vi gjorde, var at tage alt, hvad der fandtes i Spisekammeret. Saa forsvandt vi igen. Naar de arme Jægere kom hjem, var deres Hytte fuldstændig udplyndret. Meget mere skulde vi nu passe paa, at de ikke forfulgte os. Man vidste sig aldrig sikker. . . .

Over Bakker og Bjerge gik vor Vandring videre og videre, vi vidste ikke en Gang, hvor vi rigtig var henne, men Heinse regnede stadig med, at vi maatte gaa imod Øst. Vi kom til den første Flod, som vi skulde over. Vi havde ingen Baad eller andet, hvormed vi kunde tænke os at sætte over denne Flod.

Først lavede vi en lille Træflaade og lod os drive et Stykke med Strømmen; men vi blev nok hurtigt klar over, at det var ikke den Vej, vi skulde. Vi kom saa tilbage, hvor vi var kommen fra, og med et Par Grene styrede vi da Flaaden over til den anden Side af Floden. Vi fortsatte Turen videre til Fods.—Saa snart vi kom til en Jægerhytte, stjal vi os derind for at faa noget at leve af. Vi naaede saa hen til et stort sibirisk Gods, et Landgods. Pragtfuldt laa det, og jeg antager næsten, at det har været Europæere, der i sin Tid har bygget denne store Herregaard, da den var bygget efter europæisk Stil og ligeledes var indrettet i samme Stil. Ved et saadant Gods behøvede vi jo ikke at ligge og lure, om Folkene skulde gaa paa Jagt, de passede jo deres Landbrug, og højst Gods-ejeren selv gik paa Jagt. Men gaa ind for at bede om noget at spise, var vi bange for, derfor blev vi alligevel liggende paa Marken, indtil alt var roligt, og det var temmelig sent paa Natten.

Som „Godsbesiddere“.

Da alle Lys var slukkede, gik vi ind i Kostalden, og her begyndte vi at malke Køerne. Opholdet i denne Kostald maa jeg omtale lidt nærmere: Enhver ved vel nok, at naar en fremmed Person kommer ind i en Kostald om Natten, og særlig da, naar man begynder at malke Køerne, bliver disse urolige og farer op og brøler. Her gik det akkurat ligesaadan. Jeg maa tilføje: det var nu ikke en Kostald med 19 eller 12 Kreaturer i, nej 5—600 og derover. Da denne Flok Kreaturer begyndte at brøle, udviklede det sig til den største Uro i Stalden, en Karl vaagnede ovre i Karlekammeret, han tændte Lys. Lysskæret skinnede over Gaardspladsen over mod Kostalden, og

vi kunde se Skyggen af Karlen inde i Kammeret, hvor han var i Gang med at trække sit Tøj paa. Særlig da han var ved at tage Trøjen paa, kunde vi helt nøjagtigt se alle Bevægelserne med Armen. Saa lukkede han Døren op ud til Gaardspladsen og kom hen mod Kostalden. Gaardspladsen var stor, lang og bred. Hvad skulde vi nu gøre? Vi gik der i Mørke, rendte som fortabte Mus frem og tilbage i Kostalden, kunde ikke finde den Dør, vi var kommen ind af, vi prøvede flere, men de var lukkede. Karlen kom nærmere og nærmere. Situationen, vi stod i, kan enhver tænke sig. Altid holdt vi os for Øje: Blev vi fanget og sendt tilbage til Fangelejren, blev vi skudt. Jørgen Hansen fik den første Ide. Han vilde springe hen til Døren, hvor Karlen kom ind, naar Karlen kom ind ad Døren, vilde han give ham en for Panden, til han væltede. Karlen vidste selvfølgelig ikke straks, hvor Slaget kom fra. Saa skulde vi stikke af, men vi vidste jo ikke, om der kom flere Folk til. Lyset brændte endnu ovre i Karlekammeret, og maaske kunde der komme flere? Heinse vilde ikke gaa ind paa det Forslag, han mente, det var bedre at lægge sig ned imellem Kreaturerne og der vente og se, hvad der saa kunde ske. Skulde Karlen tænde en Lygte og se efter ved Kreaturerne og opdage os, saa mente Heinse, vi kunde slaa ham ned derfra, hvor vi laa, uden at Karlen kunde se, hvor Slaget kom fra.

Heinse og jeg stod nu oppe paa Fodergangen, Jørgen Hansen var allerede løben hen til Døren for at passe paa, naar Karlen kom. I samme Øjeblik opdagede Heinse og jeg en Dør henne for Enden af den Fodergang, vi stod paa. Vi løb derhen, og ganske rigtigt var der en Dør, som ikke var laaset,

Ved højre Side af denne Dør var der et lille, firkantet Vindue, der kunde se ud, som om det var paa den ydre Side af Stalden og derfra ud til Marken. Vi aabnede Døren, og inden vi rigtig havde set os om, kaldte vi paa Jørgen Hansen. Han løb alt, hvad han kunde, men da han vilde smutte om ved den ene Kreaturrække for at komme op paa vor Fodergang, faldt han. Op paa Benene igen, og nu var han henne ved os. Det var i sidste Øjeblik, thi da vi løb ud ad Døren, som vi jo troede førte ud i det frie, kom Karlen ind ad den anden Dør.

Den Dør, vi nu var kommen igennem, lukkede vi kun paa Klem, thi ellers havde Karlen kunnet høre det. Karlen tændte en Staldlygte, gik frem og tilbage fra den ene Kreaturrække til den anden for at se, hvad der var løs. Da han var naaet gennem alle Rækker og ikke havde fundet noget, gik han tilbage igen, blev staaende paa det Sted, hvor Jørgen Hansen var falden; der stod han saa og betragtede to Malkestole. Det var disse to, Jørgen Hansen var falden over. Længe stod han og betragtede disse, tilsidst gik han atter hen mellem Kreaturrækken, begyndte paany at se efter, om ikke nogle af Kreaturerne var løse. Hist og her gik han op imellem dem og prøvede, om de virkelig var bundne, ogsaa Tyren prøvede han, men alt var, som det skulde være. Til syvende og sidst forsvandt Karlen ud af Kostalden igen, og lidt efter slukkedes Lyset ovre i Karlekammeret.

Vi gik ind i Kostalden igen og fortsatte vort Arbejde med at malke. Ved dette Arbejde blev vi dog ikke længe, og enhver kan let forstaa det, naar jeg forklarer det. Som forhen nævnt, levede vi lidt af halvraat Kød, intet Brød eller Kaffe, The, eller hvad andet, man nu kunde tænke sig. Derfor kunde

vi ikke taale den varme Mælk. Ja, i Stedet for, at det skulde gøre os godt, gjorde det lige det stik modsatte. Vi fik Kvalme og kunde ikke mere, vi holdt op med at malke. Forlade den varme Kostald vilde vi heller ikke, vi mente, vi vilde nyde Varmen, saa længe vi kunde. Tidsnok kunde vi komme ud i den bidende Kulde. Det var vor Mening at opsøge en tom Baas og der lægge os til Ro for at hvile lidt. Derfor tændte vi en Lygte, som stod ved den Dør, hvor Karlen var kommen ind af og atter var forsvundet. Vi blev hurtigt klare over, at det var for risikabelt inde i Stalden at gaa med en tændt Lygte, thi Lyskæret lyste jo alt for meget omkring, dog ogsaa derfor blev hurtigt sørget. Vi tog en af de snavsede Malkedragter, der hang paa Væggen, slog denne om Lygten, saa var Skæret dæmpet. Nu gik vi frit omkring inde i Kostalden med Lygten. Dog maa jeg sige; vi passede paa ikke at komme alt for langt over til Gaardsiden, hen efter Vinduet, man vidste jo aldrig, om alle Folkene sov. Her begyndte vi da at søge efter en tom Baas, men desværre fandt vi ingen, alle Stalde var optaget til sidste Plads.

Saa begyndte vi at søge efter den Dør, der direkte gik ud i det frie, denne fandt vi ogsaa langt om længe, og med den Dør holdt vi os saa à jour for det Tilfælde, at der paany skulde komme nogen. Døren holdt vi halvtaaben, saa vi kunde finde den. Derefter slukkede vi Lygten og satte os alle tre ned ved Fodergangen Ende, vi mente, at vi der kunde sidde og sove. Men heller ikke det. Kreaturerne vilde slikke, bide eller „busse“ os, naar man var ved at slumre ind, faldt vi hovedkulds ned paa Fodergangen, altsaa blev vi hurtigt kede deraf. Saa spekulerede vi paa noget andet. Heinse kom i Tanker om,

at det var rart at komme af med Fangedragten, for til sidst kom vi vel nok til at gaa ind til Folk og spørge om Mad. Skulde vi af med Fangedragten, maatte vi allerførst sørge for at faa noget andet Tøj, og det var jo ikke saa let paa et saadant Sted som her. Hvad gjorde vi? Hen til Kostalddøren, hvor alle Malkestole stod, og her tog vi saa alt det snavsede Malketøj. Vi klædte os af og tog Malketøjet paa i Stedet for Fangedragten. Denne rullede vi sammen og smed den over i en Kalvebaas, der blev den saa liggende, hvorlænge ved jeg ikke. Maaske kun til næste Morgen, da er den jo sikkert bleven fjernet. Hvad Folkenes Tanker har været, vilde jeg gerne vide.

Nu var det Meningen, at vi vilde forlade Kostalden. Vi var paa Vej hen til den Dør, som stod halvt aaben, og hvor vi kunde komme ud paa fri Mark. Mærkeligt var det, vi var dog gaaet flere Gange hen over denne Fodergang, som gik hen til den Dør, hvor vi nu skulde ud af, uden at mærke noget, og nu pludselig kom den ene af os til at støde til et eller andet nede paa Fodergangen. Det var en mærkelig Lyd, og vi kunde ikke andet end se efter hvad det kunde være. Det raslede over Hovedet paa os, som om det kunde være en Jærnkæde. I det samme faldt den ene af os, og han slog sig paa det ene Knæ, saa det varede nogle Minutter, inden han rigtig kunde staa paa Benet igen. Vi andre to undersøgte, hvad det var. Ikke andet end en stor Jernring, som var fastgjort i en lille firkantet Laage, over en Kælder, men hvad for en Kælder, kunde vi ikke se.

Nu hentede vi Lygten igen, tændte den og slog Malkekjolen om den, og da vi havde faaet Bugt med

den tunge Laage, holdt vi Lygten ned gennem Aabningen. Lygten var jo blændet af Malkekjolen, derfor kunde vi ikke se andet end nogle lyse Pletter hist og her i Kælderen. Hvad det var, kunde vi dog ikke se. Efter Lugten at dømme, maatte man nærmest antage, det var Ostelugt, men vi syntes, det maatte være umuligt i en Stald. En Trappetige laa lige ved Siden af os, og vi stillede den ned i Kælderen, Lygten i Haanden, og alle tre Mand derned, hvor vi da allerførst rev Malkedragten af Lygten, saa vi bedre kunde se. Bange for, at nogen kunde se Lysskæret her nede i Kælderen, behøvede vi ikke at være, da Kælderen var nede under Kostalden, og der var heller ingen Vinduer til nogen af Siderne.

Ja, jeg maa sige, bange blev vi ikke, men alligevel forskrækkede, da vi saa, vi var nede i en helt moderne Mejeri-Kælder, akkurat som om man kom ind i et dansk Mejeri derhjemme. De hvide Pletter, vi havde set fra Fodergangen ned igennem Aabningen, var ikke andet end nogle store Zinkbaljer med Mælk i. Denne Mælk var kold, og derfor troede vi bedre at kunne taale den, end den friskmalkede Mælk, vi forhen havde malket af Køerne. Vi lagde os paa Knæ og søbede som smaa Lam. Vi kunde alligevel ikke taale Mælken og maatte holde op. Nu saa vi os om i Mejeri-Kælderen, men for en Sikkerheds Skyld stod en af os stadig Vagt ved Nedgangen, saa vi kunde holde Udkig til Gaardsiden, i Fald der skulde komme nogen.

Medens altsaa den ene af os stod paa Vagt, gik vi andre to nede i Kælderen, og Undersøgelsen bragte et meget godt Resultat. Ovre paa den ene Side af Kælderen, var der to Døre, som vi prøvede. Den første, vi lukkede op, gik ind til et helt mørkt

Rum, hvor der ikke stod andet end nogle gamle, af-dankede Mejeri-Redskaber. Den næste Dør kunde vi ikke lukke op udefter, men indefter. Da vi lukkede den op, slog den imod noget og smækkede i paany. Lige som dette skete, blev vi bange og mente, der kunde staa nogen bag ved Døren og fange os. Vi kaldte derfor paa vor Kollega, som stod oppe paa Fodergangen, og spurgte ham, om han havde hørt eller mærket noget. Nej, alting var stille. Saa gik vi atter hen og rev Døren op i en Fart og var parate til at slaas, men det behøvedes slet ikke, thi der var ingen andre til Stede. Vi gik ind i Rummet. Det, Døren var slaet imod, var en stor Trækasse, som stod bag ved Døren, langs med Muren. Kassen var stor og bygget af tykke Brædder, den var ikke laaset, vi lukkede den op, og hvad denne Kasse indeholdt, er næsten ikke til at forklare, thi det lyder utroligt, men alligevel siger jeg det: Den var fuld af store og smaa Pakker Smør og nogle store Oste. Hvad der nu skete, kan enhver tænke sig, selvfølgelig var vi ikke længe om at faa saadan en Pakke Smør og en Ost balanceret ud af Kassen, Kniv havde vi ikke nogen af til at skære Osten i Stykker med, men Benene saa snavsede de var, var gode til det. Dog med Benene kunde vi heller ikke faa Bugt med. Osten, den var som en Svamp. Saa bar vi den ind i selve Mejeriet, og der slog vi den itu mod Væggen, en Pakke Smør ved Siden af, saa var Maaltidet færdigt, og vi spiste Ost med Smør, som vi ikke havde spist de sidste fire Aar. Manden, der stod oppe ved Døren til Fodergangen, havde vi fuldstændig glemt, han kiggede ned gennem Laagen og spurgte, om vi ikke snart vilde afløse ham?

Da saa han jo ogsaa, at vi sad dernede paa Gulvet ved et godt Maaltid. Han blev selvfølgelig skuffet, fordi vi ikke havde kaldt paa ham. En anden gik saa op og afløste ham, men dog ikke ret længe, thi han kunde ikke undvære Smørret saalænge, og han kom atter ned i Kælderen. Nu stod der altsaa ingen Vagt oppe ved Nedgangen, og i det hele taget var Tiden ogsaa gaaet meget hurtigere end vi havde troet.

Alle tre sad vi der og talte om, hvor det vilde være rart at faa saadan et Stykke Ost med paa Rejsen. Vi vilde til at stikke nogle Stykker i Lommen, da vi pludselig blev forstyrrede ved et Spektakel henne fra Trappestigen. En Mand kom ned gennem Lugen. Han blev staaende paa det tredie Trappetrin, lænede sig over mod den ene Side af selve Lugen, lagde den højre Arm op paa Fodergangen og kiggede altsaa ned i Kælderen mellem Kroppen og Armen, derfra kunde han saa se, at vi sad i Kælderen og hvad vi bestilte. Antagelig blev han bange for at gaa længere ned og vilde til at gaa op igen. Heinse havde først lagt Mærke til det, han løb hen til Trappen og op ad denne, snappede Manden i Buksebenet og holdt ham, til vi kom til. Nu for vi alle tre paa „guten Knægt“, ned ad Trappen med ham og ind i det mørke Rum, hvor alle de forrustede Mejeriredskaber stod, han fik haarde Dask, saa han faldt sammen, og vi kom i en Fart op ad Trappen og ud af Kostalden. Vi forsvandt som vilde Harer hen over Marken.

Efter den Dag var vi dog meget forsigtigere med at gaa ind i nogen Stald igen, men hvad, vi var jo nødt til det.

Sultne Tyve.

Vi kom paany til en Flod, hvilken det var vidste vi ikke, senere har vi faaet at vide af Folk, som har boet der oppe og ogsaa har maattet flygte derfra. Det var Amur-Floden. Denne var for stor, og vi kunde ikke finde nogen Lejlighed til at komme over den. De sidste Huse havde vi allerede passeret for en halv Snes Timer siden. Vi havde intet som helst til at binde nogen Flaade sammen med, og hvorledes skulde vi saa komme over?

Vi tænkte længe over det, men der var ikke andet at gøre end at tage et Stykke tilbage til nærmeste Hus, for derfra at faa Hjælp paa en eller anden Maade. Det ene Bjerg op og det andet ned. Knæfter havde vi jo ikke meget af, og det saa forfærdeligt ud for os. Vi anede tilsidst ikke, hvad vi skulde gøre. Tilmed gik vi forkert og maatte blive liggende, vi kunde bogstavelig talt ikke mere. Vildt var der ikke noget af, og dette var da det mest kritiske Punkt paa hele Rejsen. Vi kunde ingen Udvej øjne, talte om forskellige Ting, hvorledes vi skulde gøre dette eller hint. Resultatet blev, at vi tog en skarp Flintesten, smøgede Ærmet op paa hinanden, og med Stenen skar vi Hul paa hinandens Blodaarer paa Armen, nu drak vi saa hinandens Blod, men det hjalp heller ikke meget.

Saa godt, vi kunde, gik vi videre, og næste Dag om Morgenen kom vi i Nærheden af en Skov. Her kunde vi høre et Par Hunde gø. Humøret steg igen, der maatte jo ogsaa være Mennesker saadant Sted, og hele Dagen sneg vi os omkring i Udkanten af Skoven, for stadig at komme nærmere og nærmere til Bygningen. Hvad det var for en Bygning, er ikke

godt at sige, en Pelsjæger var det ikke, for dem kendte vi saare godt.

Omtrent midt paa Dagen gik nogle Mennesker bort med en stor Hund. Nu var det blot om at være forsigtig med at nærme sig Bygningen. Vi kravlede paa alle fire hen til den, rundt om den, og laa og lurede, om der var nogen hjemme. En af os blev liggende et Stykke derfra for at sige Besked om, naar han kunde se noget. Alting var roligt, vi gled helt hen til Døren, men saa var Freden forbi. Indenfor begyndte et Par store Hunde at gø og for frem og tilbage inde i Stuen. Saa hurtigt vi kunde, gik vi bort fra Huset igen, blev liggende for at se, om der kom nogen, men alt var roligt undtagen Hundene.

Et vidste vi altsaa, at skulde vi have noget her, maatte det først blive Hundenes Død, og da vi var saa godt som klare over, at ingen var hjemme, gik vi hen til Huset igen, smækkede Døren op og løb ind i Huset. Geværet var parat til at slaa løs paa, hvad der saa end vilde komme os i Møde.

Armene gjorde en lille Smule ondt endnu fra det Saar, vi havde fra den Dag, vi tappede hinandens Blod.

Inde i Huset for et Par store Hunde løs paa os og flaaede vort Tøj, inden vi fik den ene slaet ned, den anden blev saaret. Her tog vi nu alt, hvad vi kunde faa fat i af Levnedsmidler, saavel som ogsaa andet, og det bedste af det hele var, nogle lange Fiskesnøre, der hang ved Vinduet.

Den saarede Hund tog vi ogsaa med. Nogen blid Behandling fik Hunden ikke, thi en tog fat i de forreste Ben og en anden i de bageste Ben og slæbte paa den Maade Hunden saa hurtigt vi kunde,

ud i Skoven. Hunden var dog ikke mere medtaget, end den godt kunde gaa, men vi maatte slæbe den, for den vilde ikke følge med, og vi havde mange Kvaler senere hen for at faa den til at vænne sig til os. Vi maatte somme Tider sulte, blot for at Hunden kunde faa noget. At give den Mad var den bedste Maade at faa den til at holde sig til os. Bag- efter blev vi de fineste Venner, og om vi kunde det, havde Hunden fortjent at blive stillet ind i et Glas- skab, som et Minde. Men nu havde vi jo saa meget andet at tænke paa og bære paa, og hvad Hunden har gjort for os, vil jeg fortælle:

Da vi til syvende og sidst havde naaet Floden igen, og ikke kunde komme over den, bar vi os saaledes ad: Hunden var en meget kraftig Hund, noget lig- nende Blodhunde. Da vi havde naaet Floden, prøvede vi først at jage Hunden i Vandet, men det gik dog ikke, saa tog vi den og smed den ud, men den kom straks tilbage igen. Saa forsøgte vi paa en anden Maade: Den ene af os klædte sig fuldstændig nøgen af, bandt den lange Fiskesnor om Halsen paa sig selv, og saa ud paa Ryggen af Hunden og dirigerede denne med Benene gennem Floden. Da den første Mand var kommen over Floden, blev Strik- ken bundet om Hundens Hals, Hunden blev trukket tilbage til den anden Side. Saa næste Mand paa Hundens Ryg og over med den. Ligesaa med den tredie. Ikke maa jeg forglemme, hver Mand havde sit eget Tøj paa Nakken, mens man drev med Hun- den over Floden. Efter denne Overfart havde vi faktisk ikke noget at benytte Hunden til, men slaa den ihjel, syntes vi dog heller ikke, vi kunde, saa Hunden blev ved os og fulgte trofast efter os. I det hele taget har Hunden hjulpet os paa mange Maader,

og under mange Vanskeligheder, som vi ellers ikke havde kunnet klare, naar vi ikke havde haft Hunden.

En Hund er forfærdelig klog, ja klogere, end man egentlig skulde tro. Naar man blot tænker sig Hundene ved Fronten, jeg mener de, som brugtes til Meldehunde. Kunde en Ordonnans ikke faa en Depeche ud til forreste Ildlinie paa Grund af Spærre- ild eller maaske Trommeild, ja, saa kunde en Melde- hund komme igennem. Hundene har et Instinkt, som Mennesker ikke er i Besiddelse af. Men Hundene skal først dresseres, saa er Hundene en fortræffelig Hjælp, og Hunden kan ikke mere undværes i Krigen.

Efter denne Tid, vi havde faaet Hunden med, var vi ikke fuldt saa bange for at lade os se, vi mente nemlig, at Folk, som eventuelt saa os, da kunde tænke sig, at vi var paa Jagt, men gaa ind nogle Steder, turde vi alligevel ikke, da vi jo ikke kunde tale med Folkene. Derfor holdt vi os stadig for os selv, og satte Vandringen efter Heinses Beregning imod Øst. Alle Vegne, hvor vi kom forbi Huse eller Hytter eller de omtalte store Godser, sneg vi os ind om Natten for at faa fat i noget Æde.

Et Sted var vi dog kommen i en ordentlig Knibe, og det var paa et mindre Gods. Her var vi sent om Natten gaaet op paa Loftet over Kostalden og havde lagt os til Ro. Ja, vi var sovet ind og havde sovet for længe. Folkenes Spektakel nede i Stal- dene med Spandene havde vækket os. Vi kunde ikke komme ud af Kostalden, undtagen vi skulde ned, hvor Folkene sad og malkede, og det vilde vi ikke, det var alt for risikabelt, saa vi foretrak at blive, hvor vi var, saalænge indtil Folkene var gaaet. Det varede dog ikke længe, inden der kom en Mand op paa vort Loft for at smide Foder ned til Kreaturerne,

og hvor skulde han tage det? Naturligvis der, hvor vi laa nede i Bunken. Manden nærmede sig og begyndte at stikke hist og her i Bunken. Foderet var fast stakket, og saa ved Landmændene nok, at naar dette er Tilfældet, maa man altid tage fra øverst af Bunken. Manden kravlede nu op paa Bunken og begyndte at stikke ned i Halmen, lige i Nærheden af os. Vi var bange for at raabe, men kunde næsten ikke andet, thi vi kunde jo risikere at blive stukket med Forken, og vi kunde jo ikke se, hvor han var, men kun mærke det. Ganske langsomt og forsigtigt drejede vi os om med Næsen ned efter, saa kunde han da i hvert Tilfælde ikke ramme os i Ansigtet. Der laa vi nu i Angst for at blive stukket af Forken hvad Øjeblik, det skulde være. Manden skulde have megen Fodrage kastet ned, og vi blev bange for, at han skulde tage det, vi var skjulte i. Han tog et Par Forkefulde i Nærheden af os, saa gik han over imod Taget og tog Resten der.

Da han var færdig med at kaste Foderet ned, gik han atter ned i Kostalden, og vi kunde høre, hvorledes han gik og lagde det for Kreaturerne. Der blev stille i Kostalden, og alt tydede paa, at Folkene var færdige med deres Morgensyssel. Saa kravlede vi ud af vort Gemak, hen til Nedgangen, lagde os paa Maven med Hovedet ned igennem Aabningen og begyndte at spejde om der var nogen i Kostalden. Alle Mand var gaaet. Da vi nu skulde ned fra Loftet, var Trappestigen borttaget, men dette gjorde ikke saa meget, thi vi svang os ned paa Kanten af Lugen, blev hængende i Armene, og med et Sæt var vi nede i Kostalden, ud af Bagdøren hurtigst muligt, og saa forsvandt vi over alle Bjerge, som man siger. Hunden, vi havde haft med, var om Natten, da vi gik

ind i Stalden, bleven staaende uden for, men nu var den borte, hvor den er bleven af, ved vi heller ikke. Det var vi en lille Smule kede af, for Hunden var i mange Henseender til stor Hjælp for os.

Atter alene paa Vandring, men dog klar over, at saasnart vi kunde faa fat i et Par Hunde igen, skulde det blive en Glædesdag.

Nu vil jeg saa fortælle, hvorledes vi kunde vide, hvormange Klokker var om Dagen. Uhr havde vi ikke noget af, derfor tog vi to Tændstikker, lagde dem midtvejs for hinanden, paa Kryds, stirrede saa op imod Solen; vi kunde saa tælle Ringene fra Solen, som dannede sig i Krydset i Tændstikkernes Vinkel. Man skal dog først være vant til at se imod Solen, ellers kan man intet se, men Heinse, som var Sømand, var jo vant til alle slige Tricks. I den første Tid, da Heinse begyndte med dette, vilde vi ikke tro ham, men senere hen, da vi kom i Forbindelse med Folk, og vi havde Uhr paa os, kunde vi alligevel nok indse, det var rigtigt, hvad Heinse havde sagt. Naar man anstiller Eksperimentet med Tændstikkerne og Solen, saa er Forklaringen følgende: For hver Time, det er efter Kl. 12 om Dagen, danner sig en hel Ring inde i Vinkelen, for hver halve Time en halv Ring, for hver kvart Time en kvart Ring, og for hver fem Minutter en lille, lys Streg over selve Vinkelarmen. Men som sagt, inden man kan se noget, skal man være vant til at se op mod Solen, og jeg kan ogsaa tilføje: det er bestemt ikke godt for Øjnene.

Dette var som sagt Tiden, nu kommer saa vor Almanak eller Kalender. I den første Tid tog vi en lille, skarp Sten, og skar for hver Dag, der var gaaet, en Rids paa Haanden. Men inden vi var færdige med hele Haanden, var de første Rids forsvundne,

saa man tilsidst ikke kunde se, hvormange Dage vi havde gaaet. Senere stregede vi Dagenes Antal af oven paa Fodtøjet, som endnu var nogenlunde helt.

Et Overfald.

Vi vil saa gaa over til en lille, men dog alvorlig Tragedie. Som tidligere omtalt, lavede vi nogle Pyramide-Hytter i Udkanten af Skovene, og hvor vi laa og sov om Natten. Indtil den paagældende Dag havde vi ikke været udsat for noget farligt i denne Henseende. Lige som de andre Gange havde vi lavet en saadan Pyramide-Hytte, og om Morgenen vaagnede vi ved, at Hytten dinglede frem og tilbage, særlig den øverste Del. I det samme vi saa det, troede vi, det var Blæsten, som om Aftenen, da vi gik til Ro, var temmelig stærk. Vi skænkede det derfor ingen videre Tanke, men medens vi laa og besindede os, blev vi klare over, at det var Bagdelen af et Dyr, som sansynligvis vilde kravle op paa Hytten og stadig gled ned for Indgangen. Med det samme anede vi, hvad det var for et Dyr: en Ulv! Indgangen havde vi tættet med Grene, saa der kunde Ulvene ikke komme ind, men de eller disse (for vi vidste jo ikke, hvormange der var) kunde lugte os. Hvad skulde vi gøre?

Skyde kunde vi ikke saa godt, thi vi kunde ikke se noget og vidste altsaa heller ikke hvormange der var og heller ikke rigtigt, hvad det var. Vaaben havde vi, ogsaa Ammunition, men knalde løs i Blinde, vilde vi ikke. Vi lod Vaaben og Ammunition ligge ved Siden af os og satte os alle tre paa Knæ, den ene af os tog Kommandoen. Paa Kommando slog vi alle tre en Kuldbøtte saa hurtigt, vi kunde, og derved slog vi til Hytten, saa denne fløj fra hinanden.

Dette kom bag paa Dyrene, og de for et Stykke tilbage. Vi fik saa Tid til at gribe Geværerne, og nu slog vi saa løs paa Dyrene med Kolberne, skyde kunde vi jo ikke saa godt, da det jo saa at sige var et Haandgemæng, og hvor let kunde vi ikke komme til at saare hinanden.

Her er det saa, at Jørgen Hansen bliver bidt af en af de tre Ulve paa Bagsiden af Benet. Ulven blev slaaet ned, men Jørgen Hansen havde et temmelig stort Saar i Benet. Han var øm nogle Dage, saa gik det over igen, og tilsyneladende lægedes Saaret. Vi vender dog tilbage til Jørgen Hansens Saar, naar vi kommer til Indien.

Jernbanelinien naaes.

Vi havde nu gaaet i fem Maaneder. Klimaet var bedre, det var ikke saa koldt mere. Pludselig kommer vi til en Jernbanelinie. Efter det Kort, vi havde med, og paa den Maade, vi orienterede os, maatte vi komme til Jernbanelinien, dog var vi nu i Tvivl om, hvor vi var. Heinse mente, at vi maatte være gaaet forkert og var endda af den Mening, at vi var gaaet ind mod selve Rusland. Efter Orienteringen kunde dette umuligt passe, og vi mente derfor, at Jernbanelinien, vi nu var ved, maatte være en Privat, som blev brugt til Skov- eller Grubearbejde.

Vi blev ved at følge denne Linie, altid mod Øst. Hverken Dag eller Nat kom der Tog. Omegnen var ret tæt beboet, og vi kunde mere og mere se, at vi maatte være ude af det værste Forhold, og være trængt igennem den ringeste Del af Sibirien. I fire et halvt Døgn blev vi ved langs Jernbanen, og stadig kom der intet Tog, saa var vi klar over: at enten maatte Jernbanen være afbrudt af en eller anden

Grund eller ogsaa maatte det være som forhen sagt en Privatbane til et eller andet Brug.

Altsaa fire et halvt Døgn havde vi gaaet langs denne Strækning. Banen, som ellers var temmelig godt vedligeholdt, steg her langsomt op paa et stort Højdedrag, og her oppe fra kunde vi, tilhøjre for os nede i Sænkningen se, at der gik nogle Soldater og patruljerede frem og tilbage, dog kunde vi ikke se, hvad det var for Soldater, hvilken Vaabenart eller hvad de vogtede. Eventuelt kunde det være en eller anden Front, thi vi vidste jo ikke den Gang noget om, at Krigen var sluttet — hvem skulde have fortalt os det. Det gjaldt om at komme disse Soldater saa nær som muligt, saa vi kunde se, hvad og hvem de var.

Først laa vi og lurede oppe bag Jernbanedæmningen, men vi kunde ikke se, hvad vi vilde, og maatte blive liggende til Aften. Da arbejdede vi os kravlende videre, og inden vi rigtigt vidste deraf, var vi forbi Soldaterne eller rettere havde passeret Terrænet, hvor de gik. Her var altsaa ikke — som vi først havde troet — nogen Front, det var snarere en Grænse, vi havde overskredet.

Vi følte os lettede, det havde tynget os, om vi skulde sendes tilbage til Fangelejren. Og nu var vi over Grænsen, det eneste, der kunde ske, var en Internering, og saa maatte vi vel en Gang alligevel komme hjem, enten paa den ene eller anden Maade. Derfor gjorde vi nu en ny Beregning. Vi maatte ind i den første den bedste By, vi kom til, og der melde os. Med dette for Øje gik vi videre. Klimaet var her meget mildere, og det var ikke saa svært at skaffe noget til Føden, da der, hvor vi kom

frem, blev flere og flere Frugtplantager med Appelsiner, Dadler, Figner og The samt Ris.

I Mantsjuriet.

Det afvekslende Klima gjorde et stort Indtryk paa os, idet vi jo mest var vant til Kulden, og her blev det, eftersom vi kom ind i Landet, varmere og varmere. Dette foranledigede, at vi blev endnu mere slappe end vi var i Forvejen, og vi døjede en Del med at komme videre. Særlig Hansen, som var bleven saaret af Ulven, kunde her mærke Følgerne af Biddet. Men hvad, man var jo vant til saa meget, og Strabadserne i Felten var jo somme Tider meget værre, da man der maatte følge Trop med de andre. Her kunde vi da gøre som vi selv vilde. Syntes vi en Stund, at vi kunde ikke videre, saa hvilte vi os ud. Her maa jeg saa indskyde, at da vi saa Mennesker, vidste vi først, at vi var i Mantsjuriet.

Selv om vi nu var i et andet Land og som tidligere sagt, følte vi os mere sikre, men dog kendte vi jo ikke Befolkningen og vidste heller ikke, hvad de vilde gøre, om de fik fat i os, eller hvad de vilde gøre, naar vi gik hen og meldte os, derfor gik vi videre paa samme Maade som forhen, blot med den Forvisning, at vi nu var over den Grænse, hvor Bolschevikkerne raadede. Vi behøvede ikke at være bange for at blive sendt retur til Fangelejren.

Atter kommer jeg tilbage til, hvorledes vi saa ud. Snavsede og lasede, fulde af Utøj, ubarberede i to Aar var vi, saa enhver kan tænke sig, at ret hyggelige at se paa var vi ikke, og saadan kom vi da ind i den første Landsby i Mantsjuriet.

Knap havde vi sat vore Ben indenfor Byen, før vi blev begloet som vilde Dyr, der endnu aldrig

var set før, og var det mærkværdigt? Nej, det var det ikke, thi hvad vilde vi have sagt herhjemme, om slige tre røverisk udseende Herrer viste sig i Byen.

I dette Øjeblik kommer jeg til at tænke paa Omegnen af den gamle Grænse. Beboerne dernede skal nok have været udsat for det samme, thi hvormange Russere er der ikke løbet over Grænsen, og de har heller næppe altid været klædt i det Tøj, de plejer at gaa med Dagen igennem, nej, de er kommen over Grænsen i bare Underbenklæder og Skjorte.

Paa min senere Foredrags-Tourne har jeg talt med mange, som har fortalt om disse Ting. Her i Danmark er de blevet modtaget med aabne Arme, har faaet Hjælp og er senere kommen til Interneringslejren, og der har de sikkert haft det godt. Jeg tænker i dette Øjeblik paa Lejren ved Hald, hvor vel nok de fleste er naaet hen, og jeg har ogsaa talt med mange Russere personlig, som fra denne Tid er bleven her i Landet og er her den Dag i Dag og har det godt, ja, enkelte er endda formuende.

Paa den Maade, disse Fanger er ankommet her til Landet den Gang, maa jeg vel nok have Lov til at sige, er vi kommet ind i den første Landsby i ussel Forfatning og yderst forkomne, men der kommer saa andre Forhold til: Danmark er et civiliseret Land, der, hvor vi kom ind, var der et mindre civiliseret, stort Land, hvor man ikke tog saa aabenhjertigt mod en som her hjemme. Naa, vi prøvede heller ikke paa det, for da vi mærkede, hvorledes Forholdene stod, var vi klare over, at her var ikke noget at gøre. Dog gik vi ind gennem Byen, midt ad Gaden og med en hel Flok Børn bag efter os. At spørge om noget, var vi bleven bange for ved at se paa disse Folk, og

derfor var der ikke andet at gøre, end se at komme gennem Byen for at blive fri for Gabestokken.

Vi naaede midt ind i Byen, men følte os ikke rigtig sikre. Vi blev staaende og talte om, hvorvidt vi skulde gaa tilbage ud af Byen for ikke at komme i Forlegenhed med et eller andet, eller eventuelt skulde blive anholdt.

Et Gravsted.

Foran os kunde vi se, at Gaden svingede til højre, og der, hvor den svingede, var en stor fri Plads, noget lignende som en Græsplæne. Vi mente saa, naar vi gik derhen, at finde en anden Vej, og vi maatte jo ogsaa snart være ude af Byen. Vi gik hen til Svinget og den frie Plads. Her krydsede Vejen, en gik til højre og en til venstre. Atter blev vi staaende og diskuterede, hvilken Vej vi skulde gaa for at komme ud af Byen. Saa blev vi opmærksom paa en Kirkegaard, der laa ovre paa den anden Side af den frie Plads. Inden for dens Porte saa vi et Gravsted, som helt nøjagtigt lignede et europæisk Gravsted. Derimod kunde vi paa alle de andre Gravsteder rundt omkring dette se Stene af en hel anden Type, og særlig Skriften faldt os i Øjnene. Det europæiske Gravsted gik vi nu ind og betragtede. Det bestod, lige som her hjemme, af en stor Kampesten, oven paa denne et hvidt Kors, og i selve Kampestenen stod indgraveret med Guldskriftbogstaver:

Missionær Wilhelm Lambrecht.

Heidelberg, Baden.

født d. og død d.

som Missionær, i den og den By.

Da vi havde læst dette, vidste vi, at her maatte vi staa over for en Landsmand, der i sin Tid havde

virket som Missionær. Efter Skik og Brug, som man gør det, naar man staar over for en Landsmands Gravsted i Udlandet, tog vi vor Hovedbedækning af, og i stille Andagt stod vi et Øjeblik ved Graven. Gravstedet var det første Tegn, vi fik paa, at der ogsaa maatte være andre ude i Verden, som maatte dø og begraves i fremmed Jord, langt borte fra deres Hjem. Den Mand, her laa begravet, havde opfyldt sin Pligt paa Missionsmarken til sidste Øjeblik. I Tavshed, alvorlige og grebne, stod vi alle tre med den Tanke: Har du nogen Pligt? Ja, du har. Vor Pligt var at komme hjem igen, men var der megen Udsigt til, at vi kunde komme hjem?

En Missionærs Velgerning.

I den Forfatning, vi gik i, var der virkelig ikke meget Haab tilbage, men som et gammelt Ordsprog siger: I den værste Nød, den bedste Hjælp, og Hjælpen kom hurtigt. Da vi stod ved Graven og vilde til at gaa, kom en velklædt Herre os i Mødeovre fra den anden Side af Kirkegaarden. Vi var bange for, at det skulde være en Herre fra Politiet, og derfor vilde vi til at løbe vor Vej. Knap var vi kommen hen til Kirkegaardens Port og vilde løbe ud af denne, før Manden raabte noget, men hvad han raabte, kunde vi ikke forstaa. Han vinkede og gjorde Tegn til os om at vente. I samme Øjeblik troede vi, at det maatte være en Betjent af en eller anden Slags, som fandt os fordægtige, og nu vilde anholde os. Men da han havde gjort Tegn til os, kunde vi ikke godt gaa videre, thi dette vilde særlig vække Mistillid, og hvem ved, hvad han da vilde gøre? Sikre følte vi os jo aldrig.

Vi blev staaende, til han kom helt hen til os, og i en meget højroestet Tone spurgte han os, hvad vi havde at bestille paa Kirkegaarden? Ikke saa lidt forbavset blev vi, da han talte Tysk til os og spurgte, om vi var fra Europa.

Paa hans Spørgsmaal om, hvad vi havde at søge paa Kirkegaarden, svarede vi, at den Mand, der laa begravet der paa Kirkegaarden, var en Landsmand af os, og efter hvad han selv talte, maatte han ogsaa være en Europæer. Han fortsatte paa sin brutale Maade med sin Tiltalen. Om dette Gravsted da kunde have nogen Interesse for os, og hvor vi kom fra, og hvor vi vilde hen?

Rigtige Mennesker igen.

Alt dette kom en Smule overraskende for os, og vi vidste ikke rigtigt, hvad vi skulde svare. Han mærkede vor Forlegenhed. Saa begyndte han paa en anden Maade, hvorfor vi dog saa saaledes ud i Ansigtet, og hvor vi var bleven saa beskidte, som vi var. Der stod vi nu som en Pertot, der hverken kunde sige Bu eller Ba. Vi tog vort Dødsmærke frem, og viste ham, og da han havde læst, hvad der stod derpaa, vilde han saa have at vide, hvor vi kom fra, og om vi kom fra en Fangelejr et eller andet Sted fra. Vi kunde ikke andet end bekende og forklarede, hvorledes det hele var gaaet til. Da han havde hørt vor Forklaring, blev han flink og meget medgørlig, tog os med hjem til sin Hustru, hvor vi saa blev i fire fulde Dage. For første Gang efter ca. to Aars Forløb fik vi her Skæget taget af, vi blev klippede og fik rent Tøj paa samt Penge til at køre med Jernbanen til Wladivostok.

Missionæren fortalte os, at der var mange Civile Personer fra Sibirien, som maatte flygte derfra og kom over den By, vi nu var i og egentlig var en Grænseby. Han fortalte ogsaa, at Bolschevismen var meget slemt i Gang paa daværende Tid, og at man ogsaa godt kunde vente en Revolution i Mantsjuriet. Og at de var forberedt paa hver Dag at flygte derfra. Dette gjorde os mere urolige, og vi fik travlt med at komme af Sted igen, for blot ikke at blive snappet af de eventuelle Oprørere i Kina.

En Dags Fodtur, og saa var vi paa Jernbanen ved Byen Thina og videre med denne indtil Wladivostok.

Gennem Paskontrollen.

Ved denne Jernbanerejse maatte vi tage i Betragtning, at inden vi naaede Wladivostok, var vi atter paa russisk Omraade, og saa skulde vi have Pas. Dette havde vi ikke. Alle Kneb gælder, ogsaa her. Hvorledes vi slap igennem Paskontrollen, skal jeg forklare: Paa selve Kontrolstedet, hvor Passet blev kontrolleret, stod der en hel Del Folk, mest civile Flygtninge, som skulde gennem Spærringen. Uden for Afspærringen var der ikke tilsvarende Opsyn, og mens en Del af Flygtningene, som havde deres Pas i Orden, gik gennem Kontoret for at faa Passene stemplede, gik vi frækt, en for en, uden om Huset og ind i Rækken igen, hvor de andre kom ud. Det var det hele, vi behøvede for at komme gennem Paskontrollen uden Pas, og ingen lagde Mærke til det.

I Wladivostock lagde Heinse sin næste Beregning. Hvis alt vilde gaa godt, maatte vi se at komme over til de forenede Stater i Amerika og derfra lade os sende hjem. Dette mente Heinse bedst kunde

foregaa ad Søvejen. Heinse var jo Sømand, og det kunde vi ogsaa se med det samme, for han tog straks Retning ned mod Havnen. Der opsøgte vi Forhyringsbureauet. Inde i Venteværelset hang der en stor Trætavle, hvor alle de forskellige Navne paa Skibene, som skal have Folk paamonstret, staar optegnet.

Blinde Passagerer.

Blandt disse Navne var ogsaa en norsk Damper, der skulde til Kalkutta i Indien. Heinse vilde ellers som før sagt til Amerika, men nu vilde Skæbnen ikke dette, der gik nemlig intet Skib til Amerika denne Dag. Derfor udforskede vi, hvor den norske Damper laa, og sent om Aftenen gik vi saa ud paa Landmolen for at orientere os nærmere om Forholdet, hvor denne Damper laa. Da vi kom ud paa Molen, kunde vi se, at Damperen laa for Anker et langt Stykke ude i Strømmen. Komme ud paa Damperen var let, for vi kunde jo blot raabe over til Udkigsposten, og saa skulde de jo hente os, men hvem vidste, hvad Kaptajnen vilde sige. Han kunde jo være venlig imod os, men han kunde jo ogsaa gøre og tænke noget andet. Heinse kunde indse, at det gik ikke og foretrak derfor at vente, til det blev mørkt, saa vilde han finde paa noget andet. Vi gik tilbage til Byen og strejfede rundt der til Midnat, hvor vi saa gik ud af Byen til den anden Side af Havnen. Der tog vi en Baad, roede ud til den norske Damper og hen til Ankerkæden, saa en for en op ad denne, op paa Fordækket, videre hen over Midtskibet og hen til Agterdækket. Udkigsposten, hvis Plads ellers er paa Fordækket, sad ved Skorstenen, oppe paa Varmetremmerne, og sov.

At Heinse var Sømand, kunde vi først rigtig mærke her, han løb hen til Materialrummets Nedgang og rev Lugen op. „Saa, derned med Jer!“ sagde Heinse, og i en Fart var vi alle tre Mand forsvundne fra Skibets Dæk, ned i Skibets Indre, og ingen vidste, vi var om Bord.

Dernede kunde vi ikke se noget som helst og maatte derfor føle os frem. Vi kom til at kravle oven paa en stor Ladning Kasser, men hvad Skibets Last var, vidste vi ikke. Lugte noget kunde vi ikke, vi søgte og søgte, og endelig kom vi til en lille fri Plads. Her kravlede vi længere og længere ned i Lastens Dybde. Vi kunde mærke Tværpindene paa selve Skibets Kroppside, altsaa maatte vi være helt ovre i den ene Side af Skibet. Vi prøvede at løfte de forskellige Kasser, og vi kunde mærke, at Kasserne ikke var tunge og maatte indeholde lette Ting, men vi kunde dog ikke tænke os, hvad det kunde være. Her maa man endvidere tage i Betragtning, at vi ikke vidste hvilken Last der var om Bord, og Gud ved, naar Skibet først kom til at rulle, som man siger i Sømandsproget, hvad der saa vilde ske. Maaske hele Lasten vilde forskyde sig og falde sammen, hulter til bulter, og hvad vilde der saa ske med os, vi kunde blive fuldstændig smadrede, og ingen vidste, vi var om Bord.

Den gode Kok.

Næste Morgen, da Maskinen arbejdede og Dampren begyndte at sejle, slog vi først en af Trækasserne i Stykker, og vi blev ikke saa lidt forbavsede, da vi kunde mærke, der var Bomuld i dem. Af dette Bomuld lavede vi et Leje nede i Lasten, og dette var saa vort Sengested paa hele Rejsen. Dam-

peren sejlede af Sted, ingen anede, at vi var om Bord. Saalænge vi havde noget at spise nede i Lasten, kunde det jo sagtens gaa, men den lille Smule Mad vi havde faaet med, var ikke nok, hverken til en eller to Uger, langt mindre til halvanden Maaned, nej, da en Dag var gaaet, havde vi intet tilbage af det, vi havde købt og taget med i Lommen.

Sulten tvang os op paa Dækket for at skaffe noget til Føden, men vi var klar over, at naar vi foretog denne Manøvre, skulde vi passe paa ikke at blive opdagede. Heinse var klar over Situationen. Han mente ikke, vi skulde gaa op alle tre Mand paa en Gang, nej, han vilde først prøve Forholdene oppe paa Dækket og hvorledes det kunde arte sig, naar han prøvede at sætte sig i Forbindelse med Kokken. Sent om Aftenen gik Heinse alene op paa Dækket og hen til Kabyssen, hvor Kokken endnu var i Færd med at gøre Køkkenet rent. Hvad Heinse har sagt til Kokken, ved jeg ikke, og vi to tilbageværende sad og grublede nede i Lasten over, hvorledes det egentlig vilde gaa med vor Kammerat. Nu kunde vi høre ham raabe gennem Nedgangen til Materialrummet: „Skynd jer at komme op, jeg kan ikke klare mig med Sproget!“

Heinse kunde ikke saa godt tale Dansk, men ellers lidt af de tre Verdenssprog Engelsk, Fransk og naturligtvis perfekt Tysk. Dog af Norsk og Svensk ikke noget videre. Nu skyndte vi andre to os at komme oven paa. Heinse var løben forud til Køkkenet. Her stod vi nu alle tre Mand over for Kokken, som blinde Passagerer. Det første, Kokken sagde, da han saa os, var:

„Kommer der flere endnu?“

Da Kokken sagde dette, kunde jeg høre, han talte Norsk, og jeg havde ikke vanskeligt ved at forstaa ham. Heinse, som hidtil var foran, skubbede sig nu bag ved os andre to.

Kokken var ved at smøre nogle Stykker Mad til Heinse, for saa meget havde han forstaaet af Heinse, at han var sulten, men nu stod der tre sultne Svende. Kokken var egentlig ikke vred, og jeg tænker, han er bleven saa forbavset, at han ikke havde Tid til at blive vred. Nu begyndte en almindelig Samtale mellem os fire. Kokken gjorde os opmærksom paa, at Kaptajnen var gaaet til Ro, og næste Morgen, naar han stod op, skulde han jo melde det, ja, han mente endda, det var bedst, at kalde paa Kaptajnen med det samme, eller ogsaa melde det til første Styrmand.

Medens vi sad der og spiste, spurgte Kokken os om det ene og det andet, og da han kunde høre, at mine Kolleger og jeg talte temmelig godt Dansk, spurgte han os, om vi to da ikke var Danskere? Vi svarede ham saa: Paa en Maade er vi Danskere, og paa en anden Maade er vi det ikke, thi vi havde ikke noget som helst Bevis derfor. Ja, spurgte Kokken saa videre, hvor vi da var kommen fra og hvor vi agtede os hen i den Tilstand, hvori vi stod. Her var da det kritiske Punkt for os: Skulde vi virkelig fortælle Kokken det hele, som det var gaaet til, og hvad vilde han maaske sige? Først begyndte vi med at fortælle ham, at vi var kommen et Stykke inde fra Mantsjuriet. Ja, hvad vi da havde lavet derinde i dette Land, sagde Kokken videre. Nu var vi kørt fast, vi havde allerede sagt for meget. Vi søgte efter Udveje, og dette mærkede Kokken godt og sagde nu, om vi da ikke var Bolschevikker, som var flygtede et eller andet Sted fra. Kokken havde nu

sagt nok for at faa os til at bekende. Han mente nu eventuelt, at vi var Bolschevikker, nej, det skulde vi dog alligevel ikke have siddende paa os. Saa forklarede jeg ham det hele i korte Træk, og vi tog vort Dødsmærke frem og viste ham dette.

Ja, sagde Kokken, efter Dødsmærket saa er I jo Tyskere, men hvorledes kan I to da tale saa godt Dansk som I gør? Det kan jeg ikke rigtig forstaa, I maa da ogsaa have været i Danmark en Gang? Nej, aldrig, svarede vi ham. Andet sagde vi foreløbig ikke. Man kunde se, han blev nervøs, og han udforskede os mere og mere.

Til syvende og sidst maatte jeg da ud med Sproget, skønt jeg jo ikke vidste, hvad han vilde gøre, naar jeg fortalte ham det hele. Jeg bad ham om at lukke Døren ind til Kabysen, for at ingen anden skulde høre noget. Kokken gjorde som jeg havde sagt, og da Døren var lukket, satte Kokken sig med et Sæt op paa sit lille Bord inde ved Siden af os alle tre, og jeg kunde se, at han ventede med Længsel, vi skulde begynde at fortælle. Da han havde hørt min Forklaring, kunde vi se, at han spekulerede paa noget, men vi kunde jo ikke læse hans Tanker og sad derfor i endnu større Spænding. Vi ventede paa, at han skulde sige noget. Endelig kom der et Par Ord:

„Det var dog som Satans“, sagde Kokken, „den Tur vilde jeg sku gerne have været med paa, men paa den anden Side set, har den vel heller ikke altid været saa rar?“

Hansen viste ham nu det lille Saar, han havde paa Benene endnu.

„Hvad er det fra?“ spurgte Kokken.

Saa forklarede vi ham, som det hang sammen, at det var Ulvene, der havde bidt ham. Derpaa bød han os en Cigaret, sprang ned af Bordet, lukkede Døren op ud til Dækket og saa sig frem og tilbage paa Midtskibet. Vi troede, han vilde tilkalde en eller anden, men da han havde set sig for, lukkede han Døren igen, og med et lille, fikst Spring sad han igen oppe paa Bordet. Saa bøjede han sig fremefter, lukkede en lille Skabsdør op under Bordet, tog en halv Flaske Portvin frem, og den delte vi saa med hinanden.

„Det var dog Satans“, sagde Kokken igen, „det kan jeg sku ikke glemme, tænk, at have saadanne Folk som blinde Passagerer om Bord“.

Saa spekulerede han igen, gjorde nogle forsvarlige Drag af Cigaretten, strakte begge Arme i Vejret, og rystede med Hovedet.

„Ja“, sagde han videre, „dette her er galt, naar vi blot kunde lave det saadan, at Kaptajnen ikke fik det at vide“. Og da Kokken var kommen paa den Tanke, kan jeg ikke beskrive tydeligt nok for de ærede Læsere, hvilken Lettelse det var for os alle tre. Blot det at føle, at Kokken nu vilde hjælpe os.

Af Samtalen havde Heinse kun forstaaet lidt, og Resten forklarede vi ham. Heinse begyndte nu igen at raade Kokken med baade det ene og det andet Sted paa Skibet, hvor vi sikkert kunde holde os skjult, men Kokken tog ikke den ringeste Notits af, hvad Heinse sagde. Han blev nærmest gal paa Heinse.

„Ja, for dig har jeg sku ikke noget tilovers“, sagde Kokken til Heinse, saa godt han kunde paa Tysk. „Du er jo Tysker, det kan man se paa dit Ansigt, og Guderne maa vide, hvor mange Skibe I vel har skudt i Sænk. Jeg er selv bleven torpederet

to Gange af Jer forbandede Tyskere, og endda paa neutrale Skibe!“

Denne Remse fik Heinse, hvad han ikke var saa glad ved, han forsvarede sig ikke videre, for at det ikke skulde skade os i den Situation, hvori vi stod for Tiden. Det blev et Øjeblik stille inde i Kabyssen. Ingen af os sagde noget. Kokken brød Tavsheden igen, idet han sagde: „Nej, saa brutale skulde Tyskerne ikke have været, saa havde de ikke det Had mod sig, som de nu har. Aldrig vil det blive glemmt, hvad saa mange Sømænd har maattet lide under Jer, men det kan du vel selv ikke gøre noget ved, du har vel maattet gaa under Kommando som alle andre.“

Heinse begyndte nu at snakke med Kokken igen, og tilsidst forstod de da ogsaa hinanden som gode Søgutter. Heinse talte atter om Skjulestedet, hist op og her ned, og om det da ikke kunde gaa an at ligge nede i Ankerkædekassen eller nede i et eller andet Rum paa Skibet, hvor Besætningen ikke kom hen.

Skjulestedet i Ankerkædekassen afviste Kokken med det samme, for man kunde jo aldrig vide, naar der kom en svær Søgang, og maaske saa Skibet skulde lade alle Ankre gaa. I saa Tilfælde vilde vi alle tre af disse store Jernlænker blive smadrede, saa der intet var tilbage af os. Nej, det kunde ikke gaa. „Men hvorledes har I følt Jer tilpas nede i Lasten, hvor I kom fra?“ spurgte Kokken videre.

„Jo“, svarede vi ham, „der var meget godt“, og saa fortalte vi ham, at vi havde slaaet en Kasse itu og taget Bomulden ud til et Leje nede mellem Kasserne.

„Ja, men hvad kunde der ske, hvis I vilde blive dernede. Blot et vil jeg sige Jer, for at holde min

Ryg fri saa meget som mulig: Skulde det ske om en 3—4 Uger, at I skulde blive opdaget af en eller anden, og I skulde komme for Kaptajnen, og han saa vilde spørge Jer, hvor I har faaet Mad fra. Hvad vilde I saa sige? Lad mig høre det?“

Heinse svarede ham med det samme: „Jeg har ogsaa sejlet før i Dag og har ogsaa haft Tilfælde, hvor vi havde blinde Passagerer om Bord, endda hvor vi Matroser er bleven bestukket med et eller andet Beløb. Hvad jeg vilde sige til Kaptajnen, skal jeg nu sige dig, og det er: Saa er vi alle tre enige om at svare: Vi har selv haft den Mad med, vi har spist indtil Dato, og for Resten har vi sultet de sidste Par Dage!“

Kokken saa meget bestemt paa Heinse:

„Ja, du er sku ikke Tysker for ingen Ting, gamle Ven“, sagde Kokken til Heinse, og dermed blev Aftalen saa gjort paa følgende Maade:

Om Aftenen, naar Klokken den var ca. 9, og Kokken skulde til at gaa til Ro, kaldte han paa os, da gik vi op i Kabysen, og der udrettede vi saa hans grove, smudsige Arbejde om Natten. Inden han gik, laasede han Døren, tog Nøglen med sig, og næste Morgen Kl. 4 kom han igen.

Arbejde behøvede vi ikke, han forlangte det ikke, men vi var jo glade ved at have noget at forslaa Tiden med. Hvad vort Arbejde var om Natten, vil jeg ogsaa kort fortælle. Naar Kokken havde laaset Døren og var gaet, tog vi først et gammelt Haandklæde eller Viskestykke, et Stykke Papir eller lignende, hængte det op for Køjet (som man herhjemme i Reglen kalder Vindue), for at ingen skulde se ind til os. Saa begyndte vi at vaske op, rense Komfuret, slaa Kul i Stykker, skrælle Kartofler, pille

Løg, pudse Kasseroller og ellers alt, hvad man kunde tænke sig, der hører til i Køkkenet. Kokken var selvfølgelig glad ved vort Arbejde, for saa kunde han jo spare sig om Dagen.

En Gang blev vi dog bange, thi Kokken meddelte os om Aftenen, at han troede, Mandskabet havde mærket noget, eftersom han lod alt det snavsede Service staa hele Dagen i Kabysen, hvad han jo ellers ikke plejede. Dette saa jo ogsaa en lille Smule kunstigt ud, og Mandskabet troede, Kokken var bleven mere sjusket til sit Arbejde, men efter den Tid stillede han altid Servicet til Side under en eller anden Ting, hvor det ikke kunde ses.

Om Morgen, naar Klokken var 4, skulde Kokken servere Kaffe første Gang til de vagthavende Officerer, som var i Korthuset. Vi lavede Kaffen til den Tid, han kom, og han serverede den saa. Imdens han stod og underholdt sig med de Herrer oppe i Korthuset, tog vi da en Smule Levnedsmidler med i Lommen og forsvandt forsigtigt ned i Lasten. Om Natten kunde vi spise alt det, vi vilde have, og Kokken stillede det i Reglen til Rette inde i Ovnen.

I Indien.

Hele Rejsen gik godt. Skibet naaede Kalkutta i Indien. Der skulde det blive foreløbig for at losse. Kokken havde gjort os opmærksom paa Konsulerne, derfor opsøgte vi det tyske Konsulat der i Byen. Som nævnt i Forvejen, havde Russerne jo frataget os alt, hvad der hed Legitimationspapirer, blot Dødsmærket havde vi tilbage. Vi maa huske, det var i Revolutionstiden 1919, hvor næsten alle Tropper blev sendt hjem. Fra alle Kanter kom der store Trans-

porter pr. Jernbane, og da vi saa dette, troede vi ogsaa bestemt at kunne faa nogen Hjælp.

Vi søgte længe, inden vi fandt op til Konsulatet, og da vi endelig havde naaet det og havde sagt Konsulen, hvordan det hang sammen, meddelte han os igennem sin Sekretær, at der ikke var noget at gøre, og at man ikke kunde hjælpe os. Da vi hørte dette, bad vi Sekretæren om at faa en personlig Samtale med Konsulen selv. Deri indvilgede Konsulen ogsaa, og da vi saa kom ind og forklarede ham Forholdene fra vor Rejse, meddelte han os ogsaa Grunden til, at han ikke kunde hjælpe os, nemlig, at det var i Revolutionstiden, hvor der blev drevet saa megen Svindel med al Ting. Konsulen havde før sendt en Del Folk hjem til deres Hjemstavn, naar de havde sagt, at de var undslupne fra Fangenskab. Naar disse Folk saa var kommen, og Forholdene blev undersøgt, viste det sig i langt de fleste Tilfælde, at de havde været Sømænd, havde ingen Hyre haft og havde skaffet sig Legitimation et eller andet Sted, og paa denne Konto var de saa bleven hjemsendt.

Man kunde jo sagtens i denne Revolutionstid købe sig et Dødsmærke paa en Sømandsknejpe eller paa et eller andet Hotel. Dødsmærket var det eneste Bevis, vi havde til at legitimere os med, og som sagt, kunde det jo være en falsk Tilegnelse. Derfor maatte Konsulen ikke hjælpe os videre.

Konsulen kunde nu nok alligevel indse, at noget maatte der være i Vejen med os, saa magre og elendige vi saa ud, og for Resten var vor Kollega, som var bleven bidt i Benet af Ulvene i Sibirien, meget daarlig.

Vi blev ved at plage Konsulen, og tilsidst gav han

os en lille Smule Penge, saa dermed maatte vi klare os foreløbig.

Inde paa en Sømandsbeværtning holdtes Raad mellem os tre om, hvorledes den næste Rejse skulde foregaa. Heinse var ked af at rejse videre med Skib og mente, at det var alt for risikabelt, men nu var vi kommen saa langt, og vi vilde ogsaa gerne videre. Sejle vilde Heinse altsaa helst ikke mere. Han mente, det var bedre at drage til Fods gennem hele Indien, og saa langsomt ind efter Europa. Men havde Heinse ikke forregnet sig før, saa gjorde han det mindst nu.

Nok var vi kommen temmelig meget rundt i Verden, men her i Indien og i disse vidt forskellige kultiverede Lande viste Heinses Plan helt galt.

Havde vi gaaet den Tur, Heinse nu havde planlagt, og vi i det hele taget var kommen godt igennem, havde vi ikke været hjemme den Dag i Dag, thi denne Tur varer under almindelige Omstændigheder 17 Aar.

Dertil kommer følgende Betragtning: I Sibirien var det koldt, her var det meget varmt, ja, en knaldende Hede, saa det næsten ikke var til at holde ud.

Vor syge Kollega blev daarligere for hver Dag, derfor foretrak vi at køre med Jernbanen, saa længe vi kunde det for de Penge, vi havde faaet hos Konsulen. Heller ikke de strakte ret langt til, og da vi ikke havde Penge, maatte vi atter gaa til Fods.

I Nød.

Denne Tur til Fods var i det hele og store bedre end i de andre Lande, med Undtagelse af Varmen. Der var Steder nok at skjule sig i om Natten, thi vi gik altid ind i Havehuse, som laa i Nærheden af Byerne.

Atter var vi her efter en fire Dages Tur kommen rigtig godt paa Spanden. Varmen var næsten ikke til at udholde, og med vor arme Kollega kunde vi se, at det blev mere og mere slet, end det havde været i Forvejen. Han klagede sig altid om Aftenen, naar vi lagde os til Ro, det trak i hans Ben, og han led mange Smerter, men vi kunde ikke se noget paa Saaret, blot blev det fra Dag til Dag mere blaåt, gult og grønt, som man ser det herhjemme ved et almindeligt Stød. Vi skænkede det alligevel ikke nogen videre Tanke, han selv mente, at det kun kom af Træthed og Varme. Stadig haabede vi paa Bedring, og derved blev det. Vi kunde ikke forlade ham, og skiftevis maatte vi derfor gaa ud om Aftenen for at skaffe noget til Føden. En af os var altid ved ham, men af den Grund kunde vi heller ikke komme videre frem paa Turen.

Omtrent tre Dage havde vi logeret ude i Udkanten af en mindre By. (Her hjemme vilde man kalde det en lille Købstad). Ikke langt borte fra vor Hytte stod der et Par pragtfulde Sommerhuse, og der havde vi set nogle Personer hver Aften, vi havde haft Tilhold i vor Hytte. Vi kunde høre disse Personer synge, og hvad de sang, kunde vi ogsaa høre, det var Salmer. Tilsyneladende blev det atter bedre med vor Kollega, og vi besluttede derfor at vandre videre, men det skulde vi aldrig have gjort, thi den Oplevelse og Sorg, vi nu fik, vil jeg aldrig glemme.

Den tyske Lægmission.

Vi var gaaet en Mil, saa kunde vi ikke mere. Vi var alle tre dødtrette og lagde os til Ro i et Havehus. Vi havde ikke en Gang taget den Smule Tøj af, vi havde paa. Men da vi havde ligget et lille

Stykke Tid paa Bænken, syntes vi alligevel, det var godt at tage Vikkelgamascherne af for at faa frisk Luft til Benene. Vore Viklers smed vi ned under Bænken, vi laa paa, og næste Morgen, da vi tog vore Viklers igen, opdagede vi under Bænken en lille Papæske med forskellige Missionsblade, som var skrevet i mange forskellige Sprog. Vi tog dem, og flere af dem kunde vi læse, da de var skrevet paa Dansk, Tysk og Norsk. I det danske Blad læste vi en Artikel om en dansk Professor L. L. i Byen A. B. Vi vidste jo ikke, hvor langt der var til den By, men mente paa en eller anden Maade at faa det opklaret.

Derfor gik vi ud i Byen og ind i den allerførste Bygning, der laa tilhøjre for Landevejen. Bygningen laa en lille Smule højt, Døren ind til Huset stod aaben, og inde i et lille Sideværelse, som man herhjemme vilde kalde Kontor, sad der en Herre. Inde paa selve Gangen gik et Par katolske Sygeplejersker og havde travlt med deres Arbejde. Et Øjeblik havde vi staaet der, saa kom Herren ud af Kontoret, og paa Engelsk spurgte han os, hvad vi ønskede. Engelsk var vi ikke perfekte i, og kunde ikke rigtig forstaa ham, dette mærkede han hurtigt og sagde saa: „Tale Dutchmann Germanski“. (Paa Dansk: Taler De Tysk?) Vi sagde Ja. Han begyndte saa at tale Tysk med os og ønskede at vide, hvad vi vilde. Vi forklarede ham kort, at vi kom inde fra Kysten og gerne vilde hen til det danske Missions-selskab, som vi havde Adr. paa i dette lille Blad.

Han saa forlegen paa os, endelig spurgte han, om vi skulde gaa eller køre. Køre, sagde vi til ham, det havde vi ikke gjort i de sidste 14 Dage, og mente, der var ingen Jernbane undtagen den, vi

var kommen med fra Kysten. Ja, om vi da vilde gaa, afbrød han os. Ja, det var vi vel nødt til, sagde vi til ham, for vi søgte Hjælp ved Missionssekskabet. Han kunde ikke rigtig forstaa, at vi vilde derhen, hvorledes vi da var kommen paa denne Vej, thi det var en ganske forkert Strækning, vi var paa.

Han vilde nu have at vide, hvor vi var kommen fra, og hvorledes vi dog var kommen til at gaa denne Vej. Der stod vi igen, vidste hverken ud eller ind, og vi forklarede ham det hele, som det var gaaet os, og saa viste vi ham Dødsmerket.

Ja, men efter Dødsmerket er de jo Tyskere, og hvad i Alverden vil de saa hen til et dansk Selskab efter? Jeg er selv Tysker, men har ikke været med i Krigen, for jeg har opholdt mig her fra før Krigens Begyndelse. Nu vilde han absolut have at vide, hvorfor vi vilde hen til det danske Selskab. Om vi da havde større Interesse som Danskere end som Tyskere. Vi undskyldte os med, at da den tyske Konsul i Kalkutta ikke maatte hjælpe os, eftersom Sønderjylland i den Tid laa som international Zone, kunde andre tyske Selskaber heller ikke hjælpe os. Resultatet blev, at det var umuligt at komme gennem alle de forskellige Egne til Fods, og saa boede vi hos denne Herre og to Sygeplejersker i 3 Dage.

Denne Herre var Læge, og Bygningen vi boede i, var en tysk Læge-Missions-Station. Dagene gik mest med at studere Landkort og med enkelte Spadsere-ture om Dagen. Heinse var ellers den Mand, der vilde videre til Fods og ind efter Sydeuropa, men da han nu fik Forholdene forklarede af Lægen og fik de forskellige Landkort lagt frem, kunde han jo godt indse, at saaledes kunde Rejsen ikke fortsættes.

Paany fik vi andet Tøj, Forbindstoffer og Gazebind foruden Medicin, som skulde virke mod Klima-Feberen.

Med en kærlig Afsked fra disse tre Barmhjertige forlod vi Huset med saa mange Penge, at saa snart vi naaede Jernbanen, kunde vi komme tilbage til Kalkutta. Der var vel ikke saa langt at gaa, men vi forfejlede Vejen, og kom mod Nord-Øst i Stedet for direkte imod Øst.

Vor brave Kammerats Død.

Her var det atter forfærdeligt varmt, og en skønne Morgen, da vi vaagnede, laa vor gode Kammerat stiv og stram, kunde ikke bevæge sig eller noget som helst. Dødstegnet havde givet sig tilkende i Øjnene, og vi kunde se, at der var ikke langt tilbage for ham. Vi gav ham noget af den Medicin, vi havde taget med, men det hele hjalp ikke noget. Vi saa paa hans Saar, og da var vi klar over hele Situationen. Saaret havde aabnet sig igen, og op langs Lænden laa en tyk blaarød Stribe, det allerværste Tegn paa, at det var Blodforgiftning. Pludselig for han op og fik et mægtigt Raserianfald, hvorunder han døde. Han blev liggende dernede i Indien, ude paa Marken.

Hans Begravelse holder jeg ikke af at tale om, Dødsmerket tog vi fra ham, og med vor Sorg drog vi videre til Jernbanen, og saa tilbage ind til Kalkutta.

Konsulatets Nej.

Der prøvede vi atter at henvende os til Konsulatet, men som første Gang uden noget Resultat. Vi gik saa til Forhyrings-Bureauet. Inde i Venteværelset kom vi til at tale med Kokken paa en svensk Dam-

per, og da han hørte, hvorledes det var gaaet os, tog han os med om Bord, men ikke i den Mening, at vi skulde blive der. Vi sad paa den svenske Damper inde i Mandskabs-Kahytten og talte med alle Matroserne, som fik travlt med at hente Øl og Brændevin. De fik en stor Daase Kapstan-Cigaretter aabnet, og vi tilbragte det meste af Natten hos Mandskabet. Tiden var kommet, at vi skulde forlade Skibet. Kokken gik med op paa Kajen og sagde til os:

„Naar I i Morgen tidlig ikke er kommen videre, saa kom kun ned til mig og faa noget Mad, og i det hele taget, saa længe vi ligger her i Havnen, saa kan I ganske rolig komme her og spise“.

Dette Tilbud tog vi selvfølgelig imod med Glæde, og allerede næste Morgen var vi nede ved Kajen og fik vort første Maaltid Mad. Kokken fik mere og mere Interesse for os, og da han var meget i Forbindelse med anden Styrmand, kunde han ikke undlade at fortælle sin Oplevelse til denne. Anden Styrmand havde sin Hustru om Bord, og om Aftenen spurgte Kokken os, om vi ikke nok vilde møde til den og den Tid hernede ved Kajen, for Styrmanden og hans Hustru vilde gerne tage os med hen i en Café for at tale med os.

Atter en ny, svag Udsigt til at kunne forlade dette Land, men hvorledes det saa gik, vidste Besætningen ikke en Gang selv. Kaptajnen havde ikke faaet Papirerne endnu.

Til Søs.

Til den aftalte Tid var vi der, og ganske rigtigt: Styrmanden og hans Hustru var mødt, tog os med hen paa en Beværtning, og der kunde vi spise alt,

hvad vi ønskede. Senere paa Aftenen, da vi havde fortalt det gæstfrie Par, hvorledes alt var gaaet for sig, gjorde Styrmandens Frue en Bemærkning til sin Mand, og de gik udenfor for at tale sammen. Lidt efter kom de ind igen, og Styrmanden begyndte saa smaat at tale om, hvorledes vi nu vilde komme videre. Vi svarede ham, at det havde vi ikke tænkt nærmere over, men vilde saa vidt mulig se at komme med et Skib. Styrmanden skubbede sit Ølglas til Side, lænede sig hen over Bordet: „Hør“, sagde han, „vil De ikke nok komme med udenfor paa Gaden, jeg har en Ting, jeg gerne vil tale med Dem om“.

Saa gik vi ud, Kokken blev siddende inde i Beværtningen. Da vi var kommen ud paa Gaden, begyndte Styrmanden med det samme, om vi ikke nok vilde sejle med ham og hans Hustru til Konstantinopel. Det var jo en længere Tur, men han mente godt at kunne gennemføre denne, uden, at Kaptajnen behøvede at vide det, blot Kokken vilde være tavs.

Dette var jo et Tilbud, vi to ikke lod os byde to Gange, og særlig under disse Omstændigheder. Vi tog imod det med det samme, og glade var vi, ja næsten mere end glade endda, thi Taarerne kom os i Øjnene.

Da Styrmandens Hustru saa dette, faldt hun sin Mand om Halsen og sagde: „Sigfred, der gør du en retfærdig Gerning, saa lad de andre sige om Bord, hvad de vil, de kan sikkert ikke have noget imod, hvad du nu gør“.

Derpaa gik vi ind i Beværtningen igen, og Styrmanden gav sig i Samtale med Kokken, som straks gik med til Forslaget. Han lovede, at han nok kunde gøre sin Part til, at vi ikke blev opdaget. Dampere

skulde ligge endnu i tre Døgn i Havnen, mente Styrmanden, men vi skulde blot komme om Bord og spise ved Kokken.

I tre samfulde Dage gik vi om Aftenen ud af Byen og sov i Lysthusene, og om Morgenens gik vi saa tilbage til Skibet og spiste der. Endelig var Ordren kommen, at saa snart Skibet havde plomberet sin Last, saa skulde den til Søs igen. Afsejlingen var bestemt til om Eftermiddagen Klokken 5, men Kokken kunde ikke naa at faa gjort sine Indkøb til denne Tid, derfor blev Opholdet forlænget til fire Timer senere. Altsaa Klokken 9 Aften.

Styrmanden havde sagt os Besked, at det var lige meget, hvilken Tid vi kom, vi skulde blot gaa om Bord, og skulde nogle af Besætningen nægte os at gaa over Landgangen, skulde vi blot sige til dem, at vi skulde tale med anden Styrmand. Vi kom til Skibet, der var ikke et Menneske paa Dækket, derfor kunde vi passere frit hen til Styrmandens Kahyt, og glade og muntre traf vi der vore gæstfrie Venner.

Tiden kom, da Damperen skulde lette Anker. Styrmanden gik til Roret, og Maskinerne begyndte at arbejde. Langsomt sejlede Damperen ud fra Molen, og nu var vi atter ude paa det store Hav. Men jeg maa tilføje, at selv om Heinse og jeg vidste, at der ikke var noget at frygte for, forekom det os dog lidt underligt, at vi ikke skulde ligge nede i Lasten. Der var jo en stor Forskel paa den første Rejse og saa nu, sidde i Dameselskab, uden at betale en rød Øre. Skulde det virkelig være muligt at rejse helt op til Konstantinopel.

Dagene gik hurtigt, ja, næsten for hurtigt, for nu ventede vi kun paa, hvorledes vi skulde komme videre. Et Par Dage efter Afsejlingen fik Styrmanden

Besked fra Kaptajnen om, at Skibet skulde losse det halve af Lasten i Port-Said, og at de skulde tage Kul om Bord samme Sted. Det hele vilde vel vare 3—4 Dage, men Skibet skulde derfra videre til Konstantinopel. I de fire Dage kunde vi ikke opholde os om Bord, og hvad skulde vi foretage os i den Tid, Skibet lossede. Resultatet blev, at vi maatte se at tilbringe Tiden i Byen, eller hvor det nu bedst kunde lade sig gøre, og den fjerde Dag skulde vi saa møde nede ved Havnen igen.

Ankommen til Port-Said, om Aftenen ved 7 Tiden, blev vi endnu denne Nat om Bord, og næste Morgen tidlig gik Heinse og jeg atter for en Gangs Skyld paa Fodvandring igen.

Blandt Katolikker.

Port-Said er som bekendt en meget smuk By, og endnu smukkere er Omegnen. Forskellige Pilgrimme og Turister i Massevis. Der saa vi da vort Snit til at følge med de valfartende, som for det meste var Katolikker. Disse valfartede ned til de store pragtfuldt udstyrede Valfartskirker.

Heinse og jeg var ikke Katolikker. Disse Katolikker har en særlig stræng Ceremoni for deres Tro. Ude ved Landevejene og ved deres smaa katolske Kapeller har de alle Vegne anbragt deres store Krusifikser af Kristus. Saa snart de kommer hen til et saadant Kapel eller Krusifiks, knæler de ned og tilbeder Jomfru Maria, slaar Kors for Brystet og Panden.

Nu gik vi med disse Katolikker, skønt vi jo ikke var det selv, og maatte jo ogsaa gøre Tegnene efter, for alle Vegne, hvor de gik hen, der gik vi ogsaa, ja, saa galt tillod vi os den Frækhed at gaa ind i deres

hellige Kapeller og spiste sammen med dem paa deres Forplejnings-Stationer. Dette blev dog Dagen efter opdaget, og nu var vi færdige med at se godt ud ved disse Mennesker. Pilgrimsføreren kom hen til os og forlangte vore Legitimations-Papirer som Valfartere. Ja, dem havde vi selvfølgelig ikke, og Enden paa det hele var, at vi blev smidt ud med den Advarsel ikke at maatte gaa med Valfartstoget mere.

Der var kun to Dage tilbage, saa skulde vi være i Port-Said igen, for efter Aftale med Styrmanden at komme med Skibet.

I Havnen, hvor vi opsøgte Damperen med det samme, gik vi ogsaa straks om Bord, og sent om Aftenen sejlede den stolte Majestæt videre.

I Europa.

En Uges Tid senere var vi i Konstantinopel med Maskinskade. Styrmanden og hans Hustru gik med op til Konsulatet, men som de andre Steder kunde og maatte Konsulen ikke hjælpe, undtagen med sine private Midler, men det maa jeg lade ham, han sparede ikke med at give os noget til Rejsen. Saa blev der taget Afsked med vore to kære Søbeboere, som ønskede os alt godt paa Rejsen. Vi havde nu Penge nok til det væsentligste Stykke af Vejen gennem Tyrkiet og tog derfor med Toget ind over Adrianopel og Filipopel. Videre kunde vi ikke naa paa Grund af økonomiske Vanskeligheder. Resten af Pengene brugte vi til Tøj og Rygemateriale. Selv om vi var sultne engang imellem, naar vi da tog os en Cigaret, var vi med igen.

Resten af Turen over Balkanstaterne gik til Fods over til Cettinje. I Tyrkiet var det ikke saa vanske-

ligt at komme frem, thi man maatte jo tage i Betragtning, at Tyrkiet var Ven med Tyskland i Verdenskrigen. Derfor saa snart vi viste vort Dødsmærke, fik vi næsten al den Hjælp, vi vilde have, og vi kunde tilmed ogsaa bedre gøre os forstaaelige for disse Mennesker, men Hovedsagen var vel nok, at vi begge to havde deltaget paa tysk Side i Krigen.

Om Forholdene, hvorledes vi ellers kom igennem, synes jeg ikke, jeg behøver at skrive, det var paa den gamle Maner, nærmest som Vagabond.

Efter fire Maaneders Forløb havde vi naaet Cettinje. Byen er en Havneby, og som alle de andre Steder, opsøgte vi selvfølgelig Forhyrings-Bureauet. Vi syntes, at nu var de andre to Ture gaaet saa godt, hvorfor skulde det saa ikke være muligt, at den tredie og sidste Tur, vi skulde paa Vandet, ogsaa skulde gaa nogenlunde. Det var gaaet brillant paa Skibene, selv om vi nok var laaset inde om Natten paa det første Skib. Men i et og alt var Turen for os to gaaet godt, og vi kunde da indse, at det vilde være muligt at komme hjem, for i Italien regnede vi ikke med nogen Besværlighed af Betydning.

Vi vilde sejle igen, helst herfra Cettinje over til Mellemitalien, og saa til Fods videre. Vi prøvede at finde Forhyrings-Bureauet, men det laa i en lille By, ikke ret langt fra Cettinje (Buchir). I denne Tid laa der næsten ingen Skibe i Havnen, og det var meget sjældent, at der blev søgt Folk. Inde paa Forhyrings-Bureauet fandt vi ikke noget. Saa gik vi og drev rundt ved Havnen, fra den ene Gade til den anden. Paa vor Vandring gennem Havnen kom vi hen til en stor Restauration, paa hvis Vindue stod skrevet: Restauration „Skandinavien“. Her mente Heinse, vi

skulde gaa ind, da der nok skulde findes skandinaviske Sømænd derinde. Vi havde ingen Penge til at købe noget for, men det kunde vel ikke skade noget at gaa ind at spørge.

Til „Søforhør“.

Saa gik vi ind i Restaurationen. Jeg selv blev staaende ved Døren, og Heinse gik hen til Buffet-Damen. Jeg kunde se, han var i Forlegenhed med, hvad han skulde sige. Endelig kom det frem.

„De maa undskylde, men De kunde vel ikke sige mig, om der ligger et Skib med det og det Navn her i Havnen“.

Frøkenen, som talte Svensk, mente ikke, at der var et saadant Skib i Havnen for Øjeblikket og kunde heller ikke huske, at hun nogensinde havde hørt Navnet paa en saadan Damper, som havde ligget der i Havnen.

„Nej“, sagde hun, „nu har jeg været her i Beværtningen i fulde 23 Aar og har aldrig hørt det Skib omtale, men vent lidt, jeg skal spørge den Herre, som sidder der ovre i den anden Side af Restaurationen“. Damen henvendte sig nu til denne Herre:

„Herr Kaptajn“, sagde hun: „ved De, om der er et Skib med det og det Navn her i Havnen?“

„Med hvilket Navn?“ sagde Kaptajnen.

„Ja, saadan og saadan“, sagde Damen.

„Nej, aldrig har jeg hverken hørt eller set Skibet“.

Damen: „Ja, her er to unge Sømænd, som vist nok søger dette Skib“.

Kaptajnen: „Er det disse to, som staar ved Buffeteten?“

Damen: „Ja, det er“.

Kaptajnen raabte hen til os: „Hvilken Nationalitet skal det Skib være?“

Ja, hvad skulde Heinse nu sige i en Fart. Dette Spørgsmaal kom bag paa ham.

„Østerriger“, svarede han i korte Ord tilbage.

„Østerriger?“ svarede Kaptajnen igen, „nej, det kan vel ikke passe, for det er jo ikke en Gang et østrigsk Navn, saa langt mindre en Damper“.

„Søger De da dette Skib?“

„Ja, der var ikke nogen bestemt Aftale truffen“.

„Vil De da ud at sejle? Søger De Hyre?“

„Ja“, det gjorde vi da.

„Er I Sømænd?“

„Ja“, det var vi ogsaa.

Saa vilde Kaptajnen have at vide, hvor og med hvilket Skib, vi da havde sejlet.

Heinse: „Jeg har sejlet i 6 Aar, der og der“.

Kaptajnen til mig: „Hvor mange Aar har De sejlet?“

„I tre Maaneder“.

„Som hvad?“

„Som Letmatros“.

„Med hvilket Skib?“

Ja, Navnet kunde jeg sku ikke huske mere, men det var en tysk Damper, som sejlede mellem Japan og Amerika.

„Naa“, mente Kaptajnen, „hvorlænge det saa var, siden vi havde sejlet?“

„Ja, en fjorten Dages Tid, da var vi bleven afmønstrede“.

Kaptajnen: „Hvor blev De saa afmønstret?“

„Her i Havnen“.

„Naa, og saa ved De ikke en Gang, med hvilket Skib De har sejlet?“

„Jo, jo“, begyndte Heinse nu, „min Kollega har haft et lille Uheld paa den sidste Rejse og skulde ellers paa Sygehuset, derfor husker han ikke godt“.

Kaptajnen grinte, da han hørte dette: „Ja, lad os snakke om Tingene, for jeg ligger i Øjeblikket i Telefonforbindelse med Forhyrings-Bureauet og søger tre Mand til Sejladsen, til Venedig i Italien. Skibet skal saa foreløbig lægge op et Stykke Tid for at blive repareret. Vil I drikke en Bajer?“

Jo, Tak, det vilde vi da gerne, og dermed satte vi os hen til Bordet sammen med Kaptajnen.

„Hvor meget skal I saa have i Hyre!“ spurgte Kaptajnen.

Ja, det vidste vi ikke rigtigt, det skulde ikke være saa meget, for vi havde i Sinde at naa over til Italien alligevel.

Saa begyndte han at udspørge os om forskellige Ting, der stod i Forbindelse med Sømandsfaget. Heinse klarede det godt, han var jo vant til Sømandsfaget og vidste i den Retning god Besked. Men jeg dumme Klods-Hans vidste selvfølgelig hverken ud eller ind. Kaptajnen spurgte om forskellige Ting og om jeg var vant til at styre.

Nej, det var jeg ikke, jeg havde aldrig haft ved Roret i et Skib.

Naa, mente han, det var dog mærkeligt, naar jeg havde sejlet tre Maaneder som Letmatros.

„Kender De Kompasset?“

„Jo, det kender jeg, helt nøjagtigt endda“.

„Naa, og saa kan De ikke en Gang styre?“

„Nej, det har jeg aldrig prøvet“.

Dette kunde Kaptajnen ikke forstaa og begyndte nu at spørge om forskelligt, og tilsidst var vi jo fanget. Vi kunde ikke komme videre, og somme-

tider modsagde vi os selv. — Endelig tog vi vore Dødsmærker frem (ogsaa Hansens), viste Kaptajnen disse og forklarede ham, hvorledes det hele hang sammen. Han stirrede lidt paa os, men tilsidst begyndte hans alvorlige og betænkelige Udtryk at mildnes, og han trak Stolen nærmere hen til os og saa sig forsigtigt om til alle Sider i Restaurationen, som var han bange for, at en eller anden skulde staa og lure.

„Det kunde I dog have fortalt mig med det samme“, udbød han, „kom, lad os drikke ud og gaa ombord, der kan vi bedre tale om Tingene“.

Vi gjorde som han sagde, og undervejs begyndte Kaptajnen allerede at spørge om Papirer. Men disse havde vi jo ikke nogle af udover Dødsmærket, og han blev nu mere og mere interesseret i vor Rejse. Han mente allerede inde i Restaurationen at have kunnet mærke paa os, at alt, hvad vi havde fortalt, ikke kunde passe, baade angaaende Afmønstringen og min Rolle som Letmatros, denne havde han hele Tiden ikke villet tro paa.

Da vi var kommet om Bord, blev vi straks præsenteret for Kaptajnens Hustru, hvorefter vi fik et godt Maaltid Mad. Medens vi fortærede dette, aftalte Kaptajnen noget med sin Hustru, hvad det drejede sig om, forstod vi ikke, men da vi var færdige med at spise, var de begge enige om at tage os med til Italien og iøvrigt hjælpe os med alt, hvad der stod i deres Magt.

Hvorvidt vi vilde arbejde ombord eller ikke, maatte vi selv om, men gaa og drive den hele lange Dag vilde vi dog heller ikke. Og da vi ikke havde Kræfter nok til det sværere og grovere Arbejde, gav vi os i Lag med at pudse Lanterner og Lygter, male lidt og hjalp

med andre forskellige Ting. Tiden paa Turen gik saaledes fortræffelig for os, og baade Kaptajnen, første Styrmand og første Maskinmester, alle med Hustruer, var flinke og elskværdige mod os og kom tidt ned og talte med os baade i Middags- og Aften-timerne, og det blev ligesaa mange Gange en munter Passiar. Vi fik at vide, at Kaptajnen oprindelig var født i Tyskland, men nu var neutraliseret Italiener og for Tiden førte en tysk Baad, der for kort Tid siden var blevet afleveret fra Tyskland ifølge Versailles-Kontrakten.

I Vandtønden.

Saa var vi endelig nær Italien, om seks Timer vilde vi være i Venedig.

Nu vidste Kaptajnen godt, at Passene og Søfarts-bøgerne blev meget strengt kontrollerede, og somme Tider kom Paskontrollen sammen med Toldkontrollen. Nu begyndte Kaptajnen at spekulere paa en Udvej for os, naar Paskontrollen vilde komme, og raadførte sig herom med de andre Officerer.

Jeg maa her tilføje, at denne Paskontrol, der kom sammen med Toldkontrollen, udelukkende gjaldt Sø-mændene, derimod skulde Passagererne kontrolleres ved Landgangen.

Men selv om denne Kontrol paa Skibet ikke havde noget med Passagererne at gøre, skulde vi alligevel tage os i Agt, for at Kontrollørerne intet skulde mærke, og det bestemtes derfor, at det var bedst, vi skjulte os et eller andet Sted.

Men hvor var det bedste Skjulested?

Efter en lille, indbyrdes Raadslagning mellem Officererne, enedes man tilsidst om at skjule os i et af de tomme Søvandsbassiner. Skibet havde nemlig

tre saadanne Bassiner, hvoraf det ene var fyldt med Vand, det andet halv fyldt, medens det tredie var fuldstændigt tomt. Vandet herfra havde man forbrugt paa Rejsen.

Et Par Matroser blev kommanderet ned i Lasten, hvor de med en svensk Skruenøgle aabnede Laaget til det tomme Bassin. Da Laaget, efter at vi var gaaet ned, atter blev lagt over, opdagede vi, at vi umuligt kunde faa Luft, og begyndte med stor Energi at sparke løs mod Jernpladerne og raabe, at de skulde lukke op, da vi var ved at kvæles, idet Laaget var tættet med en Gummiring, der fuldstændig udelod al Luft. Der var da ikke andet at gøre end at skrue et Par Møt-trikker af, en i hver Side, og der kunde vi saa med stor Møje og Besvær staa og trække frisk Luft.

Inden vi gik ned i Bassinet havde vi aftalt et Signaltegn med Kaptajnen, som skulde advare os, naar Kontrollørerne kom ned i Lasten, Signalet var en tre, fire haarde Stamp med Fødderne oppe paa Kommandobroens Trappe, samtidig vilde Kokken som ved et Fejltrin vælte en Spand fra Midterskibet ned paa Agterdækket.

Motorbaaden med Kontrollørerne var i Sigte, og ikke længe efter forsvandt Matroserne og Officererne ovenpaa, og Heinse og jeg stod begge i tilbagebøjet Stilling ved Nitteaabningerne og indsugede begærligt den Smule frisk Luft, der tildeltes os.

Enhver kan tænke sig, at vi bævede af Skræk ved Tanken om, at Kontrollørerne maaske vilde fatte Mistanke og forlange, at Kaptajnen skulde skrue Laaget til Vandbassinet af.

Saa, nu ramlede Spanden, og kort efter hørtes haarde Trin oppe fra Kommandotrappen — Signalet var givet, nu maatte Mandskabet fra Motorbaaden

være om Bord. Fem Minutter senere kunde vi høre dem spadsere paa Agterdækket hen mod Lasten, hvor Plomberne blev brudt, og Presseningerne taget af, for at de kunde gennemsøge Lasten. Vi kunde høre Kaptajnen tale. Stemmen kom nærmere og nærmere, tilsidst befandt de sig lige oven over os, een eller anden slog 3 haarde Slag mod det Bassin, hvor vi befandt os. Vi kunde nu tydeligt høre Kaptajnen forklare Kontrollørerne, hvor meget Vand, der var i hvert Bassin, alt imedens hele Selskabet langsomt forlod det kriminelle Bassin. Hele Kontrollen varede vel en Times Tid, og endelig slog Befrielsens Time for os, og vi kravlede ud af vort ufrivillige Skjulested, men dog taknemlige for vore Venners Hjælp.

Men nu kom den værste Kontrol, den ved Landgangen, hvor Passagerernes Pas skulde undersøges. Hvad skulde vi gøre? Skulde vi regnes for Passagerer eller lade som vi hørte Besætningen til. Søfartsbog havde vi ingen af og endnu mindre et Pas. Nu var gode Raad dyre.

Efter nogen Forhandling mellem Kaptajnen og Officererne mente man, det var bedst at forsyne os med falske Pas og udklæde os som Sømænd, og derved blev det.

Gennem Paskontrollen.

Anden Styrmand havde et gammelt Søfartspas (Engelsk Unions Pas). Dette blev revet i 2 Stykker, hvorefter et af Kaptajnen taget Fotografi blev klistret paa den ene halve Side af det gamle Pas. Stempellerne blev endnu mere provisoriske, idet vi tog en lille Flødekande, satte denne ned paa et Hjørne af Billedet og slog med en Blækblyant et Rids udenom. Derefter brugte vi en Kop af lidt større Omfang og

slog ligeledes et Rids udenom den, saaledes at begge disse Cirkler dannede selve Stempelomridset, og inden i prentede Kaptajnen saa med Rundskriftsbogstaver et ganske tilfældigt Navnetræk, der skulde forestille Konsulatets Stempel.

Dette Mærke blev saa lavet i alle fire Hjørner af Fotografiet og et paa selve Passet, hvor Kaptajnen skrev et Navn, der skulde forestille Konsulens egenhændige Navnetræk. Til Slut blev det falske Pas lagt sammen i fire Dele med Fotografiet udefter.

Nu kom vi saa til selve Forklædningen, der skulde være Matrostøj og for begges Vedkommende bestod af et Par blaa Benklæder, ulden Sweaters og en halvsnævset hvid Kasket.

Medens denne Maskering havde staaet paa, havde Kaptajnen for at orientere sig sendt en Letmatros i Land med Paabud om samtidig at udspionere Paskontrollen. Og lige som alle var klar til at gaa i Land med Damerne i Spidsen (de havde jo Passene i Orden), kom Matrosen tilbage.

„Naa, Richard, hvorledes stod det saa til inde ved Paskontrollen“, spurgte Kaptajnen.

„Herr Kaptajn, Kontrolløren vilde ikke en Gang have min Søfartsbog at se, og han vidste dog godt, jeg var henne fra Skibet“.

„Var der flere Kontrollører end denne ene?“

„Nej, og han sidder og læser Aviser“.

„Godt. — Er vi saa klar til at gaa i Land?“

Det var vi. Og alle samledes nu ved Landgangen, hvor vi med Damerne i Spidsen gik fra Borde. Hjertet sad oppe i Halsen paa mig, da vi naaede hen til Træbarakken, hvor Kontrollen gik for sig. Damerne viste først deres Pas frem, og Kontrolløren

stemplede disse. Saa kom Kaptajnen og Officererne som alle tog deres Søfartsbøger frem. Da Paskontroløren saa disse, spurgte han, om alle var af Skibets Besætning, hvilket Kaptajnen koldblodigt bekræftede.

„De har passeret Kontrollen ude i Havnen?“

„Javel, Signor“.

„Godt, saa er det jo nok“, og Kontrolløren slog sit lille Vindue i igen. Endelig var vi færdige med Paskontrollen, og med et Befrielsens Suk kunde vi iturive vort falske Pas, som vi jo ikke mere havde Brug for.

Efter at have fulgt en Invitation af Officererne og Damerne til Frokost paa et mindre Hotel, tog vi en varm og hjertelig Afsked med vore Venner, der paamindede os om ikke at røbe, hvem der havde hjulpet os. Vi skulde jo passe paa, vi var i Italien, som var en af Tysklands Fjender under Krigen. Kaptajnen tilraadede os desuden at prøve om Hjælp hos Konsulatet.

I Italien.

Vi fulgte straks Kaptajnens velmente Raad, men det gik der som de andre Steder, Konsulen kunde og maatte ikke hjælpe os i denne Revolutionstid. Men han gav os 80 Lire af sine private Penge, og saa maatte vi selv se at komme videre.

Vi foretrak at køre med Jernbanen, saa langt vore Penge rakte, men først og fremmest købte vi noget Mad og Cigaretter ikke at forglemme.

Jernbaneturen gik til Milano. Hist og her besøgte vi enkelte Seværdigheder, men dette gav Anledning til, at vi atter kom i økonomiske Vanskeligheder, og maatte gaa til Fods, men denne Fodtur i Italien,

betragtede vi dog nærmest som en Turisttur, thi hvor finder man en Naturskønhed som der.

Kun et gjorde sig gældende: Fremad, komme hjem! jo mere vi nærmede os den civiliserede Verden, des større blev Længslen efter at komme hjem. Kunde vi endda blot naa vor Garnisonsby og sætte os ind paa de Steder, hvor vi før havde været som Soldat. — Jeg for mit Vedkommende, tænkte blot paa at kunne komme til Biebrich ved Wiesbaden, thi der i Nærheden havde jeg en Gang lært en ung tysk Kvinde at kende, som havde sendt mig flere Pakker til Fronten, og efterhaanden som vi kom længere frem, dukkede uvilkaarligt Mindet om den unge Kvinde op i mig.

Min Kollega vilde gerne til Frankfurt, der havde han udstaaet sin Rekruttid, og i disse Garnisonsbyer skulde vi jo desuden ogsaa melde os, for at vi kunde faa vore Militærpapirer.

Endelig en Dag stod vi foran Alperne, et pragtfuldt Bjerg-Panorama viste sig for os. Bjergene Mont Blanc, St. Gotthardt og Simplon. Naturskønheden var stor, og hvad vilde man mere: om Morgenens, naar man havde strakt sine Lemmer, hørtes Fuglesang, hist og her nogle forsinkede Turister, som sang og spillede paa deres Mandolin. Nej, aldrig havde vi forestillet os Italien (og Schweiz, som vi nu snart vilde være i), saa pragtfulde. Vi havde nok hørt og læst derom i Skolen, men om Virkeligheden kunde vi ikke gøre os et saadant Begreb.

Blinde Passagerer igen.

I denne pragtfulde Naturskønhed gik det videre til Fods, fra Milano op til Lugano. Men tilsidst forekom Fremmarchen os dog for langsom, og i

en mindre Landsby gav vi os til at studere Godstogstiderne, og hen under Aften sneg vi os over paa Banegaardsterrænet, hvor vi skjulte os i nogle Kulvogne, indtil der kom et Godstog. Det var sent paa Aftenen, og Toget holdt mellem vor Kulvogn og Stationsbygningen, men alligevel turde vi ikke springe paa før i sidste Øjeblik, for langs med Sporene var der jo oplyst. Først da Afgangssignalet var givet, og Toget satte sig i Bevægelse, sprang vi frem fra vort Skjul og hoppede op paa den bageste Vogn i Togstammen. Det lykkedes os at komme op paa Taget, hen over dette og ned i en Bremsekupe. Der sad vi saa med gratis Billet.

Da Toget holdt ved næste Station, begyndte vi at blive bange for, at man skulde finde os, der blev rangeret lang Tid frem og tilbage, og vi kunde hele Tiden se Togføreren løbe udenfor med Fløjten i Munden, vi var ikke særlig vel tilmode, og først da Toget med et Ryk paany begyndte at dampe fremad, var vi nogenlunde rolige.

5—6 Stationer havde vi nu klaret, men da Toget næste Gang holdt, fik vi en alvorlig Forskrækkelse, thi vi kunde høre et Par Togbetjente nærme sig vor Vogn, og det kunde næsten lyde, som vilde de op i Vognen, men i Stedet hørte vi nu, de raslede med Sammenkoblingen, og da Toget atter satte i Gang, blev vor Vogn ladet tilbage. Der sad vi, nu havde vi ogsaa prøvet dette. Men alt var jo dog ellers gaaet godt, og vi enedes ogsaa om at tage næste Tog paa samme Maade. Men for en Sikkerheds Skyld vilde vi ikke blive siddende i Bremsekupeen, medens Toget holdt, nej, vi holdt Udkig, og saasnart vi kunde se en By, og Toget sagtnede Farten, sprang vi ud af Kuppen hen over Taget og ned under

Vognen, hvor vi laa skjult, indtil vi hørte Afgangssignalet. Naar Toget saa var i langsom Bevægelse, sprang vi atter paa.

Men i Længden gik den ikke, det vil enhver kunne indse. Da vi kørte ud fra en Station, opdagede Stationspersonalet os, vi hang endnu bagpaa og var i Færd med at kravle op paa Taget. Vi var nu klare over, at det ikke kunde gaa videre, vi vilde sikkert blive nappede ved næste Station. Springe af Toget i Farten var for risikabelt, saa var der kun en Udvej; ved næste Station tillod vi os den Frækhed ganske langsomt at dreje om for Haandbremsen, den virkede glimrende, og ikke mange Minutter senere kørte Toget saa langsomt, at vi uden Fare kunde springe af og i en Fart løbe over Banen ud paa Vejen ved Siden af. Her gik vi saa ganske ligegyldigt frem og tilbage, som om intet var passeret, men vi kunde næsten ikke bare os for at le, da Togbetjentene med yderst bestyrkede Miner løb frem og tilbage og undersøgte de forskellige Bremseser, først noget efter opdagede de Vognen, og langsomt kørte Toget videre.

Men vi skulde ikke have mere af Jernbanen, til Fods begav vi os videre til Lugano ved Grænsen af Schweiz. Det var ikke nemt at slippe over Grænsen, og vi maatte ligge en halv Dag paa en Bakkeskrænt for at aflure Vagtposterne. Vi havde atter en svær Opgave, og nu kommer den sidste Banditstreg, vi var tvungne til at lave.

En Genistreg.

I Nærheden af selve Paskontrollen, lidt oppe paa en Bjergskrænt, skjulte vi os. Herfra havde vi Udsigt over hele Kontrolstedet, der laa ved Landevejen.

Vi kunde se et Par Mænd, den ene Maler, den anden Arbejder, i Færd med at rense og male Kilometerstenene og skovle det grønne Græs bort fra Stenenes Omkreds. Det støvregnede, og Soldaterne, der ellers plejede at patrullere uden for Gennemkørselsellers plejede at patrullere uden for Gennemkørselsporten, stod inden i denne. Hen mod Aften satte begge de arbejdende Mænd deres Redskaber og Arbejdstøj ind i et Træskur, som var slaaet op lige ved Vejen. Aldrig saa snart havde vi set dem fjerne sig, før vi gik hen og brækkede Laasen op og iførte os deres Tøj, den ene med Malerkittel, Pensel og Malerpotte den anden med Arbejdstøj, Skovl og Spade, og saaledes udrustet fortsatte vi straks de andres Arbejde, samtidig med at vi holdt Øje med Soldaten, der stod henne i Porten. Vi passerede roligt forbi Pasbygningen, uden at Soldaten lod sig mærke med noget. Saasnart vi havde passeret Pasbygningen, løb vi saa hurtigt som muligt ind over Markerne, og i en Kornmark skiftede vi atter Kostume og laa og afventede Mørkets Frembrud. I Mørkningen bistodes vi yderligere af Regnvejret, og uden Uheld kravlede vi over den schweiziske Grænsekæde.

Schweizerturen.

Vi var nu i Schweiz, et neutralt Land. Den første Nat hvilede vi ud i en saakaldt Sennhytte, og begav os straks næste Morgen videre til Fods. Sproget kunde vi her klare meget godt, da Skolesproget i Schweiz er Tysk, ellers tales der meget Italiensk og Fransk. Idet hele taget, jo længere vi kom op mod Nord, desto bedre gik det. Tænke paa noget bestemt var os umuligt, den smukke Natur tog fuldkommen vor Interesse fangen, og alle Vegne, hvor vi kom

frem, var der fuldt af Turister fra alle Lande. Selv følte vi os ogsaa som Turister, om end mindre kapitalstærke, hele Turen her maatte vi vagabondere os frem. Det gik videre fremad og fremad gennem det italienske Schweiz gennem Berner-Unterland over Lauterbrunnen, Wengeralp, Scheistegg, Mürren til Interlaken.

Interlaken er om Sommeren fuldstændig international. Turister fra alle Verdens Hjørner strømmer her sammen for med Jungfraubanen at bestige det 3800 m. høje Jungfraubjerg. Aldrig havde vi været i Nærheden af et saadant Bjerg, saavel det som de omliggende Bjerghøjder, Eiger, Wetterhorn og Mönch, hæver sig med deres evige Sne og udstrakte Isregioner Dag ud og Dag ind baade Sommer og Vinter.

Interlaken ligger ved Sydspidsen af Tunersøen (Søen maaler i Længden 45 km og i Bredden 5—7¹/₂ km). Set sydfra gaar til højre om Søen den elektriske Trambane, som kommer fra Tun og næsten udelukkende befordrer Turister.

Vi gik rundt det meste af Dagen i Interlaken, til Aftenen faldt paa, og det var ved Tiden at søge sig et Logis. Vi var begge enige om, at dette altid nemmest kunde findes paa Landet, og i Mørkets Frembrud begyndte vi paany Vandringen. Vore Tarme skreg af Sult, og flere Gange gjorde vi holdt og satte os til at diskutere de mindre lyse Udsigter til den legemlige Forplejning. Et ganske kort Stykke udenfor Byen maatte vi søge Ly under nogle Træer for Regnen, der nu var begyndt at strømme ned. Begge var vi meget stille og vekslede kun ganske faa Bemærkninger, da jeg pludselig fik Færten af, at nogen bevægede sig bag mig, og i samme Øjeblik tronede en kæmpemæssig Skikkelse op og begyndte

paa en vis brøsig Maade at gøre os forskellige Spørgsmaal, som det voldede os en Del Besvær at svare paa. Den paatrængende Fremmede var en Betjent, der, uden vi vidste det, havde luret os af og paa vor Samtale hørt, at vi var Udlændinge, og nu fattede Mistanke til os, ikke mindst da vor Paaklædning jo ikke var særlig stilfuld. Jeg bandede for mig selv Betjenten langt væk og besvarede saa godt jeg kunde hans Spørgsmaal, men Enden paa Visen blev dog en høflig men bestemt Invitation til at aflægge vor Ven et Besøg. Med en meget sigende Bevægelse tog han os i Armen og førte os bort.

Havde vi ikke før været ærgerlige, var vi det nu, det var ikke noget særligt rosenrødt Fremtidsbillede, der rullede sig op for vort Blik, vi var nu naaet saa langt frem, og alt var gaaet udmærket, saa skulde vi blive hængende her. Det varede ikke længe, før vi naaede Bestemmelsesstedet, ikke Politistationen, men Betjentens egen Bolig, han viste os ind i en lille Celle, der nærmest kun var beregnet paa en Nats Ophold, og hvorfra Transporten saa i andre Tilfælde vilde fortsætte til Bern næste Dag.

Betjenten, der ellers var flink og elskværdig, udspurgte os om alt muligt, hvor vi kom fra, hvordan vi var sluppet over Grænsen o. s. v. Vi besvarede alle hans Spørgsmaal og forklarede ham til Slut hele Situationen og viste ham vore Dødsmærker. Imidlertid var hans Hustru nu kommet, en flink Dame, der straks inviterede os til at spise sammen med Betjenten ude i deres Køkken. Vi lod os rigtig Maden smage, da vi var skrupsultne, vi havde jo lige staaet med Tanken om Mad i vore Hoveder, da vi blev snuppede, men vi havde jo rigtignok ikke tænkt os, at vi skulde komme til at spise her.

Da vi havde endt Maaltidet, ledsagede Betjenten os til vor Celle, sagde „God Nat“ og laasede Døren af. Her skulde vi altsaa foreløbig opholde os til i Morgen.

Den Nat fik vi ikke megen Søvn, og tidligt næste Morgen kom Betjentens Hustru og lukkede op. Hun gav os Vand og Sæbe samt et Haandklæde, og vor Forbavelse var stor, da vi fik Lov at staa i Haven uden Opsyn og gøre vort Toilette. Efter endt Toilette bød hun os ind til Kaffe. Vi saa stadig intet til hendes Mand, og hun forklarede os nu, at hendes Mand var gaaet bort og kom ikke tilbage før ved Middagstid.

Atter frie Mænd.

Derpaa trykkede hun os hver 2 Francs i Haanden, fik vore Adresser fra Danmark og tog en hjertelig Afsked med os, efter at have paalagt os ikke at røbe til nogen, hvorfra vi havde faaet Hjælp, det lovede vi. Og enhver kan tænke sig, at det ikke varede længe, inden vi var ude af Byen. Skæbnen havde atter staaet os bi.

Henimod Aften meldte Sulten sig, og vi søgte undervejs ind i et Hus til en Skrædermester for at bede om noget Mad. Som de fleste andre havde gjort, spurgte denne, hvor vi kom fra, hvor vi skulde hen, om vi var Tyskere o. s. v. Det sidste besvarede vi med, at vi var Danskere, og vi var paa Vej hjem til vort Land.

Da han hørte dette, gik han os nærmere paa Klingen, og vi fortalte ham hele vor Historie og sluttede med at beskrive vore Uheld paa de forskellige Konsulater i andre Lande, vi havde været i,

hvorledes man ingen Steder havde kunnet yde os Hjælp.

Dette syntes den gode Mand ikke at forstaa, i et saadant Tilfælde skulde Konsulaterne da hjælpe. Han bad saa om Lov til at ringe til det tyske Konsulat. Dette gav vi ham beredvilligt Lov til, men gjorde dog først opmærksom paa, at det sikkert var til ingen Nytte. Han blev dog ved sit og ringede til Basel. Men det gik, som vi havde forudset. Da vi havde oplyst Konsulatet om vore forskellige Forhold, fik vi, som nu næsten i 4 Aar havde staaet i Krigstjenesten som tyske Soldater, et mindre imødekomende Svar:

„Da jeg hører“, blev der svaret, „at De er fra det Distrikt, som nu er internationalt, besat af internationalt Militær, og senere vil komme ind under Danmark, er det os umuligt at hjælpe Dem. Hvis De vil have nogen Hjælp, maa De henvende Dem til „Internationalt Bureau for forhenværende, hjemvendte Krigsfanger“. Vi maa og kan ikke hjælpe dem.“ —

Endelig et Lyspunkt.

Ja, hvad skulde vi sige. Vi havde været tyske Soldater i snart 4 Aar, og saa kunde vi ikke faa saa meget som en Fribillet til vor nærmeste Garnisonsby, der kun laa 200 km herfra. Men det hjalp altsaa ikke noget, man vilde ikke hjælpe os, og vi ringede da til Internationalt Bureau, og her blev der straks svaret, at naar vi blot havde vore Legitimationspapirer i Orden, kunde de godt hjælpe os, men da vi var fra Afstemningsomraadet, skulde vi først prøve at henvende os til den danske Konsul, men vilde den danske Konsul ikke hjælpe os, saa vilde de eller rettere skulde de hjælpe os.

Vi fik straks Forbindelse med den danske Konsul, og her gik alt hurtigt, vi havde kun talt nogle faa Ord med ham, da han bad om at tale med den Mand, vi ringede fra. Skræderen tog da Telefonen og ordnede Sagerne for os. Han fulgte os derefter hen paa Spiez Banegaard, løste to gennemgaaende Billetter til Bern-Basel samt gav os hver 5 Francs i Tærepengge paa Konsulens Regning. Med Haab om endelig nu at kunne faa rigtig Hjælp, satte vi os i Toget.

Ankommen til Bern viste en Betjent os Vejen til det danske Konsulat, og inden længe naaede vi pr. Sporvogn Linie 4 Seftigergade Nr. 10, hvor det danske Konsulat har til Huse. En stor Messingplade ved Trappeopgangen viste med en Pil Vejen til Konsulens Kontor. Vi var nu i den allerstørste Spænding, vilde vi faa Hjælp eller skulde dette ogsaa blive en Fiasko, de mange Skuffelser havde forberedt os paa alt.

En dansk Pige.

Uden for Døren fandt vi en køn ung Pige i Færd med at skure Trapper, og vi fik begge Lyst til at tiltale hende.

Først vilde jeg tale Dansk, men jeg var bange, hun ikke skulde forstaa det og sagde saa paa Tysk:

— Fraulein, ist das richtig hier, das dänische Konsulat ist? (Frøken, er det rigtigt, at det danske Konsulat er her).

Men nu kommer det morsomme, denne lille, betydningløse Scene glemmer jeg aldrig. Den unge Pige rettede sig og gjorde en lille rystende Bevægelse med Hovedet:

— Ich nicht verstehe Deutsch! (Jeg kan ikke forstaa Tysk).

— Kan De da forstaa Dansk, spurgte jeg hende.

— Ja, det kan De tro (hun smilte), jeg er ægte Københavner, mit Navn er Frøken O. — Og I er vel sagtens de Krigsfanger, der kommer fra Spiez, ikke sandt?

— Jo!

— Ja, kom saa med ind paa Kontoret, thi Legitimationen har allerede ventet længe efter Jer. Den unge Københavnerinde greb hver af os ved Armen og førte os paa Kontoret, hvor en kvindelig Sekretær tog mod os.

Danske Hænder rækkes frem med dansk Hjælp.

Vi blev nu straks skilt af med vore Dødsmærker, og saa gik der Telegram til Udenrigsministeriet og Garnisonsbyerne. I Løbet af fire for første Gang fredelige Dage modtog vi telegrafisk Svar fra Danmark:

„Ja, været savnet i 2 $\frac{1}{2}$ Aar, send dem straks hjem paa Statens Regning“.

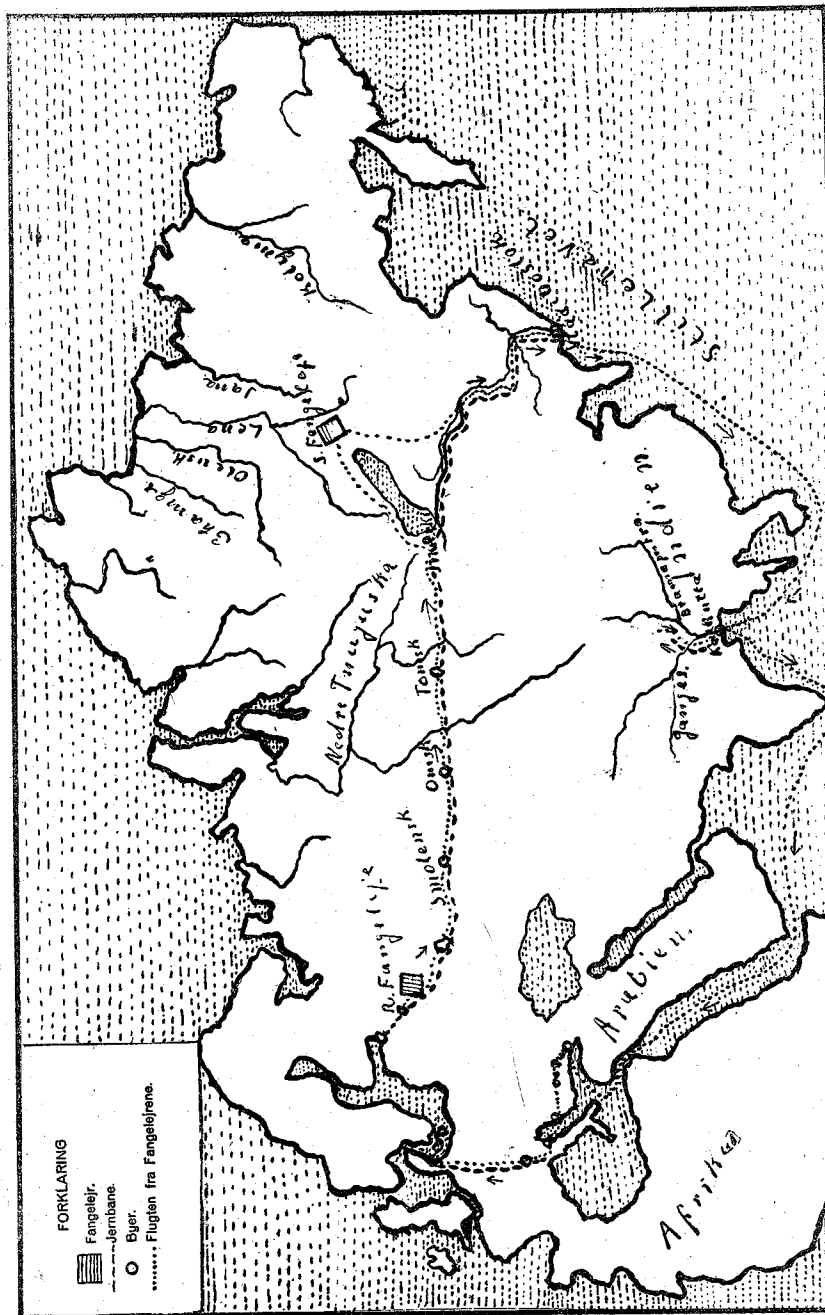
Konsulatet havde Ret til at udstede Pas, men det kom nu an paa, om vi vilde have dansk eller tysk. Jeg stemte for dansk, men Heinse vilde have tysk, vi fik da hver sit.

Endelig hjemme i Danmark.

Om Middagen den 23. Decbr. 1919 stod samtlige Legationer, Repræsentanter fra Aviser og Blade samt Heinse og jeg paa Banegaarden i Bern, hvor vi fik udleveret Billetter fra Bern til København og Heinse til Flensborg.

Farvel, Heinse!

Hermed slutter saa vore Oplevelser, blot vil jeg tilføje, at Heinse et Par Aar efter døde af Mavesaar.

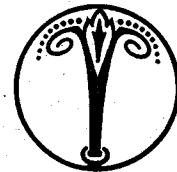
FLUGTEN

FRA SIBIRIENS FANGELEJRE

UNDER VERDENSKRIGEN

1914—18

EN SØNDERJYDES TRÆNGSLER
OG OPREJSNING

AARHUS
AARHUS AMTSTIDENDES BOGTRYKKERI
1926